

**T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
GELENEKSEL TÜRK SANATLARI ANABİLİM DALI**

**RODOS HAFIZ AHMED AĞA KÜTÜPHANESİ'NDE YER ALAN
TARİH KONULU KİTAPLARIN TEZHİP SÜSLEMELERİ**

Nesibe KALELİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman: Prof. Dr. Sema ETİKAN

ISPARTA - 2018

© 2018 [Nesibe KALELİ]

T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
GELENEKSEL TÜRK SANATLARI ANASANATDALI

Bu tez 08/06/2018 Tarihinde Aşağıdaki Jüri Üyeleri Tarafından Oy Birliği/Oy Çoğunluğu ile Kabul Edilmiştir.

DANIŞMAN

Prof. Dr. Sema ETİKAN

İmza:

ÜYE

Prof. Dr. Filiz Nurhan ÖLMEZ

İmza:

ÜYE

Dr. Öğr. Üyesi Yusuf BİLEN

İmza:

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylım.

Doç. Dr. Abdullah Şevki DUYMAZ
SDÜ Güzel Sanatlar Enstitü Müdürü

Bu çalışma.....tarafından desteklenmiştir.

Proje No:

T. C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları aldığımı ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim (08/06/2018).

Nesibe KALELİ

SUNUŞ

El yazması eserlerin üretilirken harcanan yoğun emeği, sanat dolu içeriği, nadir ve nadide oluşları önem ve kıymetlerini arttırmaktadır. Buna bir de zamanın ve doğa koşullarının getirdiği yıpratıcı etki eklenince, bu güzide eserlerin anlaşılması, muhafazası ve sonraki nesillere kalıcı ve anlamlı bir şekilde aktarılmasını gerekli kılar. Özellikler ülke sınırları dışında kalmış ve “el elinde” bulunan eserlerimiz bu anlamda çok daha önemli ve öncelikli hale gelir.

Bu tez çalışması, pek çok kıymetli el yazması eseri bünyesinde bulunduran Rodos adasında bulunan Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi Koleksiyonu’na ait tarih kitaplarında görülen tezyini unsurları inceler ve bunları dönemlerine göre sınıflandırıp, yorumlar.

Tez çalışmama başlamamda beni yönlendiren, tezimi hazırlarken karşılaştığım zorlukları bilgi ve tecrübesi ile aşmamda yardımcı olup bu uzun süreçte beni sabırla destekleyen değerli Danışman Hocam Prof. Dr. Sema ETİKAN’a teşekkürlerimi sunarım.

Literatür araştırmalarımnda yardımcı olan ve Rodos Ahmed Ağa Kütüphanesi ve bu kütüphane koleksiyonuna ait eserlerin elektronik ortama aktarılma süreci hakkında kıymetli bilgilerini, anılarını ve kaynaklarını esirgemeyen Sayın Bekir Şahin’e ayrıca teşekkür ederim.

Tezi yazmamda hem manevi hem teknik desteklerini esirgemeyen ve akademik çalışmalarıyla bana örnek olup teşvik eden Doç. Dr. Esra YEL ve Prof. Dr. Meral SERARSLAN’a ayrıca müteşekkirim.

Tezimin her aşamasında beni yalnız bırakmayan aileme ve sevimlilikleri ile başım her zora girdiğinde keyfimi yerine getiren oğluma sonsuz sevgilerimi sunarım.

Nesibe KALELİ

ISPARTA - 2018

ÖZET

RODOS HAFIZ AHMED AĞA KÜTÜPHANESİ'NDE YER ALAN TARİH KONULU KİTAPLARIN TEZHİP SÜSLEMELERİ

Nesibe KALELİ

Süleyman Demirel Üniversitesi
Güzel Sanatlar Enstitüsü Geleneksel Türk Sanatları Anasanat Dalı,
Yüksek Lisans Tezi
Yıl: 2018, Sayfa:78

Danışman: Prof. Dr. Sema ETİKAN

Bu tez çalışması, pek çok kıymetli el yazması eseri bünyesinde bulunduran Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi Koleksiyonu'na ait tarih kitaplarında görülen tezyini unsurları inceler ve bunları dönemlerine göre sınıflandırıp, yorumlar.

Pek çok alanda ve pek çok dilde eser içeren bu kütüphanedeki tarih konulu el yazmalarındaki eserler incelenmiştir. Bu eserlerin herhangi bir bölümünde bulunan tezhîp örnekleri incelenip tekrar çizimleri yapılmıştır. Bu çalışma yapılırken eserlerin ait oldukları dönemlere ait tezhîp sanatı teknik ve motif özellikleri göz önünde bulundurulmuştur. Kitaplarda muhafaza koşulları ve zaman/doğa etkisi nedeniyle oluşan deformasyonlar nedeniyle motif ve tekniklerde karşılaşılan kısmi belirsizlikler, dönem özellikleri gözetilerek yeniden oluşturulmaya çalışılmış, belirsizliğin yüksek olduğu eserlere müdahale edilmemiştir. Pek çok eserde kullanılan motif ve renkler döneminin özelliklerini gösterse de, teknikleri uygulamadaki inceliğin döneminden bağımsız olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Rodos, Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi, Yazma Eser, Tezhîp.

ABSTRACT

THE ILLUMINATED MANUSCRIPTS ON HISTORY BOOKS AT RODOS HAFIZ AHMED AĞA LIBRARY

Nesibe KALELİ

Süleyman Demirel University
Institute of Fine Arts, Traditional Turkish Arts Department, MA Thesis
Year: 2018, Pages: 78

Supervisor: Prof. Dr. Sema ETİKAN

This thesis examines the illuminations in the history books which are available in Rodos Hafız Ahmed Ağa Library Collection, in which many precious manuscript works are found and classifies them according to their periods and interprets. The handwrittens in the history books in this library, which includes manuscripts in many field and languages, have been examined. The examples of illuminations found in any part of these works have been examined and re-drawings have been made. During this work, technics and motif characteristics of illumination arts belonging to the periods of the works have been taken into consideration. In the books, partial uncertainties in motifs and techniques due to the preservation conditions and deformation due to time / nature influence were tried to be reconstructed by considering the characteristics of the period, and the works with high ambiguity were not interfered. Although motifs and colors used in many works reflect the characteristics of the their periods, it was found that application fineness of the techniques is independent of periods of the works.

Keywords: Rhodes, Hafız Ahmed Ağa Library, Writing Works, Illumination Manuscript.

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT.....	iii
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	vi
TABLolar DİZİNİ.....	viii
KISALTMALAR DİZİNİ.....	ix
GİRİŞ.....	1

I. BÖLÜM

1. RODOS HAFIZ AHMED AĞA KÜTÜPHANESİ.....	10
1.1. Kütüphanenin Tarihçesi.....	10
1.2. Kütüphanede Yapılan Onarım, Koruma ve Bilgisayar Ortamına Aktarma Çalışmaları.....	12

II. BÖLÜM

2. HAFIZ AHMED AĞA KÜTÜPHANESİ'NDE YER ALAN TARİH KONULU KİTAPLAR.....	14
2.1. Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi Koleksiyonu.....	14
2.2. Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi'nde Yer Alan Tarih Konulu Kitaplar.....	16

III. BÖLÜM

3. HAFIZ AHMED AĞA KÜTÜPHANESİ'NDE YER ALAN TARİH KONULU KİTAPLARIN TEZHİP SÜSLEMELERİ.....	19
3.1 XIV. yy. Eserleri.....	20
3.1.1 “Besatînü'l-Fudalâ ve Reyâhînü'l-Ukalâ (1,2 Cilt)” Adlı Eserin Tezhibi..	20
3.2 XVI. yy. Eserleri.....	22
3.2.1 “ <i>Takvîmü'l-Büldân</i> ” Adlı Eserin Tezhibi.....	22
3.2.2 “ <i>Terceme-i Tevârih-i Taberî 5.Cilt</i> ” Adlı Eserin Tezhibi.....	24
3.2.3 “ <i>Hümâyünnâme</i> ” Adlı Eserin Tezhibi.....	25
3.3 XVII. yy. Eserleri.....	27
3.3.1 “ <i>Târîhu'l-Hamîs fî Ahvâli Enfesi'n-Nefis (2. Cilt)</i> ” Adlı Eserin Tezhipleri	27
3.3.2 “ <i>Kevkebü'r-Ravza</i> ” Adlı Eserin Tezhipleri.....	30
3.3.3 “ <i>el-İ'lam bi Alâmi Beledillahi'l-Harâm</i> ” Adlı Eserin Tezhipleri.....	34
3.3.4 “ <i>Delâ'il-i Nübüvvet-i Muhammedî ve Şemâ'il-i Fütüvvet-i Ahmedîyye (1- 5. Cilt)</i> ” Adlı Eserin Tezhibi.....	36
3.3.5 “ <i>Levâkîhu'l-Envâr fî Tabakâti's-Sâdâti'l-Ahyâr</i> ” Adlı Eserin Tezhibi.....	39

3.3.6 “Terceme-i Mir'ati'l-Edvar ve Mirkâtü'l-Ahbâr 8. cilt” Adlı Eserin Tezhibi	41
3.4 XVIII. yy. Eserleri	43
3.4.1 “ <i>Nuhbetü't-Tevârih ve'l-Ahbâr</i> ” Adlı Eserin Tezhipleri	43
3.4.2 “Hüsnu'l-Muhâdara fî Ahbâri'l-Mısr ve'l-Kâhire” Adlı Eserin Tezhipleri	46
3.4.3 “el-Yemîni fî Târîhi'l-Yemîni'd-Devle (Târîhu'l-Utbi)” Adlı Eserin Tezhibi	50
3.5 Dönemi Belirsiz Eserler	52
3.5.1 “Tâcü't-Terâcim fî Tabakâti'l-Hanefîyye” Adlı Eserin Tezhibi	52
3.5.2 “Keşfü'z-Zünun an Esâmi'l-Kütüb ve'l-Fünûn (1. Cilt)” Adlı Eserin Tezhipleri	54
3.5.3 “ <i>Ravzatü'l-Ebrâr</i> ” Adlı Eserin Tezhipleri	58
3.5.4 “ <i>Zeyl-i Ravzati'l-Ebrâr</i> ” Adlı Eserin Tezhipleri	61
3.5.5 “Cihâd-ı Sadrazam Köprülü Fazıl Ahmed Paşa” Adlı Eserin Tezhibi	64
3.5.6 “Terceme-i Târîh-i Feth-i Kal'a-i Eğri” Adlı Eserin Tezhibi	66
3.5.7 “ <i>Nesayihü'l-Mülûk</i> ” Adlı Eserin Tezhibi	68
3.5.8 “ <i>İskender-nâme</i> ” Adlı Eserin Tezhibi	69
IV. BÖLÜM	
4. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	73
KAYNAKÇA	75
ÖZGEÇMİŞ	78

ŞEKİLLER DİZİNİ

	Sayfa No
Şekil 1: a) Rodos adası genel görünüm ve b) Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi'nin Rodos Adası'ndaki konumu.....	10
Şekil 2: a) Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi'nin giriş kapsısında bulunan levha ve b) kütüphane girişi.	11
Şekil 3: Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi'nin mührü (a) ve mührün çizimi (b).....	14
Şekil 4: “Besatînü'l-Fudalâ ve Reyâhînü'l-Ukalâ (1,2 Cilt)” adlı eserin fasıl başında yer alan tezhip (a) ve çizimi (b).....	21
Şekil 5: “Takvimü'l-Büldân” adlı eserin fasıl başında yer alan tezhip (a) ve çizimi (b).....	23
Şekil 6: “Terceme-i Tevârîh-i Taberî 5.Cilt” adlı eserin fasıl başında yer alan tezhip (a) ve çizimi (b).....	25
Şekil 7: “Hümâyûn-nâme” adlı eserin fasıl başında yer alan tezhip (a) ve çizimi (b).....	26
Şekil 8: “Târîhu'l-Hamis fi Ahvel-Enfesu'n-Nefis 2. Cilt” adlı eserin fasıl başında yer alan tezhip (a) ve çizimi (b).....	28
Şekil 9: “Târîhu'l-Hamis fi Ahvel-Enfesu'n-Nefis 2. Cilt” adlı eserin ikinci fasıl başında yer alan tezhip (a) ve çizimi (b).....	29
Şekil 10: “Târîhu'l-Hamis fi Ahvel-Enfesu'n-Nefis 2. Cilt” adlı eserin zahriye sayfasında yer alan tezhip (a) ve çizimi (b)	30
Şekil 11: “Kevkebü'r-Ravza” adlı eserin fasıl başında yer alan tezhip (a) ve çizimi (b).....	32
Şekil 12: “Kevkebü'r-Ravza” adlı eserde yer alan tezhip (a) ve çizimi (b).....	33
Şekil 13: “el-A'lam bi-İlami Beledi'llahi'l-Harâm” adlı eserin fasıl başında yer alan tezhip (a) ve çizimi (b)	35
Şekil 14: “el-A'lam bi-İlami Beledi'llahi'l-Harâm” adlı eserde sayfa arasında yer alan rozet (a) ve çizimi (b).....	35
Şekil 15: “Delâ'il-i Nübüvvet-i Muhammedî ve Şemâ'il-i Fütüvvet-i Ahmedî 1,2,3,4,5 Cilt” adlı eserin fasıl başında yer alan tezhip (a) ve çizimi (b).....	38
Şekil 16: “Levâkihü'l-Envâr fi Tabakati's-Sâdâti'l-Ahyâr” adlı eserin fasıl başında yer alan tezhip (a) ve çizimi (b).....	40
Şekil 17: “Terceme-i Mir'ati'l-Edvar ve Mirkâtü'l-Ahbâr 8. cilt” adlı eserin fasıl başında yer alan tezhip (a) ve çizimi (b).....	42
Şekil 18: “Nuhbetü't-Tevârîh ve'l-Ahbâr” adlı eserin fasıl başında yer alan tezhip (a) ve çizimi (b).....	45
Şekil 19: “Nuhbetü't-Tevârîh ve'l-Ahbâr” adlı eserin hatime sayfasında yer alan tezhip (a) ve çizimi (b)	46
Şekil 20: “Hüsnü'l-muhâdara fi ahbâri'l-Mısr ve'l-Kâhire” adlı eserin fasıl başında yer alan tezhip (a) ve çizimi (b).....	48
Şekil 21: “Hüsnü'l-muhâdara fi ahbâri'l-Mısr ve'l-Kâhire” adlı eserin hatime sayfasında yer alan tezhip (a) ve çizimi (b)	49
Şekil 22: “Yemini fi Tarihi'l-Yemini'd-Devle (Târîhu'l-Utbi)” adlı eserin fasıl başında yer alan tezhip (a) ve çizimi (b).....	51
Şekil 23: “Tâcü't-Terâcim fi Tabakâti'l-Hanefîye” adlı eserin fasıl başında yer alan tezhip (a) ve çizimi (b)	53
Şekil 24: “Keşfü'z-Zünun an Esâmî'l-Kütüb ve'l-Fünûn 1. Cilt” adlı eserin zahriye sayfasında fasıl başında yer alan tezhip (a) ve çizimi (b)	55

Şekil 25: “Keşfü'z-Zünun an Esâmî'l-Kütüb ve'l-Fünûn 1. Cilt” adlı eserin zahriye sayfasında yer alan kenar suyu tezhip (a) ve çizimi (b)	56
Şekil 26: “Keşfü'z-Zünun an Esâmî'l-Kütüb ve'l-Fünûn 1. Cilt” adlı eserin hatime sayfasında yer alan tezhip (a) ve çizimi (b)	57
Şekil 27: “Keşfü'z-Zünun an Esâmî'l-Kütüb ve'l-Fünûn 1. Cilt” adlı eserde yer alan tezhip (a) ve çizimi (b)	58
Şekil 28: “Ravzatü'l-Ebrâr” adlı eserde fasıl başında yer alan tezhip (a) ve çizimi (b)	60
Şekil 29: “Ravzatü'l-Ebrâr” adlı eserde hatime sayfasında yer alan tezhip (a) ve çizimi (b)	61
Şekil 30: “Zeyl-i Ravzatü'l-Ebrâr” adlı eserde fasıl başında yer alan tezhip (a) ve çizimi (b)	63
Şekil 31: “Zeyl-i Ravzatü'l-Ebrâr” adlı eserde hatime sayfasında yer alan tezhip (a) ve çizimi (b)	64
Şekil 32: “Cihad-ı Sadr-ı Azam Köprülü Fazıl Ahmed Paşa” adlı eserde fasıl başında yer alan tezhip (a) ve çizimi (b)	65
Şekil 33: “Terceme-i Tarihi Fethi Kal'a-i Eğri” adlı eserde fasıl başında yer alan tezhip (a) ve çizimi (b)	67
Şekil 34: “Nesayihü'l-Mülûk” adlı eserde yer alan tezhip (a) ve çizimi (b)	69
Şekil 35: “İskender-nâme” adlı eserde yer alan tezhiplerin genel görünüşü (a) fasıl başı tezhibi (b) ve çizimi (c)	71
Şekil 36: “İskender-nâme” adlı eserde yer alan satır arası tezhip (a) ve çizimi (b)	72

TABLULAR DİZİNİ

	Sayfa No
Tablo 1: Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi koleksiyonunda bulunan eserlerin konu ve dillere göre sayıları.....	15
Tablo 2: İncelenen 21 Eserin Rodos ve Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphaneleri'ndeki Katalog Kayıtları.....	17
Tablo 3: İncelenen 21 Eserin İçeriğindeki Tezhip Sayıları.....	19
Tablo 4: “Besatinü'l-fudala ve reyahinü'l-Ukala 1,2 Cilt.” adlı eser hakkında kütüphane bilgisi.....	20
Tablo 5: “Takvîmü'l-Büldân” adlı eser hakkında kütüphane bilgisi.....	22
Tablo 6: “Terceme-i Tevârih-i Taberî 5.Cilt” adlı eser hakkında kütüphane bilgisi.....	24
Tablo 7: “Hümâyünnâme” adlı eser hakkında kütüphane bilgisi.....	26
Tablo 8: “Târîhu'l-Hamis fi Ahvel-Enfesu'n-Nefis 2. Cilt” adlı eser hakkında kütüphane bilgisi.....	27
Tablo 9: “Kevkebü'r-Ravza” adlı eser hakkında kütüphane bilgisi.....	31
Tablo 10: “el-A'lam bi-İlami Beledi'llahi'l-Harâm” adlı eser hakkında kütüphane bilgisi.....	34
Tablo 11: “Delâ'il-i Nübüvvet-i Muhammedî ve Şemâ'il-i Fütüvvet-i Ahmedî 1,2,3,4,5 Cilt” adlı eser hakkında kütüphane bilgisi.....	37
Tablo 12: “Levâkihü'l-Envâr fi Tabakati's-Sâdâti'l-Ahyâr” adlı eser hakkında kütüphane bilgisi.....	39
Tablo 13: “Terceme-i Mir'ati'l-Edvar ve Mirkâtü'l-Ahbâr 8. cilt” adlı eser hakkında kütüphane bilgisi.....	41
Tablo 14: “Nuhbetü't-Tevârih ve'l-Ahbâr” adlı eser hakkında kütüphane bilgisi.....	43
Tablo 15: “Hüsnü'l-Muhâdara fi Ahbâri'l-Mısr ve'l-Kâhire” adlı eser hakkında kütüphane bilgisi.....	47
Tablo 16: “Yemini fi Tarihi'l-Yemini'd-Devle (Târîhu'l-Utbi)” adlı eser hakkında kütüphane bilgisi.....	50
Tablo 17: “Tâcü't-Terâcim fi Tabakâti'l-Hanefiye” adlı eser hakkında kütüphane bilgisi.....	52
Tablo 18: “Keşfü'z-Zünun an Esâmî'l-Kütüb ve'l-Fünûn 1. Cilt” adlı eser hakkında kütüphane bilgisi.....	54
Tablo 19: “Ravzatü'l-Ebrâr” adlı eser hakkında kütüphane bilgisi.....	59
Tablo 20: “Zeyl-i Ravzatü'l-Ebrâr” adlı eser hakkında kütüphane bilgisi.....	62
Tablo 21: “Cihad-ı Sadr-ı Azam Köprülü Fazıl Ahmed Paşa” adlı eser hakkında kütüphane bilgisi.....	65
Tablo 22: “Terceme-i Tarihi Fethi Kal'a-i Eğri” adlı eser hakkında kütüphane bilgisi.....	66
Tablo 23: “Nesayihü'l-Mülûk” adlı eser hakkında kütüphane bilgisi.....	68
Tablo 24: “İskender-nâme adlı eser hakkında kütüphane bilgisi.....	70

KISALTMALAR DİZİNİ

d.	Doğumu
KYEBMKK	Konya Yazma Eserler Bölge Müdürlüğü Kütüphanesi Kataloğu
ö.	Ölümü
TDV	Türkiye Diyanet Vakfı
TİKA	Türkiye İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı
TÜYATOK	Türkiye Yazmaları Toplu Kataloğu
v.b.	Ve benzerleri
v.d.	Ve diğerleri
yy.	Yüz yıl

GİRİŞ

Süsleme ve süslemecilik insan var olduğu gündün beri vardır. İnsanın kendini, yaşam alanlarını ve kullandığı eşyaları göze hoş gelecek şekilde süslemesi doğal ve içsel bir tutkusudur. Herhangi bir eserin özüne/aslına müdahale etmeksizin sadece tezyini amaçla eser üzerinde yapılmış renkli/renksiz, çizgi, oyma, kabartma vb. gibi bezemelere süsleme sanatı denilir (Can ve Gün, 2009:116).

Sanatın evrenselliği aşikârdır ve bunun bir delili de yeryüzünde herhangi bir zaman ya da coğrafyada oluşturulan bir sanat eseri daha sonraki kuşaklar veya başka kültürler tarafından da takdirle karşılanmaktadır. Mimar Sinan, Picasso veya Da Vinci'nin bir eseri, din, dil, ırk ve sınıf farkı olmaksızın yüzyıllardır herkes tarafından hayranlıkla beğenilmektedir (Bektaşoğlu, 2009:16).

Farklı uygarlıklar arasında süsleme sanatında en olgun ve seçkin seviyeye ulaşmış milletlerden biri de Türk milletidir. Türk süslemeciliğinde Orta Asya ve Uzak Doğu kültürlerinin, özellikle; Uygur, Hun ve Çin sanat anlayışının etkileri hiçbir zaman kaybolmamıştır (Akar ve Keskiner, 1978:9). Türklerin İslamiyet ile karşılaşmasıyla bu etkiler farklı formlarıyla harmanlanmış ve günümüze kadar taşınmıştır.

İslam'ın ilk yıllarından itibaren Müslümanlar, Kur'an'a olan hürmetlerini gösterme isteği ile el yazmasını en mükemmel formda (hat sanatı) kullanma düşüncesi oluşmuştur. Bu yolla dini duygu ve estetik zevk birbiri içinde erimiş, yoğrulmuş ve olgunlaşarak yaratım enerjisi büyük bir etki ve güç kazanmıştır (Özkeçeci, 2006:288). İlahi kelimelerin bu estetik süsleme ile el yazması haline dönüştürülmesi, kullanılan kâğıdın boyanması ve bu kâğıdı süsleyen motifler ile işlenmesiyle daha da zenginleştirilmiştir. İslami inanışta sanat; sürekli daha güzeli aramak, adım adım güzelliğin erişilmez zirvesinde bulunan Yaratıcı'ya yaklaşmaktır. Bu bakış açısında sanatçı da Yaratıcı'ya yakınlaşmak isteyen insandır (Can ve Gün, 2009:23)

İslami sanatlarda, yaratana saygıdan ötürü, suretlerin ve nesnelere birebir kopyalanması kabul edilebilir değildir. Bu nedenle suretler ve nesnelere ya hiç sanatın konusu yapılmamakta ya da soyutlaştırılmaktadır. Bu temel anlayışla İslam sanatı batı sanatından farklılaşmış, hat, tezhip ve minyatür gibi sanatlar oluşmuştur. Bu sanatların

en yaygın kullanıldığı alanlar mekân ve kitap süslemeleridir. Süsleme, bu anlamda mekâna ve kitaba verilen önemin bir göstergesi olarak görülmektedir.

İslam sanatı kaynak olarak esinlenmede hiç tutucu olmayan, farklılıklardan korkmayan, üretken ve mantık üzere kuruludur. İslam sanatları düşünce ve ilim gelenekleri ile bağlantısını hep korumuştur. Türk-İslam sanatı, daha önceki kültürel etkileşimleri de kısmen muhafaza ederek İslamiyet’le gelen yeni fikirler ve duygular yeni bir anlayışı da beraberinde getirmiştir. İslam öncesi figüratif sanatında ikinci plan elemanı olarak görülen geometrik unsurlu ve bitkisel bezemeli temaların birçoğu İslam sanatı içinde ana unsurlara dönüşmüştür (Özkeçeci, 2006:57).

İslam’da tasvir, Hristiyanlık ve Budizm gibi dinlerin aksine ibadetin bir parçası değildir. Hatta namaz kılınan yerlerde bulunması hoş karşılanmaması Müslümanların mimaride, kitaplarda ve kullandıkları eşyalarda, estetik ihtiyaç ve duygularını değişik bir dille ifade etmenin yollarını aramalarına sebep olmuştur. Bu nedenle İslam sanatı, daha önceki sanatların aksine figüratif ve natüralist bir sanat olmaktan çıkıp, soyut bir sanat haline gelmiştir. İbadet yerlerinde tasvir reddedilse de günlük kullanımda bazı kısıtlamalar ile kabul etmiş ve bunu yaparken de diğer dinlerin sembollerine karşı kesin tavır takınmıştır ve bu İslam sanatını orijinal bir sanat olmasını sağlamıştır. Bu sayede yazı yalnızca bir anlaşma aracı olmaktan çıkıp hat ile sanat haline gelmiş, tezhip ve minyatür gibi doğu ve batı dünyasındaki benzerleri ile kıyas kabul etmeyecek şekilde şaheserler yaratmış ve ebru gibi yalnızca İslam dünyasına has eserler ortaya çıkarmıştır (Çam, 1997:18).

Tezhip, yüzyıllar boyunca mekân ve kitap süslemelerinde yaygın olarak kullanılan bir sanattır. Süsleme sanatlarıyla ilgili araştırmalarda ağırlıklı olarak Kur’an-ı Kerim yazmalarındaki süslemelerin ele alındığı görülmekte, farklı içeriklerdeki yazma eserlerin kitap süslemeleri incelenmek ve literatüre kazandırılmak üzere çalışılmayı beklemektedir.

Tezhip; Arapça ‘da kelime anlamı olarak “altınlama” demekse de sadece altın yıldız ile yapılan işler değil, toprak boyalar ile yapılan ince kitap süslemesine de tezhip denir. Altın yıldız kullanarak sadece altın kullanılarak yapılan tezhibe de “halkari” denir. Hat yazısının yanında onu süsleyen ve güzelliğini ortaya çıkarıp kıymetini

artıran tezhip, kitap süsleme sanatları içinde ayrı bir, önem taşımaktadır (Bektaşoğlu, 2009:36).

Kitap kabı, tezhip, metal işleri, kalemişi, tekstil, dokuma vb. gibi pek çok süsleme sanatının ortak özelliği; motif ve desen bilgisinin aynı olmasıdır. Motifler ve dolayısıyla desenlerin büyüklüğü, çizgi yoğunluğu ve renkleri değişse de esas değişmez. Sadece kullanılan malzeme ve uygulanan teknikler farklıdır (Biol, 2008:31). Kullanılan teknikler, uygulanan desenler ve motifler ile ilgili kısa açıklamalar aşığıda verilmiştir:

Zemini Boyalı Klasik Tezhip (Düz Tezhip): En çok kullanılan bezeme tarzıdır, işlenişi belli bir düzeni takip eder. Sade, küçük ve ince işlenen motiflerden meydana gelen desenlerin ince fırça ile temiz şekilde ve deseni bozmadan işlenmesi gerekir. Bu işçilikte nüanssız çizilen tahrirlerin çok ince, zemin rengi dalgasız olmalı, sapları oluşturan helezonların çok ince ve aynı kalınlıkta olmalıdır. Sap ve yapraklara sürülen altının iyi ve dengeli parlaması yapılan işin güzelliğini doğrudan belirler. Kâğıda aktarılan desende ilk sap ve yapraklara, cetvellere, ipliklere parlatılacak altın sürülür ve sürülen bu altın mührü ile parlatılır. Çiçeklerin renkleri de sürüldükten sonra tahrirler ile sınırlandırılıp, zemin rengi ve çiçeklerin renkli tonlaması uygulanır. Son olarak kuzu çizilip üstüne tığlar işlenerek süsleme tamamlanır (Biol, 2013:62).

Zerenderzer: “Altın içinde altın” anlamına gelen zer-ender-zer, altını mat ve parlak tonlarda kullanıp birbirinden ayırıp karşıtlık oluşturarak yapılan tezhiplere verilen isimdir. Genelde desen zemininde mat, sap ve yapraklarda parlatılmış altın tercih edilir. Zerenderzerde aynı renk altın yerine sarı, yeşil, beyaz ve kırmızı gibi farklı renklerde altın da kullanılabilir. Tahrir nüanssız çekilir. Eski zerenderzer örneklerinde kahverengiye çalan tahrir görülür ve bu rastıklı mürekkep kullanılarak işlenir. Altın hâkimiyeti göze çarpan bu tarz süslemelerde bazen çiçeklere açık tonlarda renk konur. XVI. yüzyılda çok güzel örnekleri görülen zerenderzer tekniği, devam eden yüzyıllarda uğradığı kalite zaafını parıltılar ile gizlemek kaygısıyla XIX. yüzyıla kadar tezhip sanatında kullanılmıştır (Biol, 2013:62).

Halkârî: Altını daha sulu kullanarak gölgeli tarzda yapılan süslemedir. Diğer altınla yapılan süslemelerden farkı ise tarama veya sulu altınla (zer mürekkep) yapraklara gölge verilmesidir (Biol, 2013:62).

Çift Tahrir (Havalı): Birbirine paralel iki çizgi halinde çizilen tahrirli desenlere verilen isimdir. Havalı denmesinin sebebi iki çizgi arasında boşluk kalmasındandır. Bırakılan bu boşluk motiflerin büyüklüğüne uygun seçilmelidir. Genellikle tek veya iki renk kullanılır ve koyu zeminde açık, açık zeminde koyu tonlar tercih edilir. Motifleri küçük ve ayrıntısı az olmalıdır. Genellikle. Çift tahrir tekniğinin sıvama ve taramalı olmak üzere iki işleniş biçimi vardır (Bırol, 2013:62).

Kitaplarda, tezhibin en önemli ve en zengin kullanıldığı yerler “Zahriye”, “Hatime”, “Serlevha” veya “Mihrahe” gibi kısımlardır. Genelde buraya kitabın adı ve kim için yazıldığını gösteren “Temellük kitabesi” konur. Ayrıca kitabın konu, bölüm, sure başlarına, metin kısmının kenar boşluklarına ve kitabın en son kısmına da tezhip uygulanır. Son sayfa tezhibine “Hatime” veya “Ketebe (imza)” adı verilir (Bektaşoğlu, 2009:37).

Zahriye Sayfası: Mushaf süslemesindeki bölümlerin ilki olan bu sayfa tarihte her dönemde görülmez. Zira Kur’an-ı Kerim’ in metni haricinde bir süsleme alanıdır. Bu sayfanın bulunması birtakım şartlara bağlıdır. Kitapların elle yazıldığı dönemlerde yazım işleminin uzun sürmesi ve süslemenin ekip çalışması ile yapılabilmesi, ana malzemenin altın olması ve maliyetin yüksek olması nedeniyle her Mushaf’ın süslenmesine imkân vermemiştir. Hâlbuki bu bölüm Mushaf tezyinatında önemli bir yer tutar. Esas metine geçmeden önce, çift veya tek sayfa tamamen stilize formlardan oluşan zahriye kısmı, sanat eserinin duygu yoğunlaşmasını sağlayan bir karşılama sayfasıdır. Zahriye süslemesi dönem dönem farklılıklar gösterir (Aşıcı, 1995:32).

Serlevha Sayfası: Zahriye sayfasından sonra en zengin süslemenin bulunduğu ve yazılı bölümün sınırlı tutulduğu sayfalara “Serlevha”, “Dibaice” ve “Mihrabiye” (başlık) adı verilmiştir. Tezhibin bütün ihtişamı serlevha sayfasında sergilenir. Serlevha sayfaları mutlaka karşılıklı ve çift olmalıdır. Yapılan Serlevha süslemesi, eserin tezhip bütünlüğünü sağlamak için renk, desen ve motif bakımından zahriye tezhibinin devamı niteliğinde olmalıdır (Turgut, 2005:51).

Sure Başı (Unvan Sayfası): Serlevhada bulunan veya metin içinde yer alan bölümlerin başlıklarıdır. İçine sure veya bölümün adı yazılan bu başlıklar “serberk” olarak da adlandırılır. Kur’an da; sure başı, diğer eserlerde; bölüm, fasıl ve söz başları, divanlarda; şiirin başı bazen yatay dikdörtgen form içinde bazen de koltuk tezhibi

halinde süslenmiştir. Sure başları hep aynı kompozisyonda olabileceği gibi her bir başlık için ayrı ayrı da tasarlanabilir (Özkeçeci, 2007:158). Unvan sayfalarında metnin üst kısmında yer alan tezhip tığlar ile tamamlanır. Tezhipli bölümün altından ilgili bölüm başlar. Düz şekilde hazırlanan ve üzerinde yatay cetvelden sonra genellikle tığlar ile süslenmiş olanlara “İklil Unvan Sayfası” denir. Tezhipli kitapların baş kısımlarında cami kubbelerini andıran levha bulunanlarına “Kubbeli Unvan Sayfası” denir. Hem ikkil hem kubbe bulunanlara ise “Mürekkep unvan sayfası” denir (Kaleli, 1999:51).

Hatime Sayfası: Sözlük anlamı tamamlamak, bitirmek olan hatm (hitam) mastarından türemiş bir isim olup “son, sonuç, nihayet” demektir. Genellikle yazı satırları yanlarından eşit miktarda kısaltarak oluşturulan üçgen ve yamuk sahalar tezhip edilir. Yuvarlak ve oval olanlarına pek rastlanmaz ama dikdörtgen ve kare şeklinde yapılmış tezhipler de vardır. Hatime tezhibinin zahriye ya da serlevha tezhibi gibi karşılıklı tam sayfa tezhipli örnekleri de yapılmıştır (Derman, 2010:137).

Yukarıda bahsedilen desenlerin yapıtaşları olan ve süslemenin temel malzemesi olan *motiflerin* kaynakları, zamanla değişimleri, kullanılış biçimlerinden de kısaca bahsetmek gerekir. Bu motifler, ait oldukları topluluğun gelenek ve göreneklerini bulunduğu zamana göre yansıtır, zevk düşünce ve inançlarını özlü bir şekilde ifade eder (Biol ve Derman, 2004:13).

Tezhipte kullanılan bu motif ve renkler rastgele seçilmez. Tüm motif ve renklerin sembolik bir anlamı vardır ve bilinçli olarak seçilir ve kullanılır (Bektaşoğlu, 2009:41). Süslemelerde kullanılan desenler ve bu desenleri oluşturan motifler iki boyutludur. Çizimlerde üçüncü boyuta yer verilmez. Özellikler tezhipte halkari tekniğinde kullanılan ince-kalın çizgiler kendi uyumu içinde motifleri şekillendirirken desene hareket ve derinlik kazandırır. İşleme esnasında yapılan taramalar desene bir miktar üçüncü boyut kazandırır (Biol, 2008:31).

Müzehhip motifini tasarlarken seçtiği modelin ana çizgilerini ve bu çizgilerin belirlediği deseni koruyarak onu hayal ettiği şekilde çizer. Böylece model, sanatkârın tasavvur derinliği içinde yeni bir yorumla biçimlenerek motif özelliği kazanır. Bu anlayışla yapılan çizimlere “üsluplaştırma, üsluba çekme, stilize etme” adı verilir (Biol, 2013:61).

Kaynaklarına göre motifleri sınıflandırmak istersek öncelikli olarak Osmanlı döneminde daha çok kullanılan bitki kaynaklı motifler göze çarpar. Hatai grubu adı altında toplanan bu motifler; yaprak, penç, hatai, yarı üsluplaştırılmış çiçekler şeklinde kendi içinde gruplara ayrılır (Birol ve Derman, 2004:13). Kullanılan motiflerden, bir çiçeğin dikine kesitinin ifade tarzına “Hatai”, kuş bakışı görünümünün ifade tarzına da “Penç” adı verilir. Bütün çiçeklerin olgunlaşmamış çiçekleri “Goncagül” grubunun ve bütün yapraklar da “Yaprak” grubunu oluşturur. Kısmen ifade edilip karakterini tam kaybetmeyen motifler de “Gül, lale, karanfil, bahar dalı” kullanılmaktadır. Bu sayede motiflerde hem tabiat hem de sanatkârı seyretmek mümkün olmaktadır (Bektaşoğlu, 2009:36).

Yaprak: Bitki de de çok önemli fonksiyonları olan yaprak, şekil bakımından da pek çok farklılıklar gösterdiğinde tarih boyunca pek çok sanatkâr tarafından farklı formlarda kullanılmıştır. Selçuklu sanatında geometrik üslup hâkim olduğundan yeterince önem verilip kullanılmayan yaprak ve aynı grupta yer alan motifler (hatai grubu motifleri) Osmanlı döneminde önem kazanmış ve 16. yy.’ da en güzel şekline ulaşarak altın devrini yaşamıştır. Tabiattaki görünüşlerinin üsluplaştırılmasıyla süslemede çeşitli şekillerde kullanılmıştır; sade ve küçük boyda yapraklar, iri dişli yapraklar, parçalı ve dilimli yapraklar, ortadan katlı yapraklar, kıvrımlı yapraklar (Birol ve Derman, 2004:17).

Penç: Yine bitki kaynaklı olup herhangi bir çiçeğin kuşbakışı görüntüsünün stilize edilerek çizilmesi ile oluşturulur. Bu kuşbakışında en önce göze çarpan renkli taç yapraklarıdır. Modeller üsluplaştırılırken yaprakların sayısına göre Farsça isimler almış ve yek berk (tek yapraklı), dü berk (iki yapraklı), se berk (üç yapraklı), cihar berk (dört yapraklı) ve penç berk (beş yapraklı), şeş berk (altı yapraklı) olarak adlandırılmıştır (Birol ve Derman, 2004:47).

Hataiyi: Tezhip sanatının ana unsurlarından biri olup kaynağı itibari ile “Hata”, “Hatay”, “Hıtay” ve “Huten” ismiyle anılan Çin Türkistan’ından gelmiş demektir. Orta Asya’dan İran yolu ile Anadolu’ya ulaşan hatayiyi motifini yaygın olarak yine Osmanlı devrinde kullanılmıştır. Tabiattaki çiçek motiflerinin dikine kesitinin üsluplaştırılmış şeklidir (Birol ve Derman, 2004:65).

Goncagül: Burada gül normal gülü değil genel olarak tüm çiçeklerin ilk oluşum halini ifade eder. Tam açılmamış bir çiçeğin boyuna kesitinin usluba çekilmiş haline denir. Meşime ve tohumları ya görülmez veya kısmen görülür. Bu detaylarda tamamıyla çizilecek olursa Goncagül motifi Hatai motifine dönüşür. Yani Goncagül Hatai'nin ilk adımıdır (Biol ve Derman, 2004:101).

Tığ: Farsça da tığ (kılıç) kelimesinden gelir ve Tezhip sanatında eseri tamamlayan yardımcı eleman olarak kullanılır. Eserdeki kompozisyon yoğunluğu ile zemin boşluğu arasındaki dengeyi sağlar. Eserin cetvel veya dendan bitiminden sonra motifler büyükten küçüğe yumuşak bir geçişle incelerken son bulurlar. Ana tığlarda pek çok motif kullanılmakla birlikte ara tığlar daha sade çalışılır (Akbaş, M. v.d. , 1991:9).

Rozetler: Özellikle mimari yapıların taş süslemelerinde rastlanır. Başlıca özellikleri süslemelerde serbest olarak kullanılması ve kanaviçenin daire şeklinde oluşudur. Genellikle bir penç veya kuşbakışı ifade edilmiş katmerli gül motifini hatırlatan rozetlere “Gül” veya “Gülçe” de denir. Bazı kaynaklarda ise “Madalyon” da denilmektedir (Biol, 2008:203). Yazmalarda metnin önemli yerlerini Kur'an' da özel anlamı olan yerleri vurgulamak/işaretlemek için kullanılır ve tezhip tarihi boyunca çok farklı formlarda çizilmiştir (Özkeçeci, 2007:159).

Cedvel: Yine yardımcı eleman olarak kullanılan cedvel; belirli kalınlıklarda paralel iki çizgi ile oluşturulan çerçevedir. Bu çerçeve eserin bulunduğu alanı sınırlar ve işlenecek deseni içine alarak ön plana getirir. İçine aldığı desene bağlı olarak farklı kalınlık ve renkte olabilir. Cedvelin dış sınırına bitişik çizilen siyah renkli çizgilere ise *tahrir* (bordür) denir (Biol, 2008:180).

İplik: Genişliği milimetreyi (mm) geçmeyen, iki kenarı tahrirli, cedvele bitişik ve iplik görünümünde çizilmiş ince renkli şerittir. Parlatılmış altın ile de boyanır. Sade bir görünüme sahip olsa da süslemelerde sıkça kullanılan bir yardımcı elemandır. Çerçeveyi güçlendirmek, fazla boşluk kalmış ise kapatmak, ara suyunu renklendirmek ve desen bitimini sınırlamak için kullanılır (Biol, 2008:183).

Kuzu: Klasik süsleme sanatında kullanılan kuzu; cedvel veya ipliğe en fazla bir mm uzakta paralel çizilen ama tahrirden biraz daha kalın, renkli tek bir çizgidir. Özellikle desen bitiminde kuzu tığlarının taşıyıcısıdır (Biol, 2008:183).

Ara ve Kenar Suyu: Desenin veya yazının çerçevesine destek verir, yazıdan tezhibe veya bir desenden diğerine geçişi sağlayarak bütünlüğü koruyan uzlaştırıcı bir etkisi vardır. Kenarsuyu ise en dışta bulunan çerçevedir. Ara suyuna göre levhanın etrafında daha geniş ve etkili bir çerçeve oluşturduğundan daha yoğun, işçiliği daha emekli, renkleri daha zengin ve gösterişlidir (Biol, 2008:184).

Matbaanın Osmanlı topraklarına girdiği ve yaygınlaştığı 18. Yüzyıl'a kadar olan dönemde, kitap süslemeleri yaygın olarak Kur'an-ı Kerim yazmalarında kullanılsa da tarih, edebiyat, felsefe, kimya, fizik, tıp, astronomi gibi konuları içeren kitaplarda da kullanılmıştır. Bu tez çalışmasında orijinaleri Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi'nde bulunan ve bilgisayar ortamına aktarılan çalışmalarıyla Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesine kazandırılan farklı konularda yazılmış kitaplardaki tezhipler incelenmiştir. Yapılan incelemelerde Kur'an-ı Kerim yazmaları dışında tezhip bakımından en zengin içeriğin "*Tarih*" konulu kitaplarda olduğu görülmüştür.

Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi'nde bulunan tarih konulu kitapların özellikle başlangıç sayfalarında (unvan sayfaları, fasıl başı, sure başı), kapanış sayfalarında (hatime sayfası) ve ara sayfalarda bulunan tezhiplerin renkli dijital kopyaları Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesinden temin edilmiştir. Bu sayfalarda kullanılan tezhipler, üzerlerindeki deformasyonlar da göz önüne alınarak yeniden çizilmiş, kullanılan teknikler ve simetrikler tespit edilmeye çalışılmıştır. Tarih konulu bu eserler üretildikleri dönemlere göre gruplandırılmıştır ve tezhiplerde kullanılan tekniklerde görülen dönemsel etkiler tespit edilmeye çalışılmıştır.

Bu çalışma, 1912'de Osmanlı toprakları olma özelliğini kaybeden Rodos adasındaki Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi'nde muhafaza edilen tarih konulu Türk İslam eserlerinde bulunan tezyini sanatlardan tezhip sanatına ait örneklerin literatüre kazandırılmasını amaçlamaktadır. Kıymet biçilemez değerdeki bu el yazması eserlerde zamanla oluşan deformasyonlardan da görüleceği üzere vakit kaybetmeden bu değerlerin kalıcı hale getirilmesi gerekmektedir. Hali hazırdaki deformasyona uğramış eserlerin, üretildikleri dönem özellikleri de göz önüne alınarak yeniden oluşturulması, sanat ve kültür tarihimizde oluşmuş/oluşabilecek eksikliklerin giderilmesi bakımından çok önemlidir.

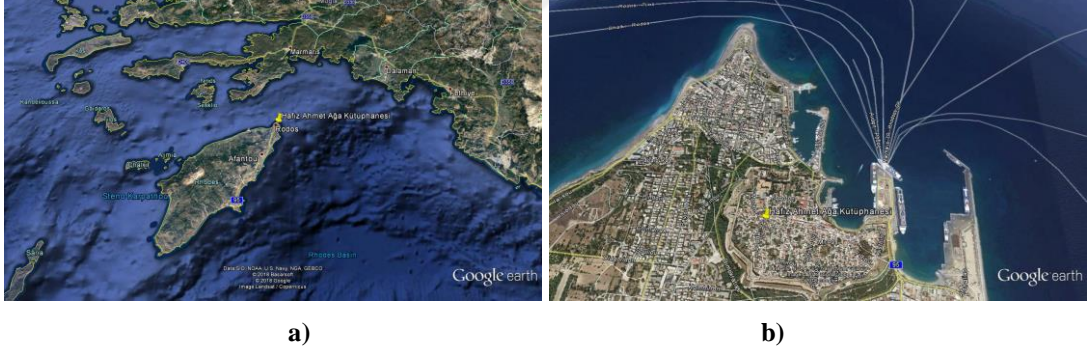
Bu çalışmada tarih konulu eserlerde bulunan tezhip örnekleri yazar ve yazan bilgilerine göre derlenmiş, ait oldukları dönem ve genel tezhip teknikleri göz önünde bulundurularak tekrar çizimleri yapılmıştır. Zaman ve muhafaza koşullarının vermiş olduğu yıpranmaların olduğu eserler, simetri özelliği göz önünde bulundurularak yeniden oluşturulmaya çalışılmıştır. Çok yıpranmadan ötürü desen ve motifin başlangıç ve bitiş kısımlarının seçilemediği eserlerde, yanlış yorumlamadan kaçınmak için detay verilmeyip sadece genel hatları çizilmiştir. Eserlerin içerdiği tezhiplerde uygulanan teknikler, kullanılan renkler ve motifler ayrı ayrı yorumlanmıştır. Yorumlar yapılırken tezhip tekniklerinde zamanla gelişen ve değişen tekniklerin yanında eserin yazanının ve/veya tezhibi oluşturan sanatçının el yazması esere verdiği önem ve tezhip çalışma hassasiyetinin de ortaya çıkan tezhibin inceliğinde ve güzelliğinde etkin olduğu göz önünde bulundurulmuştur.

I. BÖLÜM

1. RODOS HAFIZ AHMED AĞA KÜTÜPHANESİ

1.1. Kütüphanenin Tarihçesi

On iki adaların en büyüğü olan Rodos adası jeopolitik konumundan dolayı tüm Akdeniz ülkeleri için stratejik bir öneme sahiptir. Tarih bakımından, M.Ö. 280 de inşa edilen ve dünyanın yedi harikasından biri kabul edilen Rodos Heykelinden, ortaçağda Tapınak Şövalyelerinin inşa ettiği kale gibi pek çok önemli esere ve olaya tanıklık eden bu topraklar yaklaşık 500 yıl önce (29 Aralık 1522) Kanuni Sultan Süleyman Han tarafından Türk topraklarına katılmıştır. 1912 yılında Trablusgarp savaşında İtalyanların işgali ile kaybettiğimiz Rodos adası, 1947 Paris antlaşması ile Yunanistan'a katılmıştır. Yaklaşık 400 yıl boyunca Osmanlı hâkimiyetinde kalan adada, doğal olarak kültürümüze ait pek çok eser bulunmaktadır. Pek çok kıymetli yazmanın toplandığı bu eserlerden biri de Fethi Paşa Özel Vakfı'nın idaresindeki Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesidir. Rodos adası ve kütüphanenin adadaki konumu Şekil 1.'de görülmektedir.

Şekil 1: a) Rodos adası genel görünümü ve b) Hafız Ahmed Ağa kütüphanesinin Rodos adasındaki konumu (Rodos Adası; google.map)

Bu kütüphane, III. Selim döneminde saraya girerek, padişaha yakınlığı ve güveni gerektirdiği için devrinin yüksek bir askeri rütbesi olan Rikapdar-ı Şehriyarı (padişah ata binerken üzengisini tutan) derecesine kadar yükslebilen Hafız Ahmed Ağa tarafından 1793 kurulmuştur. Padişaha hizmetlerinden dolayı memleketi Rodos adasındaki Uzgur köyüne istirahatine müsaade edilir. Aynı zamanda Antalya ahalesinde isyana neden olan ve o sırada Rodos adasında bulunan Tekelioğlu'nu idam etmek üzere görevlendirilir. Saraydaki adamları sayesinde durumdan haberdar olan Tekelioğlu tarafından konağına davet edilir ve verilen bir ziyafetin akabinde

Tekelioğlunun adamları tarafından öldürülür (Çelikkol, 1992:87). Başka bir kaynaktan ise Rikapdar-ı Şehriyarı görevinden emekli edildikten sonra Hicaz'a Kaftan Ağası olduğu ve hicazdan dönerken (1801) vefat ettiği söylenir (Şahin, 2013:717).

Hafız Ahmed Ağanın ölümünden sonra bu kütüphane, oğlu Ahmed Fethi Paşa (1801 - 1858) tarafından, özellikle İstanbul'dan ve dünyanın pek çok yerinden getirdiği tıp, astronomi, felsefe, tarih ve temel kaynak eserleri içeren kitaplarla zenginleştirilmiştir. Ahmed Fethi Paşa, babasının saraya yakınlığı hasebiyle II. Mahmut'un kızı Atiye Sultan ile evlendiği için "Damat" olarak da anılır. Tümgeneral, mareşal ve elçilik gibi pek çok önemli devlet adamlığı görevinde bulunur. Tophane mareşallığı görevi sırasında padişahın isteği üzerine Eski Eserler Koleksiyonunu (Mecma-ı Âsâr-ı Atika Aya İrini'de) toplayarak Türk müzeciliğine katkıda bulunmuştur (Kuneralp, 1999:55)). Babasına ait kütüphaneye kazandırdığı elyazması eserlerin bu dönemde elde edildiği düşünülmektedir. Kütüphane hala Fethi paşa vakfı tarafından idare edilmektedir.

Şekil 2: a) Hafız Ahmed Ağa kütüphanesinin giriş kapsısında bulunan levha ve b) kütüphane girişi

Rodos adası 1912 yılında İtalyanlar, 2. Dünya savaşı sırasında Almanlar ve İngilizler tarafından işgal edilmiş ve akabinde 1947 yılında Yunanistan'a verilmiştir. Bu işgal sürecinde dağıtılmış ve Yunan hükümet politikaları nedeniyle Türk izi silinmeye çalışılmış pek çok eserin toplanabilen kitabeleri bu kütüphane avlusunda saklanmaktadır. Kütüphanenin ana kapısında bulunan ve Fransızca ve Yunanca "Türk Kütüphanesi 1793" ("Bibliothèque Turque 1793") yazan levhalar kaldırılmış ve

yerine Müslüman Kütüphanesi 1793 (“Bibliothèque Musulmane 1793”) yazan levhaları konulmuştur. Kütüphanenin giriş kapısına ait fotoğraflar Şekil 2.’de görülebilir.

Dönemin tüm ilmi alanlarda bilinen eserleri içeren ve 20 farklı konuda 816 cilt kitaptan oluşan kütüphane koleksiyonuna ait kitaplar Hafız Ahmed Ağa vakıf mührü taşımaktadır ve demirbaş defteri mevcuttur. Burada bulunan 1288 adet nadide ve kıymetli elyazması ve basma kitap muhafaza edilmekte ve zaman zaman ilim adamları ve tarihçiler tarafından ziyaret edilmektedir. Bulunan tarih kitapları arasında; Cihadı Sadrazam Fazıl Ahmed Paşa, Kâtip Çelebi tarihi, Naima tarihi, Hümayunname, Sultan Süleyman tarihi, Mekke-i Mükerrerme tarihi ve Eğri Kalesi tarihi bulunmaktadır (Şahin, 2013:718).

1.2. Kütüphanede Yapılan Onarım, Koruma ve Bilgisayar Ortamına Aktarma Çalışmaları

2008 yılında, Hakan Fidan’ın başkanlığındaki Türkiye İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı (TİKA) tarafından organize edilen ve şuan Konya Yazma Eserler Bölge Müdürü olan Bekir Şahin tarafından gerçekleştirilen incelemeler neticesinde Hafız Ahmed Ağa kütüphanesi ve içindeki eserler yerinde incelenmiş ve buradaki nadide koleksiyonların güvenli bir şekilde muhafazası ve bilgisayar ortamına aktarma çalışmalarının yapılması gerektiği kanaatine varılmıştır.

2009 yılından başlayarak yaklaşık 3 yıl süre ve 100.000 \$ bütçe ile önce güvenlik sistemi, akabinde acil eserlerin restorasyonu ve koruması ve akabinde eserlerin bilgisayar ortamına aktarma çalışmaları yapılmıştır. Kütüphanenin iklimlendirilmesi, muhafaza dolaplarının onarımı, binanın restorasyonu gibi çalışmalar yapılmış ve Konya Bölge Yazma Eserler kütüphanesindeki modern şartlar birebir burada da oluşturulmuştur.

Toplam 1288 cilt kitap içerisinde 2187 eserin yer aldığı katalog, Türkiye Yazmaları Toplu Kataloğu (TÜYATOK) tarafından kullanılan kataloglama yöntemiyle hazırlanmış, indeksi olmayan alanlarla ilgili taramalarda kolaylık sağlaması açısından tablo şeklinde verilmiştir. Hafız Ahmed Ağa mührü taşıyan ilk grup kitapların görsel özelliklerinin üst düzeyde olması nedeniyle ilk ve son sayfa görüntüleri ile sanatsal unsurlar bulunan kısımlara ait görüntüler kataloğa eklenmiştir.

Bu şekilde Gelenekli Türk El Sanatları (Hat, Tezhip, Minyatür. Cilt) üzerine inceleme yapan araştırmacılara da kolaylık sağlanmıştır (şahin, 2013: Önsöz).

Bu tez çalışmasında incelenen eserlerin orijinalleri Rodos Adası Fethi Paşa Vakfı Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesinden bulunmaktadır. Konya Yazma Eserler Bölge Müdürlüğü Kütüphanesi ve Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi personellerinden oluşan bir ekip, Bekir şahin koordinatörlüğünde, Hafız Ahmed Ağa kütüphanesinde bulunan el yazması kitapların 300.000 den fazla pozlama ile dijital çekim işlemlerini gerçekleştirmiştir. Bu özverili çalışmalar ile bu nadide el yazması eserlerin bilgisayar ortamına aktarılmış kopyaları Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesinde oluşturulmuştur.

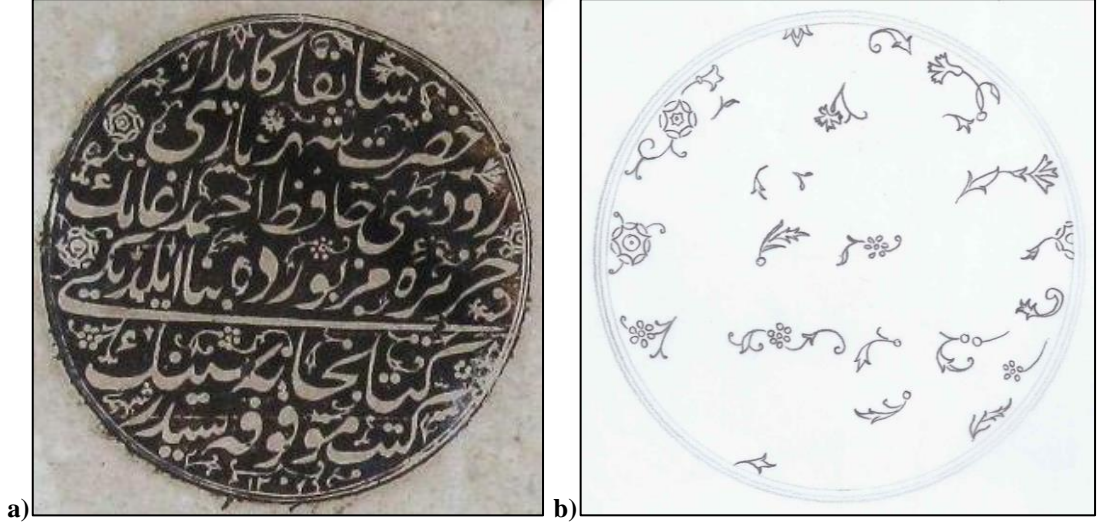

II. BÖLÜM

2. HAFIZ AHMED AĞA KÜTÜPHANESİ'NDE YER ALAN TARİH KONULU KİTAPLAR

2.1. Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi Koleksiyonu

Konya Yazma Eserler Bölge Müdürlüğü Kütüphanesi Kataloğundan (KYEBMKK) elde edilen bilgilere göre; Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi koleksiyonunda pek çok alanda derlenmiş 20 farklı konuda 816 cilt kitap bulunmaktadır. Bu kitaplar Hafız Ahmed Ağa vakıf mührü taşımaktadır ve kuruluş dönemine ait demirbaş defteri mevcuttur. Kütüphaneye ait mühür ve çizim çalışması Şekil 3.'te görülmektedir. Mühür üzerinde; “Sâbikan Rîkâbdâr-ı Hazret-î Şehrîyârî Rodosî Hâfız Ahmed Ağa'nın Hazire-i mezburda bina eylediği kütübhânesinin kütüb-i mevkufesidir” yazmaktadır. Bir kaç eksik dışında bu defterde kayıtlı kitaplar kütüphanede koruma altındadır. Bununla birlikte kütüphanede; civar medrese, cami ve şahıslardan kütüphaneye getirildiği bilinen ve kaydı bulunmayan 459 cilt yazma kitap ta bulunmaktadır.

Şekil 3: a) Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi'nin mührü ve (b) mührün çizimi

Toplam 1288 cilt kitap içerisinde 2187 eserin yer aldığı Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi kataloğu incelenmiş ve konularına göre eser sayıları ve dili sınıflandırılarak Tablo 1.'de verilmiştir.

Tablo 1: Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi koleksiyonunda bulunan eserlerin konu ve dillere göre sayıları.

Konu	Dillere göre Eser sayısı				Eser Sayısı
	Türkçe	Arapça	Farsça	Diğer	
Kuran-ı Kerim	-	17	-	-	17
Tefsir	2	72	1	-	75
Hadis	10	165	-	-	175
Kelam Akaid	10	98	1	-	109
Tasavvuf	32	18	9	-	59
Siyer	6	20	-	-	26
Fıkıh	19	137	-	-	156
Fıkıh Usulü	-	26	1	-	27
Feraiz	5	24	-	-	29
Mevaiz	12	26	2	-	40
Mantık Felsefe	1	129	5	-	135
Kıraat	13	37	-	-	50
Nahiv	1	64	-	-	65
Sarf	1	30	-	-	31
Me'ani ve Beyan	-	30	-	Çağatayca: 2	32
Edebiyat	20	37	14	-	71
Lugat	-	-	-	-	43
Tarih	26	19	-	-	45
Astronomi	14	42	9	-	65
Tıp	17	12	9	-	38
Bağışlar	-	-	-	-	899
				Kütüphanedeki Toplam Eser:	2187

Orjinalleri Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi koleksiyonunda bulunan tarih konulu eserlerin, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesinde bulunan bilgisayar ortamına aktarılmış kopyalarından tek tek tarama yapılarak bu çalışmanın konusu olan tezhipler belirlenmiş ve varakları elektronik ortamda alınmıştır.

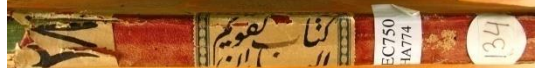

2.2. Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi'nde Yer Alan Tarih Konulu Kitaplar

Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi'nde tarih konulu 45 eser bulunmaktadır. İçinde tezhip bulunan tarih kitaplarının listesi ve her iki kütüphanedeki kayıt bilgileri Tablo 2.'de sunulmuştur. Bu tabloda; Eserin adı, Yazanın tarihi, Ait olduğu Yüzyıl, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi Katalog Sıra No – Kayıt No, Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi Katalog No ve Orijinal Cilt Sırtı taramaları bilgileri verilmiştir. İncelenen eserlerin ekseriyatı popüler tarih kitaplarının el yazması nüshaları, tercümelerinin nüshaları veya bu nüshalardan kısımlar şeklindedir.

Kitapların (biri “Nesayihü'l-Mülûk” hariç) yazarları bellidir. Bununla beraber bazı eserlerde (“Nuhbetü't-Tevârîh ve'l-Ahbâr”, “Keşfü'z-Zünun an Esâmî'l-Kütüb ve'l-Fünûn 1. Cilt”, “Ravzatü'l-Ebrâr”, “Zeyl-i Ravzatü'l-Ebrâr”, “Cihad-ı Sadr-ı Azam Köprülü Fazıl Ahmed Paşa”, “Terceme-i Tarihi Fethi Kal'a-i Eğri”, “Nesayihü'l-Mülûk”, “İskender-nâme”) yazan ismi belli olmayıp, yazıldıkları dönem hakkında tereddüt vardır. Eserlerin yazarları hakkında kesin bilgi bulunamamış ve Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi kataloğundaki bilgiler kullanılarak sıralama ve yorum yapılmıştır.

Her bir eser için; Kayıt No, Konu No, K. Nüsha, Kitap Adı, Yazarı, Yazanı, Dili, Yazı, Ölçü, satır, Yaprak, Kağıt çeşidi, Tarihi, Tezhip-Cilt Özelliği-Resim-vb., Eserin Durum Bilgisi gibi özelliklerinin verildiği bir tablo oluşturulmuştur. Bu tablolar her bir eserde görülen tezhiplerin verildiği bölüm başlarında verilmiştir.

Tablo 2: İncelenen 21 Eserin Rodos ve Konya Yazma Eserler Bölge Kütüphanesi'ndeki Katalog (KYEBMCK) Kayıtları.

Sıra No	Eserin adı	Yazanın Tarihi	Ait Olduğu Yüzyıl	Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi Katalog Sıra No – Kayıt No	Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi Katalog No	Orijinal Cilt Sırtı
1	Besatînü'l-Fudalâ ve Reyâhînü'l-Ukalâ (1,2 Cilt)	1309	14	1145 – 10	EC757 HA782	
2	Takvîmü'l-Büldân	1535	16	1161 – 28	EC750 HA774	
3	Terceme-i Tevârih-i Taberî 5.Cilt	1565	16	1564 – 157	Bağış	-
4	Hümâyünnâme	1566	16	1147 – 12	EC728 HA751	
5	Târîhu'l-Hamîs fi Ahvâli Enfesi'n-Nefîs (2. Cilt)	1603	17	1142 – 2	EC713 HA735	
6	Kevkebü'r-Ravza	1610	17	1177 – 42	EC755 HA780	
7	El-İ'lam bi Alâmi Beledillahi'l-Harâm	1617	17	1162 – 30	EC732 HA755	
8	Delâ'il-i Nübüvvet-i Muhammedî ve Şemâ'il-i Fütüvvet-i Ahmedîyye (1-5. Cilt)	1630	17	1154 – 19	EC717 HA739	
9	Levâkîhu'l-Envâr fi Tabakâti's-Sâdâti'l-Ahyâr	1630	17	1164 – 32	EC747 HA771	

10	Terceme-i Mir'ati'l-Edvar ve Mirkâtü'l-Ahbâr 8. cilt	1670	17	1144 – 8	EC726 HA749	
11	Nuhbetü't-Tevârih ve'l-Ahbâr	1711	18	1158 – 25	EC736 HA759	
12	Hüsnü'l-Muhâdara fî Ahbârî'l-Mısr ve'l-Kâhire	1725	18	1143 – 7	EC758 HA783	
13	El-Yemîni fî Târîhi'l-Yemîni'd-Devle (Târîhu'l-Utbi)	1743	18	1175 – 40	EC714 HA736	
14	Tâcü't-Terâcim fî Tabakâti'l-Hanefiyye	-	? 15	1181 – 46	EC748 HA772	
15	Keşfü'z-Zünun an Esâmi'l-Kütüb ve'l-Fünûn (1. Cilt)	-	? 17	1141 – 1	EC754 HA779	
16	Ravzatü'l-Ebrâr	-	? 17	1149 – 14	EC730 HA753	
17	Zeyl-i Ravzati'l-Ebrâr	-	? 17	1150 – 15	EC731 HA754	
18	Cihâd-ı Sadrazam Köprülü Fazıl Ahmed Paşa	-	? 17	1163 – 31	EC718 HA741	
19	Terceme-i Târîh-i Feth-i Kal'a-i Eğri	-	? 17	1179 – 44	EC741 HA765	
20	Nesayihü'l-Mülûk	-	-	1160 – 27/2	EC743 HA767	
21	İskendernâme	-	-	1182 – 47	EC752 HA776	

III. BÖLÜM

3. HAFIZ AHMED AĞA KÜTÜPHANESİ'NDE YER ALAN TARİH KONULU KİTAPLARIN TEZHİP SÜSLEMELERİ

Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi'nde bulunan tarih konulu 45 eserden tezhip süslemeli sayfalara sahip 21 eser çalışma kapsamına alınmış ve bu 21 eserin tezhipli 33 sayfası incelenmiştir. Tezhiplerin eserlere göre dağılımı ve yüzyıllara göre değişimin daha rahat takip edilebilmesi ait oldukları dönem Tablo 3.'de gösterilmiştir.

Tablolar oluşturulurken ait olduğu yüzyıl hakkında hiçbir bilgi bulunmayan eserler için ilgili sütunda “-“ işareti, yazarın doğum ve ölüm bilgisi belli olup yazarı için net bilgi olmayan eserler en erken olabilecek dönemin yanında “?” işareti ile gösterilerek verilmiştir.

Tablo 3: İncelenen 21 Eserin İçeriğindeki Tezhip Sayıları.

Sıra No	Eserin adı	Ait Olduğu Yüzyıl	Tezhipli Sayfa Sayısı
1	Besatînü'l-Fudalâ ve Reyâhînü'l-Ukalâ (1,2 Cilt)	14	1
2	Takvîmü'l-Büldân	16	1
3	Terceme-i Tevârîh-i Taberî 5.Cilt	16	1
4	Hümâyünnâme	16	1
5	Târîhu'l-Hamîs fi Ahvâli Enfesi'n-Nefis (2. Cilt)	17	3
6	Kevkebü'r-Ravza	17	2
7	El-İ'lam bi Alâmi Beledillahi'l-Harâm	17	2
8	Delâ'il-i Nübüvvet-i Muhammedî ve Şemâ'il-i Fütüvvet-i Ahmedîyye (1-5. Cilt)	17	1
9	Levâkîhu'l-Envâr fi Tabakâti's-Sâdâti'l-Ahyâr	17	1
10	Terceme-i Mir'ati'l-Edvar ve Mirkâtü'l-Ahbâr 8. cilt	17	1
11	Nuhbetü't-Tevârîh ve'l-Ahbâr	18	2
12	Hüsnü'l-Muhâdara fi Ahbâri'l-Mısr ve'l-Kâhire	18	2
13	El-Yemîni fi Târîhi'l-Yemîni'd-Devle (Târîhu'l-Utbi)	18	1
14	Tâcü't-Terâcim fi Tabakâti'l-Haneîyye	? 15	1
15	Keşfü'z-Zünun an Esâmi'l-Kütüb ve'l-Fünûn (1. Cilt)	? 17	4
16	Ravzatü'l-Ebrâr	? 17	2
17	Zeyl-i Ravzati'l-Ebrâr	? 17	2
18	Cihâd-ı Sadrazam Köprülü Fazıl Ahmed Paşa	? 17	1
19	Terceme-i Târîh-i Feth-i Kal'a-i Eğri	? 17	1
20	Nesayihü'l-Mülûk	-	1
21	İskendernâme	-	2
TOPLAM			33

3.1 XIV. yy. Eserleri

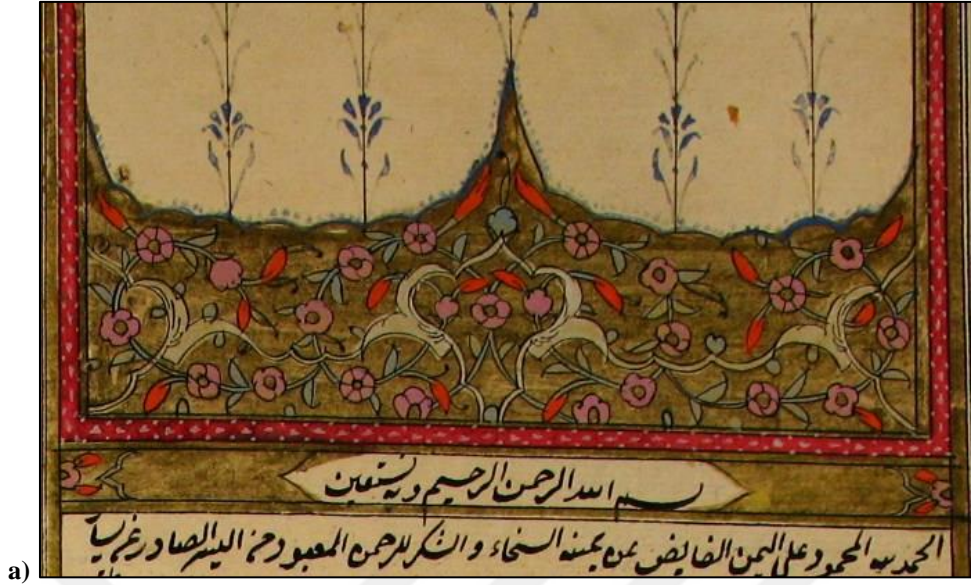
3.1.1 “Besatînü'l-Fudalâ ve Reyâhînü'l-Ukalâ (1,2 Cilt)” Adlı Eserin Tezhibi

Utbi'nin “Tarihu'l-Yemini” eseri için Ebu Abdullah Mahmud b. Ömer en-Necati en-Nisaburi tarafından kaleme alınmış en meşhur şerhtir. Kitabın yazarı da yazanı da aynıdır. Özellikle Gazneli hükümdarlarını methedip kahramanlıklarını anlatılır ama bunun yanında dönemin karanlık yönlerinden de bahseder. Daha çok Gazneli Devleti'nin batı bölgesindeki olayları aktarmıştır (Merçil, 2013:237). Eserin yazarı ve yazanı aynı kişi olup kütüphane kayıtlarında 1309 ile tarihlendirilmiştir. Tablo 4'te eser bilgisi derlenerek verilmiştir.

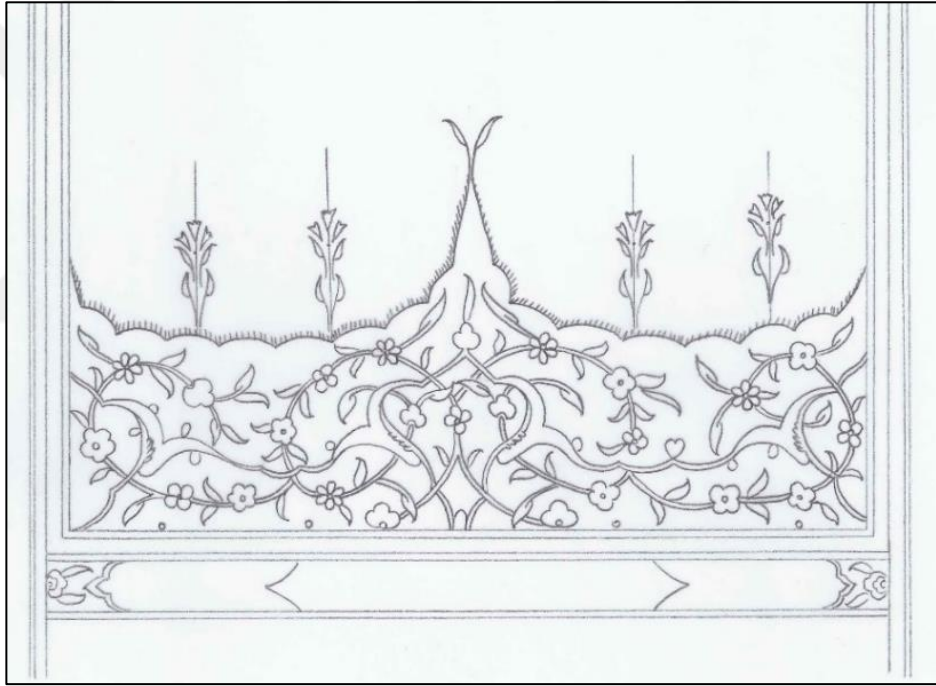
Tablo 4: “Besatînü'l-fudala ve reyahinü'l-Ukala 1,2 Cilt.” adlı eser hakkında kütüphane bilgisi (KYEBMKK).

1145	Kayıt no. 10	Konu no. 956	K.Nüsha	34 Fa 1096
Kitap Adı: Besatînü'l-fudala ve reyahinü'l-Ukala 1,2 Cilt.				
Yazarı: Ebu Abdullah Mahmud b. Ömer en-Necati, en-Nisaburi (728/1328)				
Yazanı: Müellif / Ebu Abdullah Mahmud b. Ömer en-Necati, Ebu Abdullah en-Nisaburi				
Dili Arapça	Yazı Tâlik	Ölçü 319x197-210x103 mm	Satır 29	Yaprak 316
Kâğıt Çeşidi: Filigranlı		Tarihi: 709/1309 (14. yy.) (Yazım Yeri: Tebriz)		
Tezhip, Cilt Özelliği, Resim vb. Mihrabiye nefis tezhipli, ilk iki sayfası altın cetvelli, 2.Cilt sözbaşları ve duraklar kırmızı. Kahverengi deri, üzeri yeşil bez kaplı miklepli cilt içerisinde. Kırmızı deri kaplı, yırtık mahfazası vardır.				
Eserin Durum Bilgisi Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi vakıf mühürleri vardır. Mürekkep yanıkları mevcuttur.				

Şekil 4.'te “Besatînü'l-Fudalâ ve Reyâhînü'l-Ukalâ (1,2 Cilt)” adlı eserin fasıl başında yer alan tezhip ve çizimi görülmektedir. 14. yy. ait olan bu kubbeli fasıl başı tezhibinde; kubbe kısmının genel görünümünde ½ simetri hâkimmiş gibi gözükse de bazı hatai grubu motiflerinde bu simetri dışına çıkan farklılıklar görülmektedir. Hatai grubu ve rumi desenlere dikkatle bakıldığı zaman bu ayırım fark edilebilir. Ayırma rumileri ile desen paftaları oluşturulmuştur. İnce arasuyu kırmızı lal renginde boyanmış olup üzerine artı işlenmiştir. Altın zemin üzerine serbest fırça ile hatai grubu motifler işlenmiş ve rumiler yeşil altın ile bezenmiştir. Ortada bulunan dikdörtgen başlık ¼ simetri ile ve hatai grubu motifler ile oluşturulmuştur. Cedveller altın ile çekilmiş, tığlar ise mavi renkte hatai grubu ile hassas bezenmiştir.

a)

b)

Şekil 4: “*Besafînü'l-Fudalâ ve Reyâhînü'l-Ukalâ (1,2 Cilt)*” adlı eserin fasıl başında yer alan tezhip (a) ve çizimi (b)

14. yy. özellikle rumi ile bezemeye oldukça sık rastlanır. Selçuklular döneminde altın; sürerek ve varak olmak üzere iki şekilde kullanılmıştır. Kiremit kırmızısı ve pembe bu dönemde çokça kullanılmıştır. Tığlarda kullanılan lacivert ve tonları ve sade çiçekler yine dönemin özelliklerini taşımaktadır (Akbaş, 1991:10).

3.2 XVI. yy. Eserleri

3.2.1 “Takvîmü’l-Büldân” Adlı Eserin Tezhibi

Ebü’l Fida daha çok coğrafya/tarih ağırlıklı bu eserinde ilk defa tablolama sistemini kullanmış, astronomi cetvellerinin yanı sıra 16. yy. hekimlerinden İbn Cezle’nin hastalıkları teşhis ve tedavisini açıklayan Takvimü’l-eb-dan adlı kitabından esinlenip bu adı vermiştir.

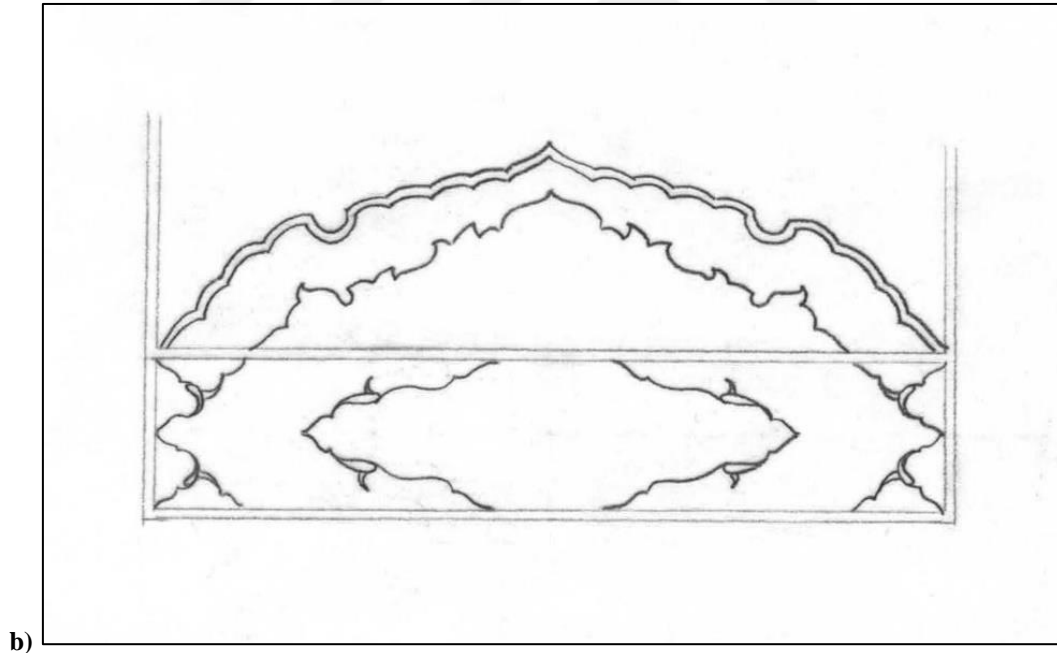
İki ana bölüm halinde yazılan kitabın ilk bölümünde bazı müelliflerin eserlerini inceleyip eksik yönlerini tamamlamaya çalışmış, ikinci bölümde ise Arap yarım adası merkez alınarak dünya fiziki ve beşeri coğrafyası tarihi bilgiler ile özetlenir (Avcı, 2013:492). El yazması esere ait varaklarda bir adet tezhibe rastlanmıştır. Eserin yazarı Hasan b. Ali el-İmadi olup hakkında ayrıntılı bilgi bulunmamaktadır. Kütüphane kayıtlarında eserin yazım tarihi olarak 1535 verilmiştir. Tablo 5’te eserin genel katalog bilgileri derlenerek verilmiştir.

Tablo 5: “Takvîmü’l-Büldân” adlı eser hakkında kütüphane bilgisi (KYEBMKK).

1161	Kayıt no. 28	Konu no. 956	K.Nüsha	34 Fa 934
Kitap Adı: Takvimü’l-Büldân				
Yazarı: Melikü’l-Müeyyed İmâd ed-dîn Ebû’l-Fidâ İsmâ’il b. Ali (732 / 1331)				
Yazarı: Hasan b. Ali el-İmadi				
Dili Arapça	Yazı Tâlik	Ölçü 285x205-203x135 mm	Satır 23	Yaprak 101
Kâğıt Çeşidi: Filigranlı		Tarihi: 942/1535 (16. yy.)		
Tezhip, Cilt Özelliği, Resim vb. Mihrabiyeye nefis tezhipli, cetveller altın yaldızlıdır. Bir kısım cetvelleri, keşide ve söz başları kırmızı mürekkepledir. Kırmızı deri üzeri yeşil bez kaplı cilt. Kırmızı deri üzeri ebru kaplı mahfazası vardır.				
Eserin Durum Bilgisi Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi vakıf mühürleri vardır. Kurt yenikleri ve mürekkep yanıkları mevcuttur.				

Şekil 5.’te “Takvimü’l-Büldân” adlı eserin fasıl başında yer alan tezhip ve çizimi görülmektedir. Bu kubbeli fasıl başı, klasik tezhip ve zer-ender-zer tekniğiyle bezenmiştir. Paftalar rumiler ile oluşturulmuş, cedveller altın ile çekilmiştir. Ortada bulun dikdörtgen başlık mavi doldurulmuş ipliğe dayalı rumiler ile paftalar oluşturulmuştur. Orta alan zemin renginde bırakılıp yazı siyah mürekkep ile yazılmıştır. Kubbe dendanları ve yazı etrafı dendanları altın ile doldurulup

parlatılmıştır. Tığlar çok küçük tutulup desen tamamlanmıştır. Nem/rutubet nedeniyle deformasyona uğrayan eser üzerinde kurt yenikleri, yırtık ve mürekkep yanıkları mevcuttur. Motif detayları deformasyonlar nedeniyle tam seçilememektedir.

Şekil 5: “Takvimü'l-Büldân” adlı eserin fasıl başında yer alan tezhip (a) ve çizimi (b)

15. yy. sonlarında zeminde lacivert rengin kullanımı azalmış, açık pembe, turuncu, siyah, açık mavi sıkça kullanılmıştır. Bu eser de 15. yy. sonları – 16. yy. başları özelliklerini göstermektedir. Tığlar ise dönemin özelliklerin dışında “+” şeklinde ve çok sade yapılmıştır.

3.2.2 “Terceme-i Tevârîh-i Taberî 5.Cilt” Adlı Eserin Tezhibi

Yaratılıştan 900’lü yıllara kadar tarihi eşsiz bir şekilde anlatan ve Taberî’yi İslam coğrafyasında İslam dünyasının Herodot’u ününe kavuşturan Arapça eserin Türkçe çevirisidir. Anadolu’da bir kısmı Arapça bir kısmı Farsça metinden bilinen pek çok tercümesi vardır. Bel’ami’nin Taberî Tarihi’nin Türkçe tercümesi 1310 da ünlü Mevlevî Hüsameddin Çelebi tarafından yapılmıştır. Akabinde Fatih Sultan Mehmet zamanında çeviriler yapılmış ve bazı çevirilere sonraki tarihi olaylar da eklenmiştir (Gedik vd. 2015:387; Fayda 2013:93). Eserin yazanı Abdurrahman b. Muhammed hakkında yeterli bilgi yoktur. “Terceme-i Tevârîh-i Taberî 5.Cilt” adlı eserin genel katalog bilgileri derlenerek Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6: “Terceme-i Tevârîh-i Taberî 5.Cilt” adlı eser hakkında kütüphane bilgisi (KYEBMKK).

1564	Kayıt no. 157	Konu no. 956	K.Nüsha	45 Hk 3629
Kitap Adı: Terceme-i Tevârîh-i Taberî 5.Cilt				
Yazarı: Hüsâm ed-dîn Çelebi (öl. 710/1310’da sağ)				
Yazanı: Abdurrahman b. Muhammed				
Dili Türkçe	Yazı Nesih	Ölçü 300x200-225x130mm	Satır 17	Yaprak 255
Kâğıt Çeşidi: Filigranlı		Tarihi: 973/1565 (16. yy)		
Tezhip, Cilt Özelliği, Resim vb. Başlıklar ve cetveller kırmızı, serlevha sayfası cetvelleri mürekkeple yaldızlıdır. Diğer cetveller kırmızı mürekkepledir.				
Eserin Durum Bilgisi -				

Şekil 6.’da “Terceme-i Tevârîh-i Taberî 5.Cilt” adlı eserin fasıl başında yer alan tezhip ve çizimi görülmektedir. Bu tezhipte; fasıl başındaki yazı altın ile yazılmış, zemin kâğıt renginde bırakılmış ve yazı aralarındaki boşluklar siyah renkte üç nokta ile doldurulmuştur. Yazı kenarındaki ince arasuyunun zemini altın olup üzerine siyah renk ile tek şerit işlenmiştir. İplikler kırmızı renkte olup, tüm sayfa kenarı altın cedvel ve kırmızı kuzu ile tezhip tamamlanmıştır. Duraklar altın daireler ile yapılıp kenarları siyah nokta ile işlenmiştir.

16. yy. başlarında tezhip sanatına çintemani bu eserde sıklıkla kullanılmıştır. Bu bakımdan çok sade tasarlanmış bu eser desen boşluğunu doldurmak için kullanılan çintemaniler ile dönemi özelliklerini taşımaktadır.

Şekil 6: “Terceme-i Tevârih-i Taberî 5. Cilt” adlı eserin fasıl başında yer alan tezhip (a) ve çizimi (b)

3.2.3 “Hümâyûnnâme” Adlı Eserin Tezhibi

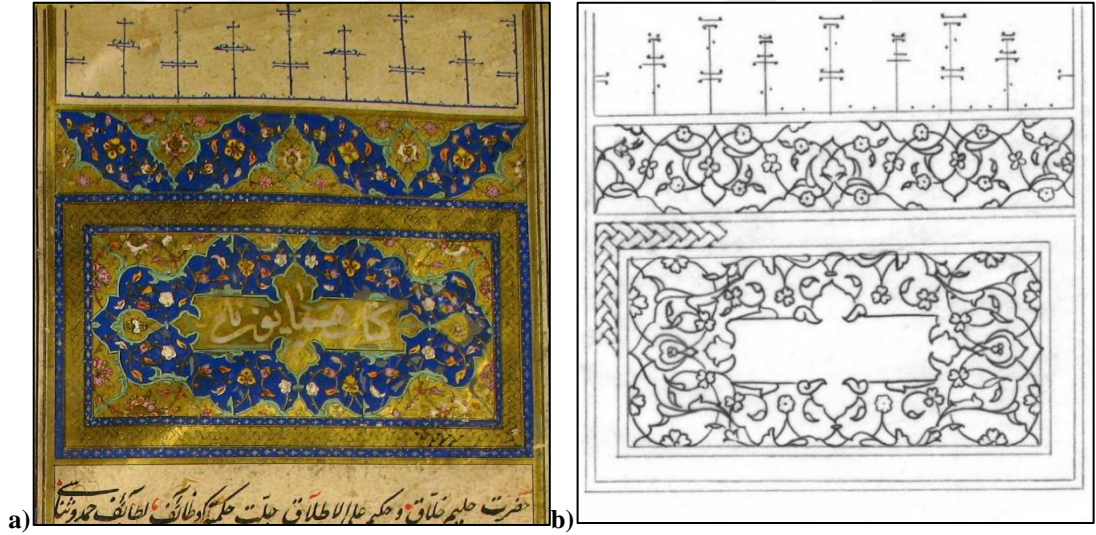
Kelile ve Dimme'nin Envar-ı Süheyli adıyla Farsça'ya çevrilmiş halinin Türkçe tercümesi olan Hümâyunnâme, içerik ve edebi değer açısından Farsça aslını aşmış bir eserdir. Ali Çelebi ifadelerini belirsiz bulduğu bu eseri alıp imaj, tablo, ayet ve hadisler ile beslemiş ve asıl metinde olmayan Türk şairlerden ilave ettiği parçalar ile zenginleştirmiştir. Bu sayede Osmanlı kültürü ve hayâ unsurları hakkında tarihi bilgi verir. Türk edebiyatına ahlaki içtimai ve siyasi terbiye ile alakalı nasihat ve düşüncelerle bezenmiş, Türk nesir sanatında eşi görülmemiş ve daha sonrasında da seviyesine erişilemeyecek bir şaheser olarak nitelendirilir (Akün, 2013:317). “Hümâyûnnâme” adlı eserin genel katalog bilgileri derlenerek Tablo 7’de verilmiştir.

Şekil 7.’de “Hümâyûn-nâme” adlı eserin fasıl başında yer alan ikلیل fasıl başı tezhip ve çizimi görülmektedir. Bu tezhipte rumiler cedvele dayalı paftalar oluşturmuştur. Rumilerde su yeşili rengi kullanılmış, zer-ender-zer ve klasik tezhip tekniğinde hatâi grubu motifi ince işlenmiştir. Bedahşi lacivert ile ince ara suyu

doldurulup üzerine beyaz artılar konulmuştur. Ara suyunda ise zencirek kullanılmış noktalar iğne perdahı ile belirgin hale gelmiştir. Desenin orta paftasındaki yazının zemini altın ile doldurulmuştur. Cedveller altın ile doldurulmuş, tığlarda lacivert renk kullanılmış. Desende kullanılan renkler esere canlılık katmaktadır.

Tablo 7: “Hümâyûnnâme” adlı eser hakkında kütüphane bilgisi (KYEBMCK).

1147	Kayıt no. 12	Konu no. 956	K.Nüsha	45 Hk 1405
Kitap Adı: Hümâyûn-nâme				
Yazarı: Kınalı-zâde Alî Çelebî Sâlih (öl. 950/1444)				
Yazanı: Etmekcizade Muhyiddin Edirnevi				
Dili Türkçe	Yazı Tâlik	Ölçü 288x166-200x97 mm	Satır 23	Yaprak 326
Kâğıt Çeşidi: Filigranlı		Tarihi: 974/1566 (16. yy.) (Yazım Yeri: Kahire)		
Tezhip, Cilt Özelliği, Resim vb. Mihribe nefis tezhipli, cedveller altın yaldızlı, söz başları, durak ve keşideler kırmızı, sırtı tamir görmüş kahverengi meşin, üzeri yeşil bez kaplı, iklebl cilt içerisindedir. Kırmızı deri kaplı mahfazası vardır. Sonda “Zeyli Şakaiki Nevizade” den müstensihin Tercemei hali vardır.				
Eserin Durum Bilgisi Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi vakıf mühürleri ve mürekkep yanıkları mevcut.				

Şekil 7: “Hümâyûn-nâme” adlı eserin fasıl başında yer alan tezhip (a) ve çizimi (b)

16. yy. ait bu eserin tezhibinde lal renginden ziyade yeşil, pembe, beyaz, lacivert, sarı renkler ve altın yaldız kullanıldığı görülmektedir. İşçilikteki incelik ve zarafet dönemi özelliğini gösterse de tığlar zayıf kalmıştır.

3.3 XVII. yy. Eserleri

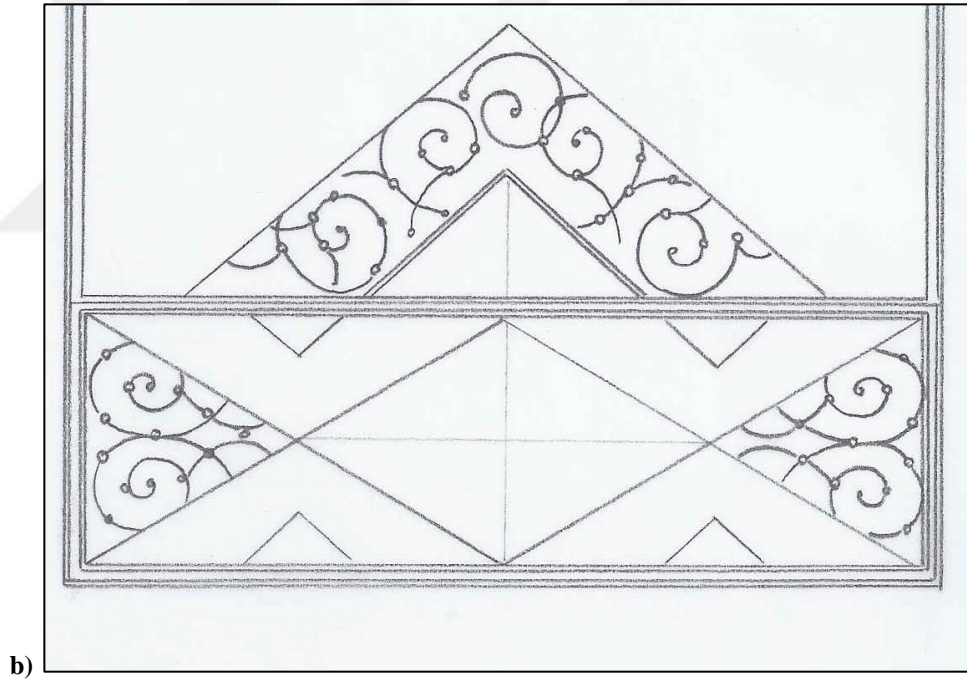
3.3.1 “Târîhu'l-Hamîs fî Ahvâli Enfesi'n-Nefis (2. Cilt)” Adlı Eserin Tezhipleri

Diyarbakri'nin, Kâtip Çelebi ve pek çok güvenilir kaynaktan faydalanarak hazırladığı en önemli eserdir. 1534'te hazırlandığı iddia edilse de 1574'te III. Murad'ın tahta çıkışını da anlattığı için daha sonrasında yazarı veya müstensih tarafından ilave edildiği düşünülebilir. Aslında bir siyer kitabı olup mukaddime, üç bölüm ve hatimeden oluşur. Göklerin ve yerin yaratılışı, Hz Âdem ve Havva'dan başlayıp Emevi ve Abbasi halifeleri hakkında bilgi verir. Ayrıca Eyyubiler, Moğol istilası, Memluk'ler ve III. Murad'ın tahta çıkışı ve Osmanlı tarihiyle ilgili bilgi verir (Tuncel, 2013:472). Bu çalışmada ilgili eserin 2. cildindeki tezhipler incelenmiştir. “Târîhu'l-Hamîs fî Ahvâli Enfesi'n-Nefis (2. Cilt)” adlı eserin genel katalog bilgileri derlenerek Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8: “Târîhu'l-Hamis fî Ahvel-Enfesu'n-Nefis 2. Cilt” adlı eser hakkında kütüphane bilgisi (KYEBMKK).

1142	Kayıt no. 2	Konu no. 956	K.Nüsha	19 Hk 1237
Kıtap Adı: Târîhu'l-Hamis fî Ahvel-Enfesu'n-Nefis 2. Cilt				
Yazarı: Hüseyin b. Muhammed b. Hasan Diyarbakrî (öl. 966/1558)				
Yazanı: Abdülmün'im el-Mısri				
Dili Arapça	Yazı Nesih	Ölçü 305x185-220x125 mm	Satır 35	Yaprak 396
Kâğıt Çeşidi: Filigranlı		Tarihi: 1012/1603 (17. yy.)		
Tezhip, Cilt Özelliği, Resim vb. Zahiriye altın yaldızlı, mihrabiye nefis tezhiplidir. Cetveller altın yaldızlıdır. Sırtı kahverengi eşin, gömme şemseli, salbekli, köşebentli, üzeri yeşil bez kaplı cilt içerisinde.				
Eserin Durum Bilgisi Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi vakıf mühürleri vardır. Mürekkep yanıkları mevcuttur.				

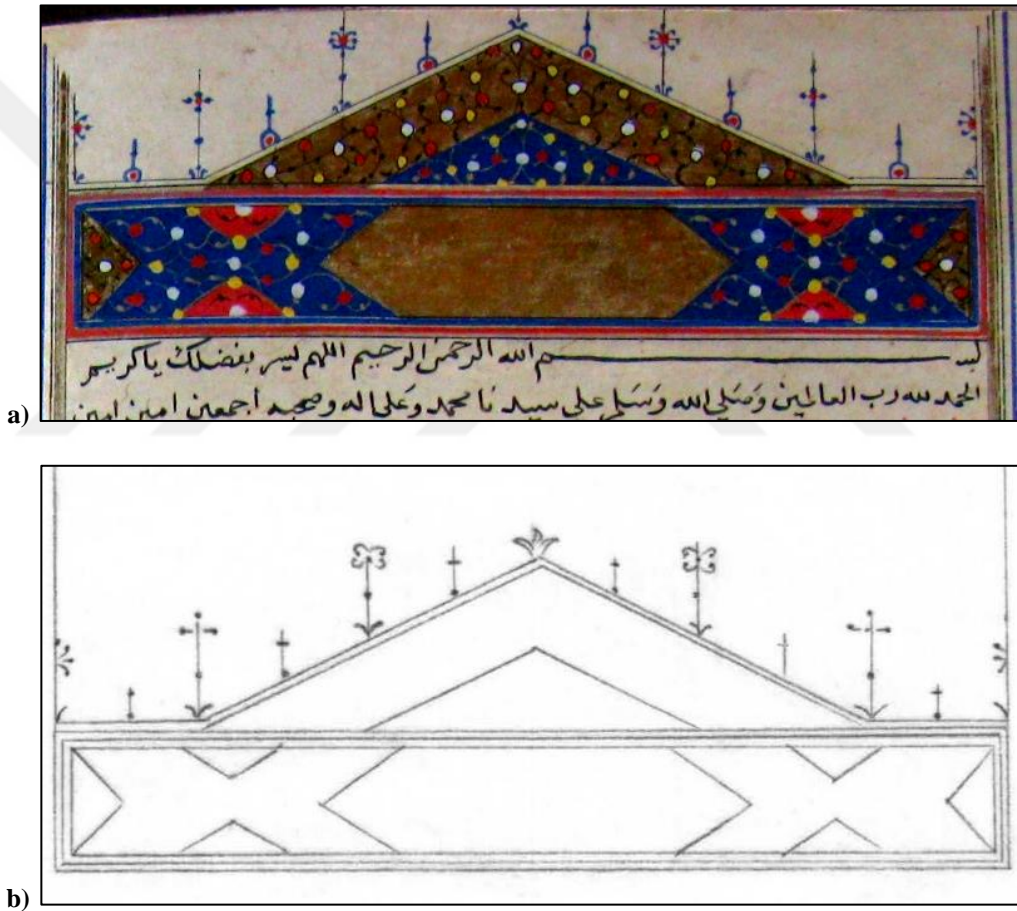
Şekil 8.'de “Târîhu'l-Hamis fî Ahvel-Enfesu'n-Nefis 2. Cilt” adlı eserin fasıl başında yer alan tezhip ve çizimi görülmektedir. Bu kubbeli fasıl başında; kubbe ½ simetrlili, orta bölme ¼ simetrlili geometrik paftalar ile oluşturulmuştur. Klasik tezhip tekniğinde zemin bedahşi lacivert renk kullanılmış ve hatai grubu ile bezenmiştir. Klasik tezhip dışındaki diğer pafta, altın ile doldurulmuş, hatai grubu serbest fırça ile işlenmiştir. Cedveller altın ile doldurulmuş, kırmızı ve mavi renklerden oluşan iki iplik kullanılmıştır. Desendeki motifler nokta şeklinde işlenmiş ve ipliklere dayalı küçük paftaların içi ise kırmızı ile doldurulup siyah hatai grubu ile motiflendirilmiştir.

Şekil 8: “*Târîhu'l-Hamis fi Ahvel-Enfesü'n-Nefis 2. Cilt*” adlı eserin fasıl başında yer alan tezhip (a) ve çizimi (b)

17. yy. dönem özelliklerini tam olarak taşımayan bu eserin tezhip bezemesi daha çok 14-15. yy.’ın özelliklerine sahiptir. Kullanılan renkler ve motiflerin siyah tahrir ile sınırlandırılmış olması ve mekik şeklinde formlar kullanılmış olması 14.yy sonları 15. yy. başları özelliklerini taşımaktadır (Turgut, 2005:69).

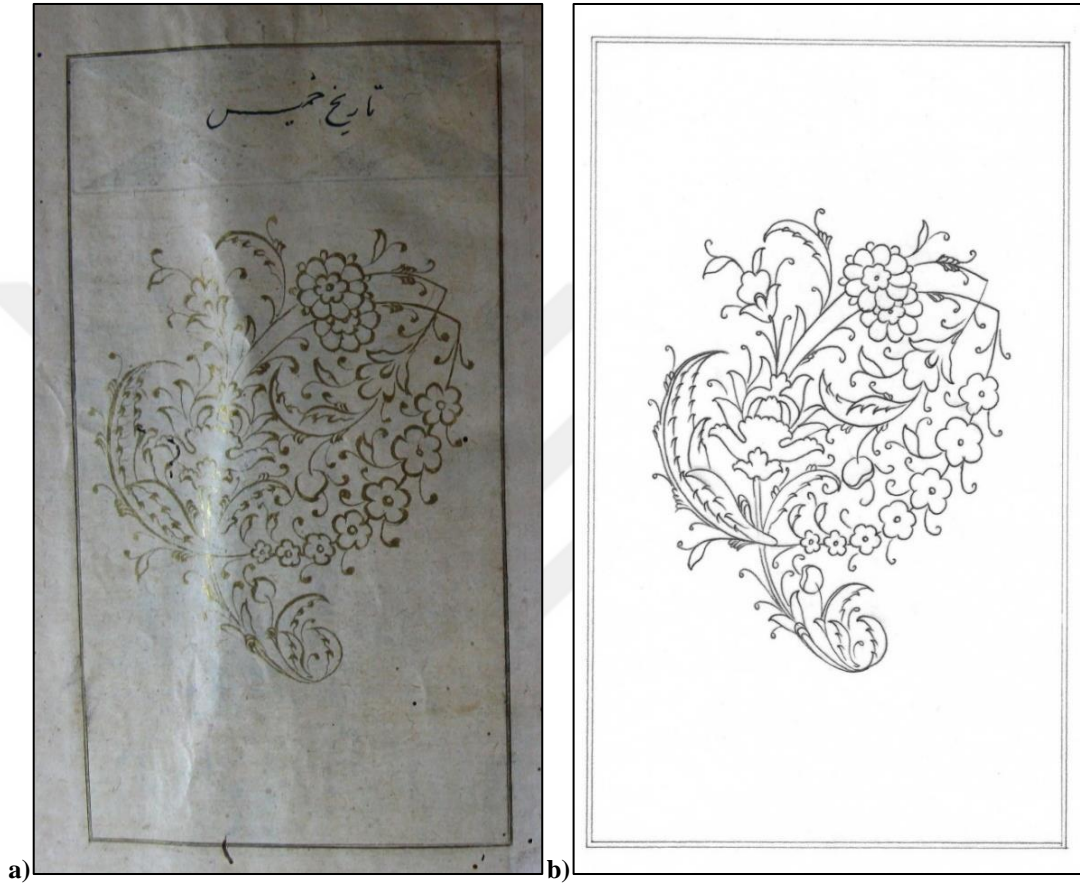
Şekil 9.'da “Târîhu'l-Hamis fî Ahvel-Enfesu'n-Nefis 2. Cilt” adlı eserin ikinci fasıl başında yer alan tezhip ve çizimi görülmektedir. Buradaki kubbeli fasıl başı ½ simetrlili geometrik form içine klasik tezhip tekniğinde hatai grup motifi ile işlenmiştir. Desendeki motifler nokta ile oluşturulmuştur ve ayrıntıları seçilememektedir. Kubbenin dış paftası, altın zemin üzerine siyah renkte hatai grubu motifler ile işlenmiştir. Cedveller altın ile doldurulup mavi ve kırmızı iplik çekilmiştir. Tasarımın ortasındaki form altın ile doldurulmuştur. Kuzu siyah renkte, tığlar mavi ve kırmızı renkte ince işlenmiştir.

Şekil 9: “Târîhu'l-Hamis fî Ahvel-Enfesu'n-Nefis 2. Cilt” adlı eserin ikinci fasıl başında yer alan tezhip (a) ve çizimi (b)

Yine 17. yy. ile tarihlendirilmiş bu eserin tezhip bezemesinde 15. yy. özellikleri görülmektedir. Mekik şeklinde dikdörtgen içindeki form, lacivert zeminin altın zeminden fazla olması, daha çok sarı, beyaz ve lal renk tercihi, tığların işleniş şekli ve sade olması 15. yy. ait özelliklerdir.

Şekil 10.'da “Târîhu'l-Hamis fi Ahvel-Enfesu'n-Nefis 2. Cilt” adlı eserin zahriye sayfasında yer alan tezhip ve çizimi görülmektedir. Bu zahriye sayfası, tam sayfa olarak tasarlanmış ve serbest desen saz yolu üslubunda altın ile bezenmiştir. Bitkisel motifler titiz bezenmesi ile dikkat çekmektedir. Desen kenarına tam sayfa altın ile cedvel çekilmiştir.

Şekil 10: “Târîhu'l-Hamis fi Ahvel-Enfesu'n-Nefis 2. Cilt” adlı eserin zahriye sayfasında yer alan tezhip (a) ve çizimi (b)

Zahriye sayfasında bulunan bu tezhip çalışması üslup bakımından 16. yy. özellikleri taşımaktadır. “Şah Kulu” üslubunun en belirgin özelliklerini yansıtan bu bezemede; yaprak uçları sivri bırakılmış, ince dallar üzerinde bol dilimli yapraklar yer almıştır (Turgut, 2005:73).

3.3.2 “Kevkebü’r-Ravza” Adlı Eserin Tezhipleri

Kahire’nin güneyindeki Ravza Adası tarihi hakkında bilgi veren bu eser 1489 tarihinde kaleme alınmıştır. El-Makrizi’den alıntılar yapılan bu eserde coğrafi ve tarihi topoğrafya ile ilgili bilgiler verilir. Bir kopyası Nuruosmaniye Kütüphanesi Arap. yaz.

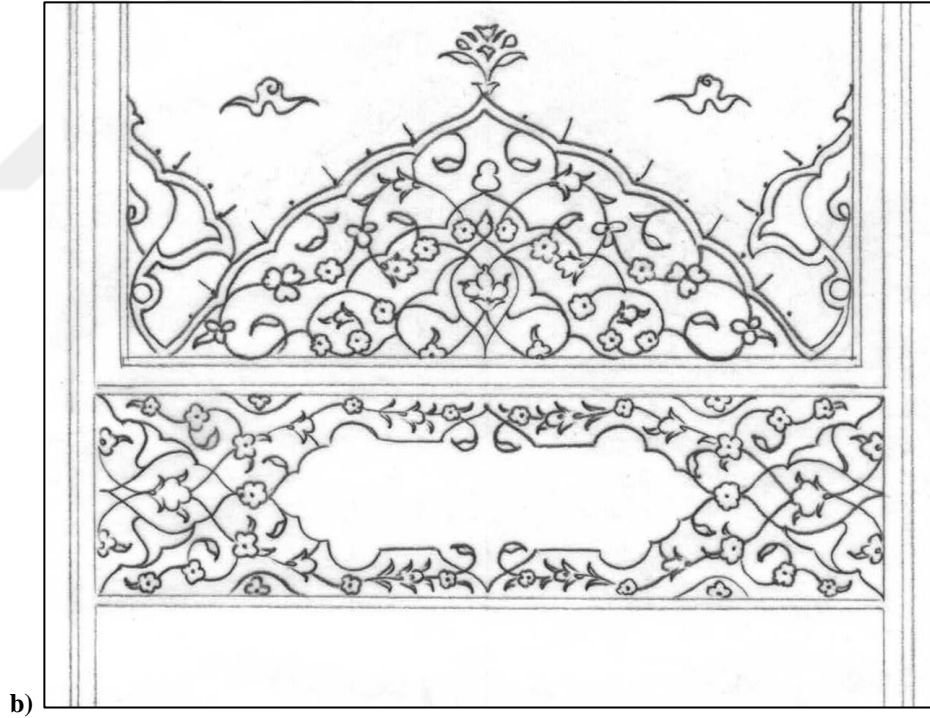
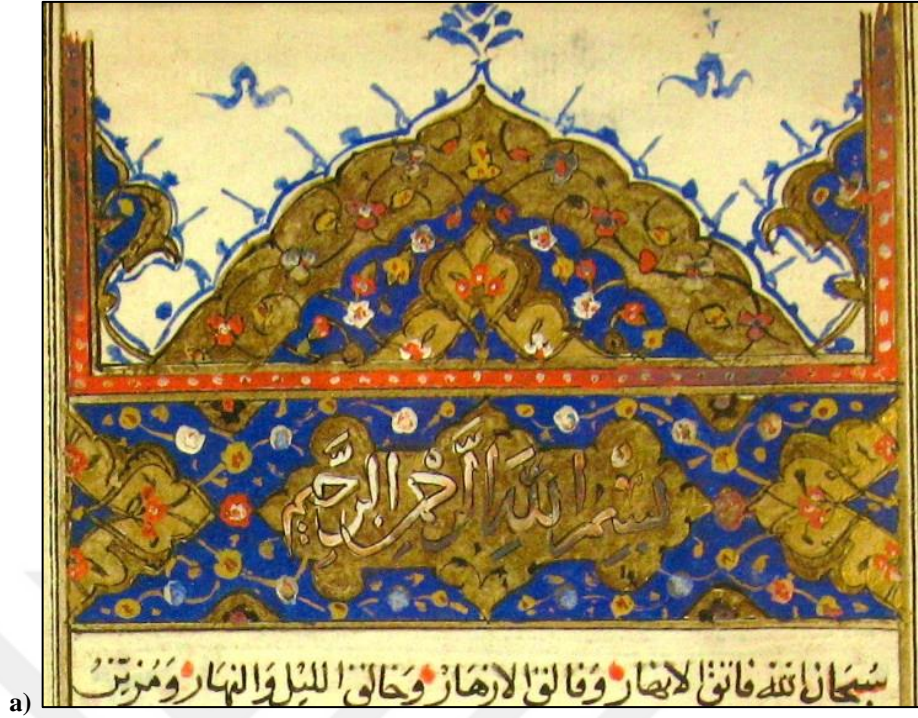
nr. 3104 bulunmaktadır (Göksu, 2007:46). Yazanı Muhammed Ebi'l-Hasan el-Ahmedi olup hakkında açık bilgi yoktur. “Kevkebü’r-Ravza” adlı eserin genel katalog bilgileri derlenerek Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9: “Kevkebü’r-Ravza” adlı eser hakkında kütüphane bilgisi (KYEBMKK).

1177	Kayıt no. 42	Konu no. 956	K.Nüsha Süleymaniye – Laleli 001900	
Kitap Adı: Kevkebü’r-Ravza				
Yazarı: Celâl ed-dîn Abd er-Rahmân b. Ebî Bekr es-Suyûtî (849-911/1445-1505)				
Yazanı: Muhammed Ebi'l-Hasan el-Ahmedi				
Dili Arapça	Yazı Nesih	Ölçü 200x130-105x80 mm	Satır 23	Yaprak 251
Kâğıt Çeşidi: Filigranlı		Tarihi: 1019/1610 (17. yy.)		
Tezhip, Cilt Özelliği, resim vb. Mihrabiyesi nefis tezhipli, söz başları ve cetveller kırmızı mürekkepledir. Miklepli, üzeri yeşil bez kaplı deri cilt içerisindedir. Kırmızı deri üzeri ebru kaplı mahfazası vardır.				
Eserin Durum Bilgisi Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi vakıf mühürleri vardır. Mürekkep yanıkları mevcuttur.				

Şekil 11.’de “Kevkebü’r-Ravza” adlı eserin fasıl başında yer alan tezhip ve çizimi görülmektedir. Dendan ile sınırlandırılmış bu kubbeli fasıl başı ½ simetriye sahip üç paftadan oluşmaktadır. Kubbe ortasında rumiler ile ortabağ oluşturulmuş, zemini altın ile doldurulup yekpare bitkisel motif işlenmiştir. Klasik tezhip tekniğinde bitkisel motifler kullanılmış ve dendan ile sınırlandırılmış devamında zemin altın ile doldurulup siyah renkte serbest fırça ile hatai grubu motifi işlenmiştir. Çiçek renklerinde kırmızı, mavi, beyaz ve sarı renk kullanılmıştır.

Orta dikdörtgen alan ¼ simetrikli tasarlanmıştır. Cedvellere dayalı rumi motifler ile paftalar oluşturulmuştur. Zemin altın ile doldurulup bitkisel motif ile yekpare işlenmiştir. Klasik tezhip tekniğinde hatai grubu motif işlenmiş ve yazı kenarı ayrı paftalanmıştır. Pafta içerisindeki besmele yazısı altın ile doldurulup parlatılmış, yazının bulunduğu zemin ise sıvama altın ile doldurulup üzerine ince siyah bitkisel motif işlenmiştir. Cedveller altın ile doldurulmuş ve turuncu renk kullanılarak ince ara suyu yapılmış, mavi kuzudaki nokta tığlarla son bulmuştur.

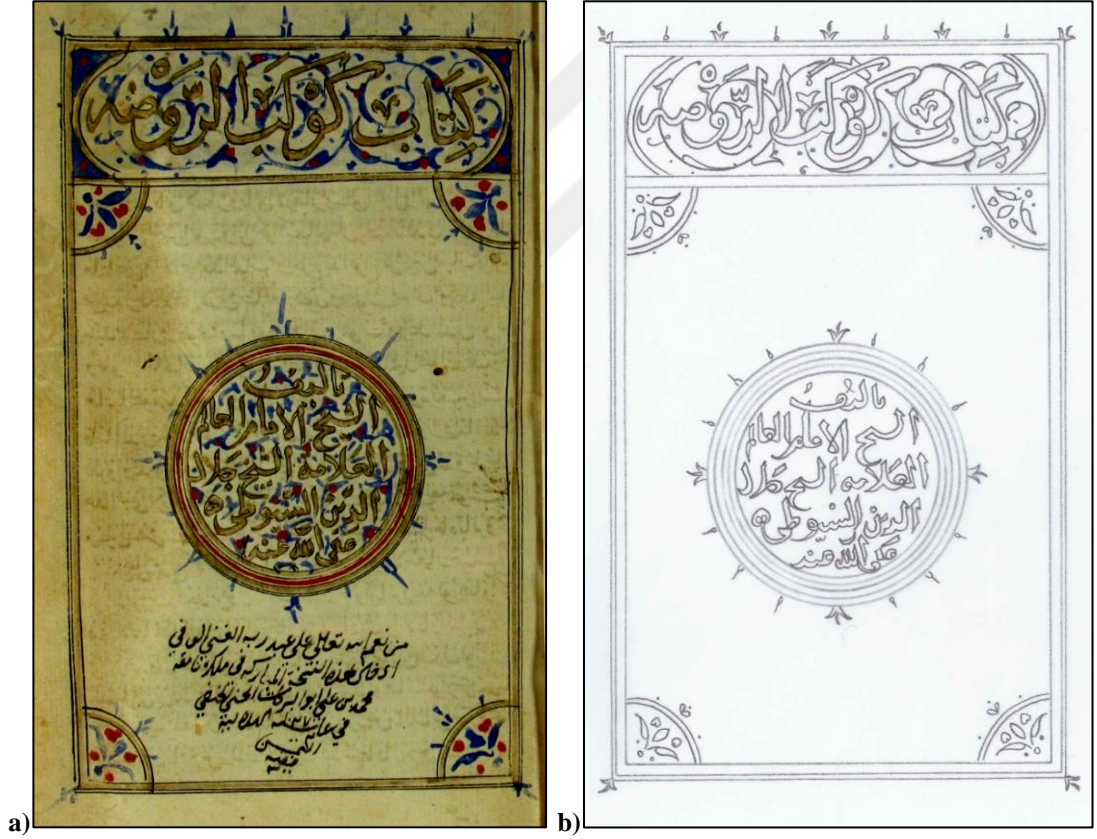

Şekil 11: “Kevkebü’r-Ravza” adlı eserin fasıl başında yer alan tezhip (a) ve çizimi (b)

Tığların üzerinde bulunan Çin bulutu motifinin 16. yüzyıl başlarından itibaren kullanılmaya başlandığı bilinmektedir. Yine tığların kuzuya bitişik olması bu dönemin özeliğidir (Akbaş, 1991:10). Rumi ve hatai grubunun sıkça kullanılması, motiflerde;

beyaz, açık mavi, turuncu renklerin seçimi, zeminde lacivert renk ve sıvama altın kullanımında 16. yy. 'da sıklıkla kullanılmıştır.

Şekil 12.'de “Kevkebü’r-Ravza” adlı eserde yer alan zahriye sayfasının tezhip ve çizimi görülmektedir. Bu zahriye sayfası tezhibindeki geometrik formlar içerisindeki yazılar altın ile doldurulup parlatılmış ve cedvel ile sınırlandırılmıştır. Yazı araları rumi motifleri ile işlenmiştir. Ortadaki daire formunda; iki cedvel arası kırmızı iplik ile işlenmiştir. Dairenin dışında mavi renkli küçük tığlar bulunmaktadır. İçerideki yazı altın ile doldurulup parlatılmış ve yazı aralarında mavi renkteki desen belirlenmemiştir. Tezhip köşelerinde bulunan çeyrek daire içerisinde bitkisel motif işlenmiş, cedvel ile sınırlandırılmıştır. Desen dörtkenar cedvel ve mavi renkte ince tığ ile tamamlanmıştır.

Şekil 12: “Kevkebü’r-Ravza” adlı eserde yer alan tezhip (a) ve çizimi (b)

Eserde kullanılan renklerin parlaklığını kaybetmesi, lacivert rengin canlılığını yitirmiş ve daha mat bir formda kullanılmıştır. Bunun yanında, sülüs yazının altın ile doldurulmuş olması da 16. yy. dönemini işaret etmektedir (Turgut, 2005:72).

3.3.3 “el-İ'lam bi Alâmi Beledillahi'l-Harâm” Adlı Eserin Tezhipleri

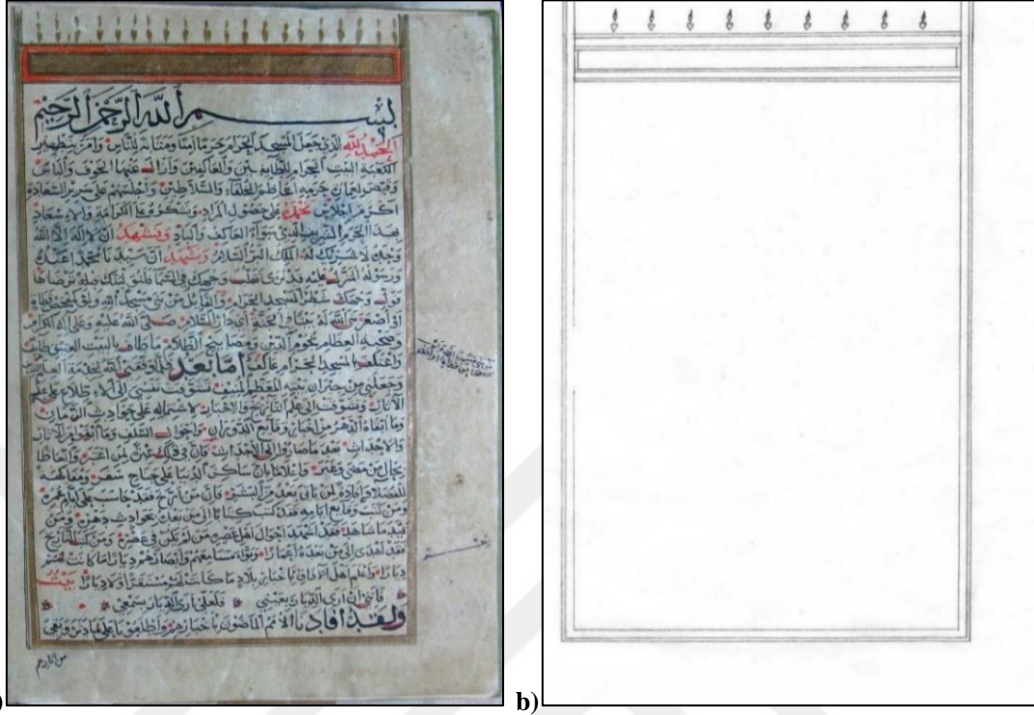
1511 yılında Lahor’da doğan tanınmış bir Arap ve Yemen tarihçisi olan Kutbüddin Muhammet b. Ahmet el-Mekkî’nin eseridir. Nehrevâlî; tarih, hadis ve fıkıh alanında çok sayıda eser kaleme almış ama bu eserlerin pek çoğu evinde çıkan bir yangında zâyi olmuştur. Eser oluşturulurken çeşitli tarih kitaplarından, tefsirlerden ve hadis kitaplarından yararlanılmıştır. Eser bir mukaddime, on bap ve bir hâtime kısmından oluşur. Eserde asıl konunun anlatıldığı kısım ise on bapтан oluşmakta olup her bab içerisinde bir konu başlığı bulunmaktadır. Bu babların her biri çoğu zaman kendi içerisinde de “Fasl” başlığı altında çeşitli bölümlere ayrılmaktadır. Mekke tarihi ve coğrafyası, Kâbe-i Muazzamanın tarihi, inşası, cahiliye devri, hilafet devri, Abbasiler ve bölgeye katkıları, Memlukler Devleti, Osman bey den Kanuni Sultan Süleyman’a uzanan Osmanlı tarihi, Osmanlı’nın Mekke ve bölgesine yaptığı katkılar anlatılmıştır. Mekke, Kâbe, Abbasi ve Osmanlı tarihi üzerine verdiği önemli bilgilerle bu alanlarda çalışan tarihçilere ışık tutmuştur (Koşık, 2014:131). “el-A'lam bi-İlami Beledi'llahi'l-Harâm” adlı eserin genel katalog bilgileri derlenerek Tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 10: “el-A'lam bi-İlami Beledi'llahi'l-Harâm” adlı eser hakkında kütüphane bilgisi (KYEBMKK).

1162	Kayıt no. 30	Konu no. 956	K.Nüsha	34 Ha 205
Kitap Adı: el-A'lam bi-İlami Beledi'llahi'l-Harâm				
Yazarı: Kutb ed-dîn Muhammed b. Ahmed el-Mekkî en-Nehrevânî (917-990/1511-1582)				
Yazanı: Abdullah Hizan el-Ceyşi				
Dili Arapça	Yazı Nesih	Ölçü 285x205-203x135 mm	Satır 25	Yaprak 185
Kâğıt Çeşidi: Filigranlı / Renkli		Tarihi: 1026/1617 (17. yy.)		
Tezhip, Cilt Özelliği, Resim vb. Cedveller altın yıldız, söz başları ve keşideler kırmızı, başlıklar kalın siyah mürekkep. Kırmızı deri üzeri yeşil bez kaplı cilt içerisindedir. Kırmızı deri üzeri ebru kaplı mahfazası vardır.				
Eserin Durum Bilgisi Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi vakıf mühürleri vardır. Mürekkep yanıkları mevcuttur.				

Şekil 13.’te “el-A'lam bi-İlami Beledi'llahi'l-Harâm” adlı eserin fasıl başında yer alan tezhip ve çizimi görülmektedir. Dikdörtgen formunda ki bu fasıl başı içi sıvama altın ile doldurulmuş olup, turuncu iplik ve altın cedvel ile tam sayfa

sınırlandırılmıştır. Altın ile işlenmiş küçük tığlar ile desen tamamlanmıştır. Desenin orta kısmında yazı cedvel içine girmiştir.

Şekil 13: “el-A'lam bi-İlami Beledi'llahi'l-Harâm” adlı eserin fasil başında yer alan tezhip (a) ve çizimi (b)

Şekil 14: “el-A'lam bi-İlami Beledi'llahi'l-Harâm” adlı eserde sayfa arasında yer alan rozet (a) ve çizimi (b)

Şekil 14.'de “el-A'lam bi-İlami Beledi'llahi'l-Harâm” adlı eserde sayfa arasında yer alan rozet ve çizimi görülmektedir. Bu tezhipte yazı kenarı altın cedvel ve siyah tahrir ile sınırlandırılmıştır. Yazı kenarında cedvele bitişik daire formunda bir rozet görülmektedir. Gülçe zemini altın sıvama üzerine yekpare bitkisel motif ile işlenmiştir. Bitkisel motif eflatun, mor ve yeşil renkler ile boyut kazandırılmıştır.

Karşılık sayfa şeklinde bezenen bu tezhipli sayfalar 14. yy. dönem özelliklerini taşımaktadır. Cedvel içine yapılmış olan gülçe motifinin tahrirsiz olması ve kullanılan mor ve yeşil renk 14. yy. dönemine aittir. Geometrik form içi sıvama altın ile doldurulması ve turuncu iplik kullanılması da 14-15. yy. dönemi özellikleridir (Turgut, 2005:68-70).

3.3.4 “Delâ'il-i Nübüvvet-i Muhammedî ve Şemâ'il-i Fütüvvet-i Ahmedîye (1-5. Cilt)” Adlı Eserin Tezhibi

Kitabın aslı Muîn el-Miskîn (ö. 1501-1502) tarafından yazılan Hz. Muhammed'in hayatı ve mucizelerini anlattığı “Meâricü'n-Nübüvve” adlı Farsça eserdir. Tam adı “Me'âricü'n-nübüvve fi medârici'l-fütüvve” olan eser; bir giriş, dört bölüm ve bir hâtimedden oluşur. Hz. Muhammed'in özellikleri, faziletleri ve ona salavat getirmenin faydaları, ona ait nurun (nûr-ı Muhammedî) başlangıçtan itibaren annesi Âmine'ye geçiş devreleri ve ataları olan diğer peygamberlerin hayatlarını anlatılır. Hz. Âdem'in topraktan yaratılmasından sonra Hz. Muhammed'in vefatı ve sonrasında çıkan olaylar hakkında bilgi verir.

Bu eser sahih olmayan bazı rivayetlerin yanı sıra yer yer anlatılan olaylarla ilgili hikâyeler de nakledilmiş, bu husus eserin halk arasında rağbet görmesine neden olmuştur. Eser Hz. Muhammed hakkında Kur'an'ın çizdiği tablodan farklı bir imaj uyandırmakta ve onun bir “beşer peygamber” olduğu gerçeğine aykırı tasvirler içermektedir. Altıparmak Mehmed Efendi tarafından Delâil-i Nübüvvet-i Muhammedî ve Şemâil-i Fütüvvet-i Ahmedî adıyla Osmanlı Türkçesi'ne çevrilmiştir. Bu tercüme çevirenin adına nispetle daha çok Altıparmak diye meşhur olmuştur (Yavuz, 2013:210). Yazanı Mimarzade İbrahim b. Muhammed b. Hüseyin olup hakkında bilgi bulunamamıştır. “Delâ'il-i Nübüvvet-i Muhammedî ve Şemâ'il-i Fütüvvet-i Ahmedî 1,2,3,4,5 Cilt” adlı eserin genel katalog bilgileri derlenerek Tablo 11'de verilmiştir.

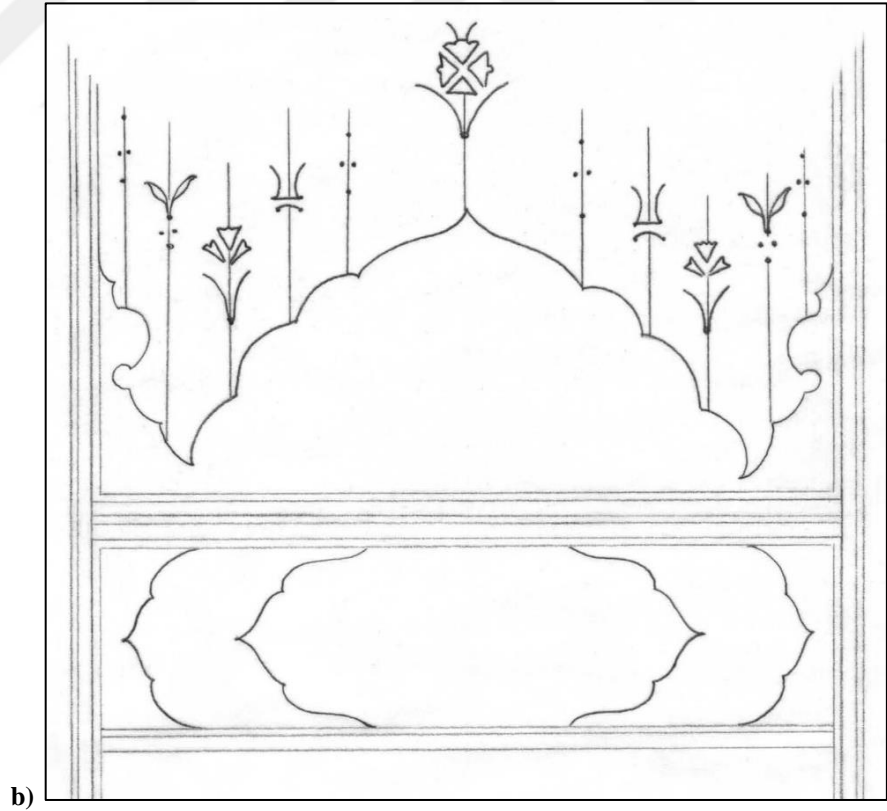
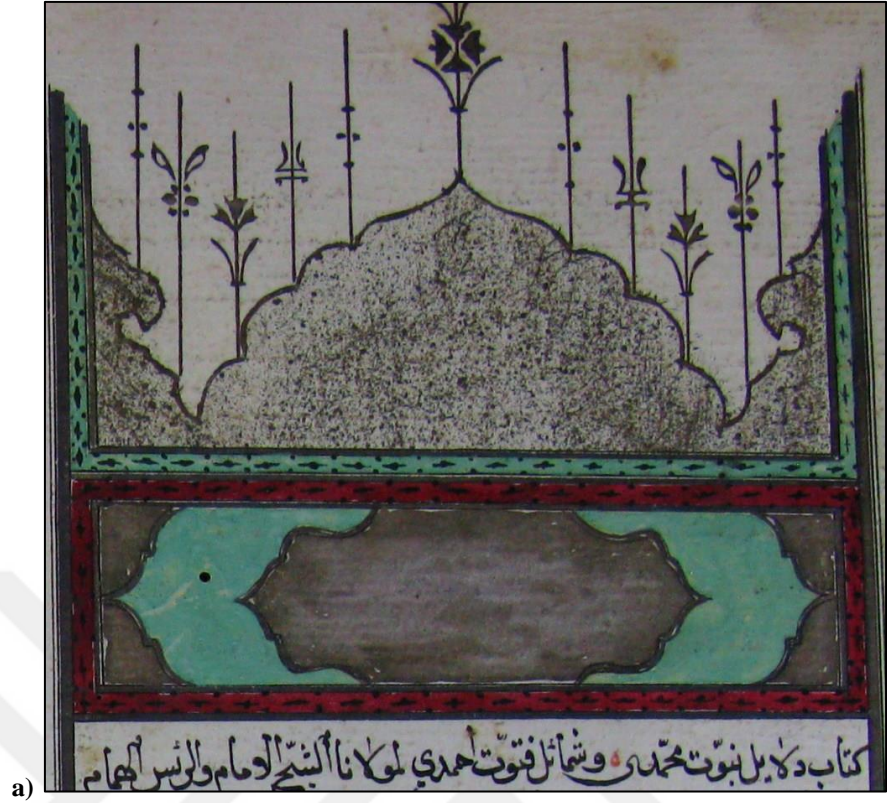
Tablo 11: “Delâ’il-i Nübüvvet-i Muhammedî ve Şemâ’il-i Fütüvvet-i Ahmedî 1,2,3,4,5 Cilt” adlı eser hakkında kütüphane bilgisi (KYEBMKK).

1154	Kayıt no. 19	Konu no. 956	K.Nüsha	37 Hk 3247
Kitap Adı: Delâ’il-i Nübüvvet-i Muhammedî ve Şemâ’il-i Fütüvvet-i Ahmedî 1,2,3,4,5 Cilt				
Yazarı: Altıparmak Mehmed b. Mehmed Üskübî (öl. 1033/1624)				
Yazanı: Mimarzade İbrahim b. Muhammed b. Hüseyin				
Dili Arapça	Yazı Kırık Nesih	Ölçü 01x295-229x108 mm	Satır 29	Yaprak 512
Kâğıt Çeşidi: Filigranlı		Tarihi: 1092/1630 (17. yy.)		
Tezhip, Cilt Özelliği, Resim vb. Mihrabiye basit tezhipli, cetveller ve sözbaşları kırmızı mürekkepledir. Koyu kahverengi, gömme şemseli, salbekli, cildi dağınıktır. Kırmızı deri üzeri ebru kaplı mahfaza içerisindedir. 5 cilt bir aradadır.				
Eserin Durum Bilgisi Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi vakıf mühürleri ve mürekkep yanıkları mevcut.				

Şekil 15.’te “Delâ’il-i Nübüvvet-i Muhammedî ve Şemâ’il-i Fütüvvet-i Ahmedî 1,2,3,4,5 Cilt” adlı eserin fasıl başında yer alan tezhip ve çizimi görülmektedir. Tezhip açısından zayıf kalan bu eserde, kubbeli fasıl başı ½ simetri ile yalnız form olarak tasarlanmıştır. Kubbe içi koyu yeşil, kahverengi ve siyah noktalar ile doldurulmuştur. Kubbe, ince ara suyu zemininde yeşil üzerine siyah tek şerit işlenerek sınırlandırılmıştır.

Orta dikdörtgen formundaki alan ¼ simetrikli dandanlar ile paftalara ayrılmıştır. Form içi su yeşili ve kahverengi renkler ile doldurulmuştur. Dikdörtgen formu sınırlayan ince ara suyu, kırmızı renk ile doldurulmuş ve siyah tek şerit ile bezenmiştir. Tığlar siyah renkte çift tahrir tekniği ile ince bir şekilde işlenmiştir. Eserde altın kullanılan bir bölüm tespit edilememiştir.

Çok sade bir formda sıvama boya olarak işlenmiş olan bu eser, 16 yy. sonu 17 yy. başlarında sıkça kullanılan yeşil ve siyah renklere sahiptir. Tığlarda kullanılan siyah renk yine 16-17. yy. dönem özelliğini taşımaktadır (Turgut, 2005:73-74).

Şekil 15: “*Delâ’il-i Nübüvvet-i Muhammedî ve Şemâ’il-i Fütüvvet-i Ahmedî 1,2,3,4,5 Cilt*” adlı eserin fasıl başında yer alan tezhip (a) ve çizimi (b)

3.3.5 “Levâkîhu'l-Envâr fî Tabakâti's-Sâdâti'l-Ahyâr” Adlı Eserin Tezhibi

1493 yılında Kahire'nin Kalyûbiye bölgesindeki Kalkaşende'de doğan Şarani'nin biyografik eseri. “et-Tabakatü'l-kübrâ” diye de tanınan eserde yazar sahâbeden itibaren kendi dönemine kadar 420'nin üzerinde âlim ve sûfînin biyografisini anlatmıştır. Yazarın düşmanları ve çekemeyenleri tarafından metin içerisine karıştırılan ve daha sonrasında eleştirilmesine sebep olan tahriflerle birlikte pek çok defa basılmıştır. Abdurrahman Hasan Mahmûd'un tahkikiyle eleştiri konusu eklemelerden arındırılarak tekrar neşredilmiştir (Ender, 2015:1).

Tablo 12: “Levâkîhü'l-Envâr fî Tabakati's-Sâdâti'l-Ahyâr” adlı eser hakkında kütüphane bilgisi (KYEBMKK).

1164	Kayıt no. 32	Konu no. 956	K.Nüsha	06 Mil Yz B 10
Kitap Adı: Levâkîhü'l-Envâr fî Tabakati's-Sâdâti'l-Ahyâr				
Yazarı: Ebû'l-Mevâhib Abd el-Vahhâb b. Ahmed eş-Şa'rânî (898-973/1493-1565)				
Yazanı: Abdullah b. Muhammed...				
Dili Arapça	Yazı Nesih	Ölçü 270x260-190x100 mm	Satır 29	Yaprak 280
Kâğıt Çeşidi: Filigranlı		Tarihi: 1040/1630 (17. yy.)		
Tezhip, Cilt Özelliği, Resim vb. Mihrabiyesi nefis tezhipli, söz başları, cetveller ve keşideler kırmızı mürekkepledir. Kahverengi gömme, salbekli, emseli, köşebentli, miklepli deri cilt. Kırmızı deri üzeri ebru kaplı mahfazası vardır.				
Eserin Durum Bilgisi Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi vakıf mühürleri ve mürekkep yanıkları vardır.				

Şekil 16.'da “Levâkîhü'l-Envâr fî Tabakati's-Sâdâti'l-Ahyâr” adlı eserin fasıl başında yer alan tezhip ve çizimi görülmektedir. Mürekkep fasıl başı olan bu eserde, kubbeli form kısmı ½ simetri, kitabeli zencerek ve orta dikdörtgen form ¼ simetri ile tasarlanmıştır. Turuncu renkli ortabağ rumi formun içi kırmızı renk ile doldurulmuş olup, yekpare bitkisel motif ile işlenmiştir. Kubbeli formun içindeki pafta zemini bedahşi lacivert renk ile doldurulmuş, klasik tezhip tekniğinde bitkisel motif kullanılmış ve dendanlar ile sınırlandırılmış. Kubbeli formun dış paftasında zemin altın ile doldurulup, üzerine hatai grubu serbest fırça ile işlenmiştir. Cedvel ve bordo renkli ince kenar suyu kubbe formunu sınırlandırmıştır. Kitabeli zencerekte zemin altın ile doldurulmuş hatai grubu motifi ile işlenmiştir. Kitabeli zencerek boşlukları mavi renkli zemin üzerinde işlenmiştir. Desenin dikdörtgen formundaki pafta içindeki yazı zemin renginde bırakılıp kenarı altın ile doldurulmuştur. Yazının bulunduğu form etrafı zor seçilebilen bordo ince ara suyu ile çevrilmiştir. Cedvellere dayalı rumi

ortabağ ile ayrı pafta oluşturulmuştur. Cedveller altın ile doldurulmuş, mavi renkte kuzu ve tığlar ile bezenmiş ve desen son bulmuştur.

Şekil 16: “Levâkihü'l-Envâr fî Tabakati's-Sâdâti'l-Ahyâr” adlı eserin fasıl başında yer alan tezhip (a) ve çizimi (b)

Bu eserde bilgisayar ortamına aktarma sırasında kaynaklanan problemlerden ve zamanla eserde meydana gelmiş olan deformasyonlar nedeniyle renkler ve motifler çok açık seçilememektedir. Kullanılan lacivert rengin açık olması, turuncu ve lal renginin kullanılmış olması, tığlarda ise açık mavi rengin tercih edilmesi 17. yy. dönemine ait özelliklerdir.

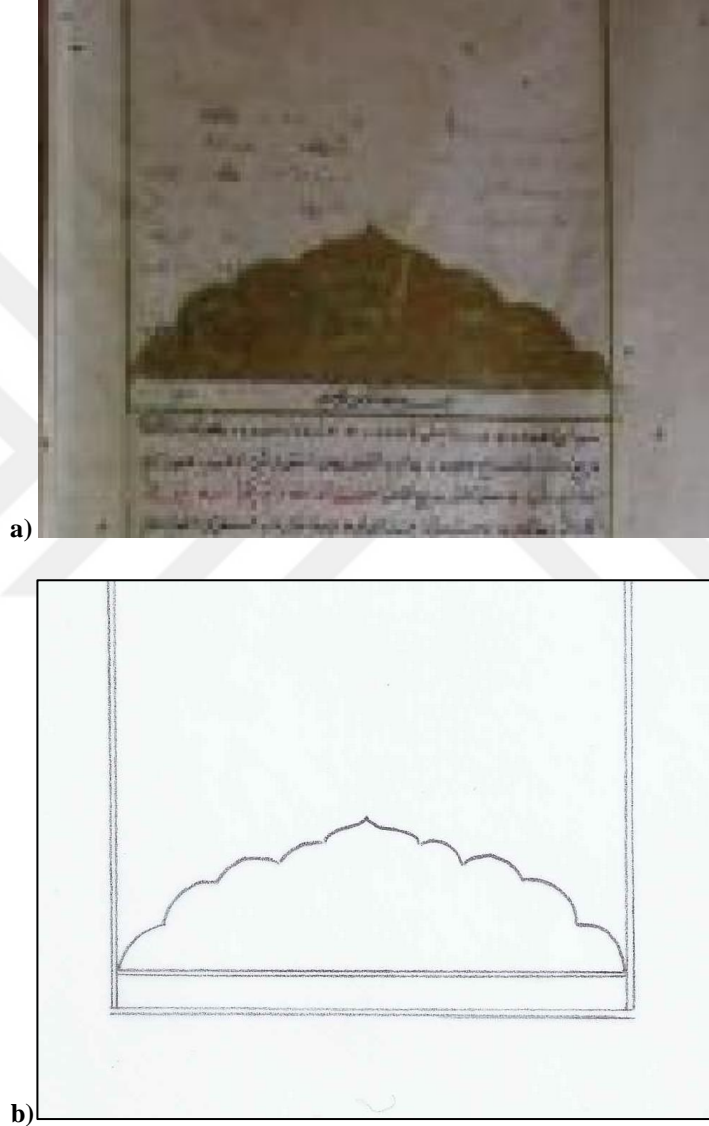
3.3.6 “Terceme-i Mir'ati'l-Edvar ve Mirkâtü'l-Ahbâr 8. cilt” Adlı Eserin Tezhibi

Eserin aslı, İran’ın Lâr kentinde doğan ve bu nedenle kendisine, Lârî-i Acemî de denilen, İskender Paşa’nın davetini kabul ederek Diyarbakır’a gelip yerleşen ve 1561’de Diyarbakır valiliğine atanan, 16. yüzyılın tanınmış bilgini Muslihüddîn-i Lârî tarafından yazılmıştır. Farsça yazılan bu tarih kitabının Mir’atü’ledvâr ve Mirkatü’l-ahbâr (haberlerin derecesi ve devirlerin aynası) Türkçe çevirisi 1566 yılında, Vezir Sokullu Mehmed Paşa’nın isteği ile Hoca Sadeddin Efendi tarafından yapılarak tamamlanmıştır. Bu başarısından dolayı Murat Paşa Medresesinden Yıldırım Bayezid Medresesine terfi ettirilmiştir. Bu tarih kitabında; Hz. Âdem’den başlayarak, Osmanlılar dönemini 1566 yılına kadar geçen olaylar anlatılmıştır. Bu uzun zaman içerisinde, tarihçi kendisine göre önemli gördüğü tarihî olayların bir kısmını kısa ve öz olarak anlatmıştır (Daş, 2003:204). Yazanı İsmail b. İbrahim olup hakkında bilgi bulunamamıştır. “Terceme-i Mir'ati'l-Edvar ve Mirkâtü'l-Ahbâr 8. cilt” adlı eserin katalog bilgileri Tablo 13’te verilmiştir.

Tablo 13: “Terceme-i Mir'ati'l-Edvar ve Mirkâtü'l-Ahbâr 8. cilt” adlı eser hakkında kütüphane bilgisi (KYEBMKK).

1144	Kayıt no. 8	Konu no. 956	K.Nüsha	06 Hk 4446
Kitap Adı: Terceme-i Mir'ati'l-Edvar ve Mirkâtü'l-Ahbâr 8. cilt				
Yazarı: Hoca Sa'd ed-dîn b. Hasan Cân b. Muhammed b. Cemâl ed-dîn el-İsfahânî (öl. 1008/1559)				
Yazanı: İsmail b. İbrahim				
Dili Türkçe	Yazı Nesih	Ölçü 324x206-226x108 mm	Satır 33	Yaprak 427
Kâğıt Çeşidi: Filigranlı		Tarihi: 1081/1670 (17. yy.)		
Tezhip, Cilt Özelliği, Resim vb. Mihrabiye yıldız, cetveller, sözbaşları, durak ve keşideler kırmızı mürekkepledir. Kahverengi, şemseli, mıklepli deri cilt içerisindedir. Sağ kapak kopuktur. Kırmızı deri kaplı mahfazası vardır.				
Eserin Durum Bilgisi Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi vakıf mühürleri vardır. Mürekkep yanıkları mevcuttur.				

Şekil 17.'de “Terceme-i Mir'ati'l-Edvar ve Mirkâtü'l-Ahbâr 8. cilt” adlı eserin fasıl başında yer alan tezhip ve çizimi görülmektedir. Buradaki kubbeli fasıl başı, dandan formlar ile sınırlandırılmıştır. Zemini sıvama altın ile doldurulmuştur. Eserin bilgisayar ortamına aktarılmış taraması net olmadığı için kubbe içinde herhangi bir motif seçilememektedir. Kubbe formu $\frac{1}{2}$ simetrik olup, eser altın cedvel ile sınırlandırılmıştır.

Şekil 17: “Terceme-i Mir'ati'l-Edvar ve Mirkâtü'l-Ahbâr 8. cilt” adlı eserin fasıl başında yer alan tezhip (a) ve çizimi (b)

17. yy. tezhipte altının bol kullanıldığı bir dönemdir. Çok sade hazırlanmış olan eserde formun tamamının altınla sıvanmış olması nedeniyle döneminin özelliğini taşımaktadır.

3.4 XVIII. yy. Eserleri

3.4.1 “Nuhbetü't-Tevârih ve'l-Ahbâr” Adlı Eserin Tezhipleri

Osmanlı tarih literatüründe daha çok Edirnevî (Edirneli) olarak tanınan Osmanlı tarihçisi Mehmed b. Mehmed b. Mahmûd tarafından yazılmıştır. Hayatı hakkında çok bilgi olmayıp, yazdığı ilk eseri Nuhbetü't-tevârih ve'l-ahbâr'ın girişinde adını verirken mesleğini Dîvân-ı Hümâyun'da ahkâm kâtibi olarak belirtir.

“Nuhbetü't-tevârih ve'l-ahbâr” adlı eserin telif tarihi olarak zikrettiği 1026 (1617) yılından itibaren vefatına kadar üzerinde çalıştığı ve adına uygun biçimde çeşitli kaynaklardan seçip düzenlemiş ve iki cilt halinde yazılmıştır. I. ciltte İslâmiyet'in ortaya çıkışından başlayarak kendi dönemine kadar gelen İslâm tarihini, II. ciltte ise I. Ahmed'in vefatına kadar (1026/1617) Osmanlı tarihini kaleme almıştır. Eser ilk defa eksik ve hatalı bir şekilde basılmış akabinde eksiklikleri giderilerek düzenlenmiştir (Sağırlı, 2013:495). Yazanı Mehmed b. Mehmed Edirnevî (öl. 1050/1640) hakkına ayrıntılı bilgi bulunamamıştır. “Nuhbetü't-Tevârih ve'l-Ahbâr” adlı eserin katalog bilgileri Tablo 14'te verilmiştir.

Tablo 14: “Nuhbetü't-Tevârih ve'l-Ahbâr” adlı eser hakkında kütüphane bilgisi (KYEBMKK).

1158	Kayıt no. 25	Konu no. 956	K.Nüsha	06 Hk 346
Kitap Adı: Nuhbetü't-Tevârih ve'l-Ahbâr				
Yazarı: Mehmed b. Mehmed Edirnevî (öl. 1050/1640)				
Yazanı: Mustafa eş-Şehrî				
Dili Türkçe	Yazı Nesih	Ölçü 288x172-198x102 mm	Satır 29	Yaprak 258
Kâğıt Çeşidi: Filigranlı		Tarihi: 1123/1711 (18. yy) (Yazım Yeri: İstanbul)		
Tezhip, Cilt Özelliği, Resim vb. Mihrabiye nefis tezhipli, Cedveller ve başlıklar altın yaldız, sözbaşları ve keşideler kırmızı mürekkep, sırtı tamir görmüş, kahverengi deri, üzeri yeşil bez kaplı cilt içerisinde. Kırmızı deri üzeri ebru kaplı mahfazası vardır.				
Eserin Durum Bilgisi Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi vakıf mühürleri vardır. Mürekkep yanıkları mevcuttur.				

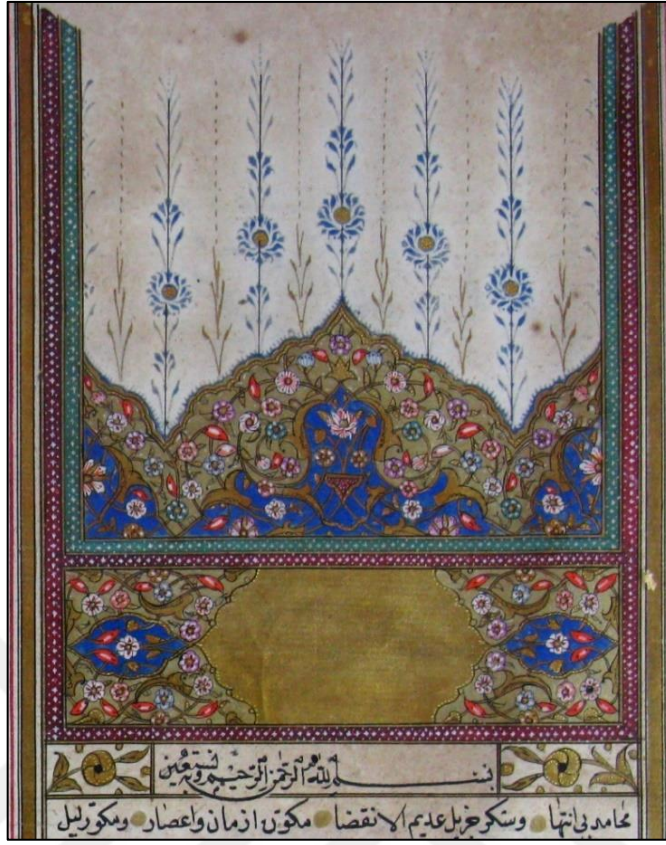
Şekil 18.' de "Nuhbetü't-Tevârîh ve'l-Ahbâr" adlı eserin fasıl başında yer alan tezhip ve çizimi görülmektedir. Buradaki kubbeli fasıl başı ½ simetrik formda çizilmiş, ayırma rumiler ile paftalar oluşturulmuş, zer-ender-zer ile klasik tezhip tekniği uygulanmıştır. Hatai motiflerde kullanılan turkuaz, eflatun, pembe, beyaz ve narçiçeği renkleri, deseni daha canlı hale getirmiştir. Rumiler sarı renk altın ve zer-ender-zer kısımları yeşil renk altın ile bezenmiştir. Klasik tezhip ve zer-ender-zer paftaları su yeşili renkte ince arasuyu ile sınırlandırılmıştır.

Şekil 18.'de görülen ¼ simetriye sahip orta dikdörtgen başlıkta; orta pafta altın ile sıvanmış olup, iğne perdahı dendanlar ile pafta kenarları sınırlandırılmıştır. Her iki yandaki küçük paftaların içi bedahşi lacivert renkle doldurulmuş ve klasik tezhip tekniği ile işlenmiştir. Zeminde zer-ender-zer ve hatai grubu motifleri kullanılmıştır. Orta dikdörtgen pafta bordo renkte ince arasuyu ile sınırlandırılmıştır.

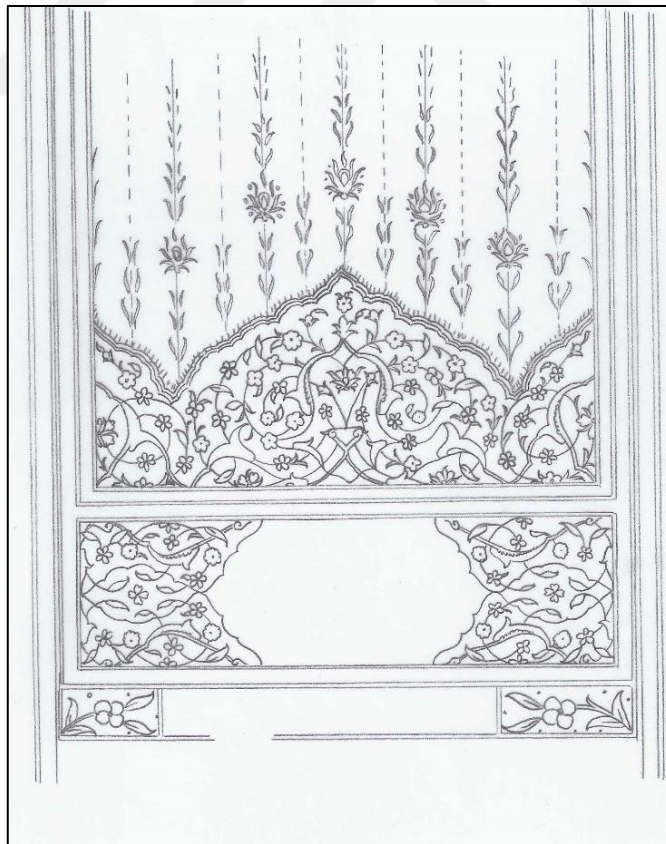
Besmele kenarında altın ile doldurulmuş iki küçük koltuk işlenmiştir. Zemin kâğıt renginde bırakılmış, üzerinde hatai grubu motifi işlenmiştir. Bitkisel motiflerin sınırları iğne perdahı ile daha belirgin hale getirilmiştir. Bu küçük koltuk desenlerini çevreleyen cedvel altın ile doldurulmuş, çizgileri çok ince ve zarif çalışılmıştır. Duraklar altın nokta şeklinde belirtilmiştir.

Desenin bütününde dış cedvele yapışık havai mavi iplik ve bordo kuzu çekilmiştir. Lapis renkli ve bitkisel motifli tığlar çift tahrir tekniği ile bezenmiş olup ara boşluklardaki bitkisel motifler altın ile çizilmiştir.

Gayet ince çalışılmış bu eserde, motifleri dolduran canlı renkler eserin ihtişamını arttırmıştır. Kullanılan renkler ile motiflere boyut kazandırılması, "iğne perdahı" tekniği uygulanması, renklerde; pembe, turuncu, mavi, beyaz ve yeşilin tercih edilmesi 17.yy ve 18. yy. ait özelliklerdendir. Tarih olarak 17.yy. sonu ve 18.yy. başlarına ait olan bu eser döneminin özelliklerini taşımaktadır.

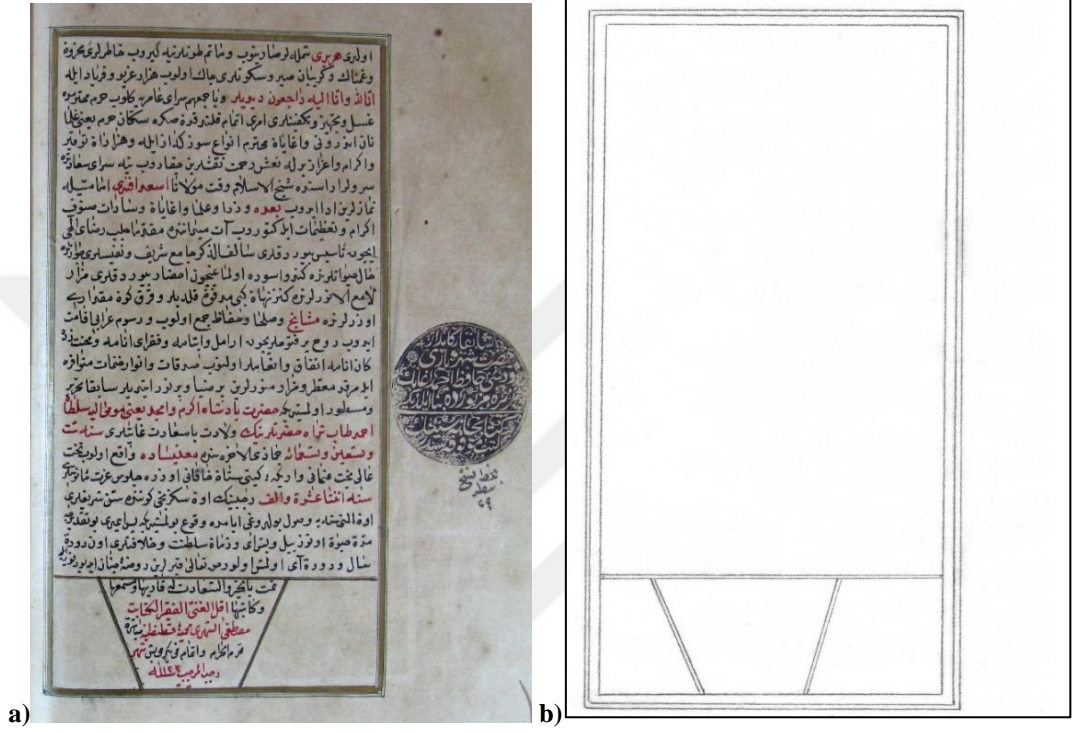
a)

b)

Şekil 18: “Nuhbetü’-t-Tevârîh ve’l-Ahbâr” adlı eserin fasıl başında yer alan tezhip (a) ve çizimi (b)

Şekil 19.'da “Nuhbetü't-Tevârih ve'l-Ahbâr” adlı eserin hatime sayfasında yer alan tezhip ve çizimi görülmektedir. Burada eser sonundaki hatime sayfası altın cedvel ile doldurulmuştur. Cedvel kenarı tahrir ile sınırlandırılmıştır. Kâğıt zeminde mürekkep yanıkları vardır. Motif ve renk içermediği için dönemi ile ilgili yorum yapılamamaktadır.

Şekil 19: “Nuhbetü't-Tevârih ve'l-Ahbâr” adlı eserin hatime sayfasında yer alan tezhip (a) ve çizimi (b)

3.4.2 “Hüsnu'l-Muhâdara fî Ahbâri'l-Mısr ve'l-Kâhire” Adlı Eserin Tezhipleri

Arap dilinde en fazla eser kaleme alan yazar olarak bilinen ve en önemli din âlimlerinden biri olarak kabul edilen Celâleddin es-Suyûtî, tarafından yazılmıştır. Başta “Hüsnu'l-Muhâdara fî Ahbâri Mısr ve'l-Kâhire” ve Târîhü'l Hulefâ” olmak üzere kaleme aldığı tarih eserleri, hala tarihçiler tarafından müracaat edilen temel kaynaklar arasındadır.

Suyuti'nin kaydına göre yaklaşık otuz civarında eserden faydalanarak hazırlanan bu eser “Kâhire-i Mısr”ın mülûk ve ümerâ ve müellifin ve musannifin ve meşâyih ve husûsen hulefa-i Abbasiye ve Emeviyye ve bunların tasviri keyfiyetini

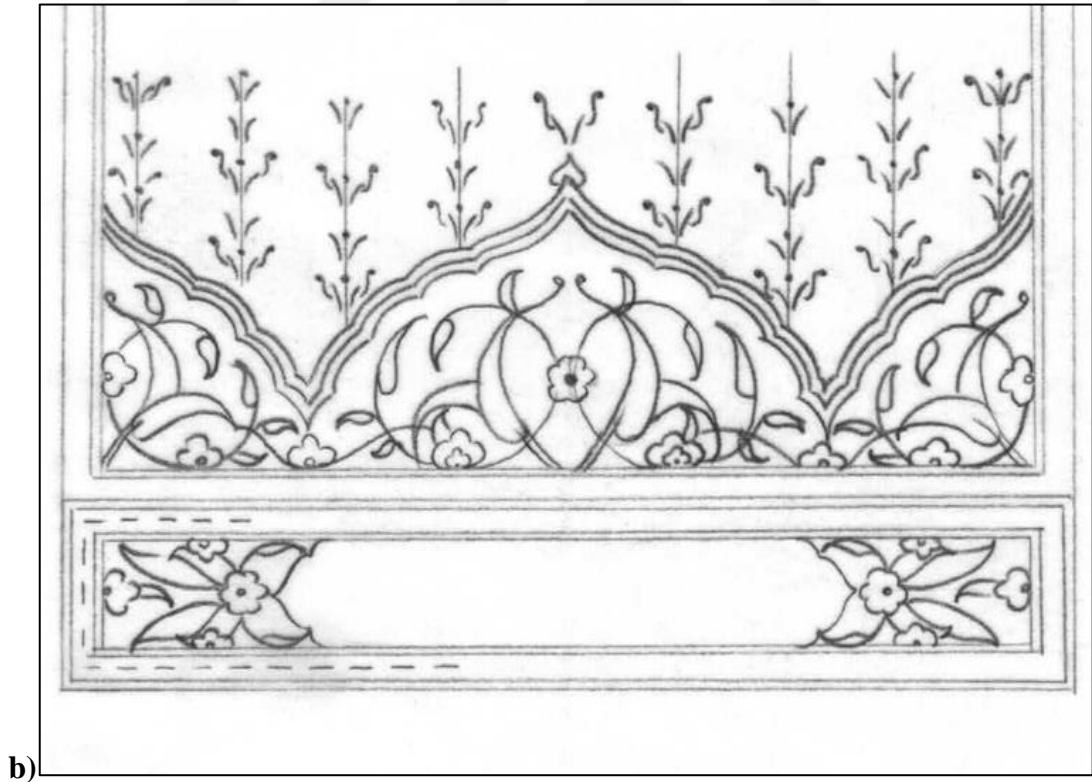
zikreder bir tarihtir.” Bir Mısır tarihi olmakla birlikte, Mısır’ın sadece siyasî tarihini anlatmakla kalmaz, iklimi, idarecileri, muhtelif bina, mescid ve camileri, Mısır padişahlarının adetleri, ziraat ve Nil nehrinin akış rejimiyle ilgili bilgilere de yer verilmiştir.

Bunların dışında dünya ve İslam tarihinden, sahabe ve tabiin, ilim ve sanat erbabı, şairler, kadılar, ölçü ve tartı birimleri hakkında da bilgi verir. Terceme ve tabakat bölümünde kadınlara da yer verilmiştir. Eserde Emevî, Abbâsî, Eyyübî ve Memluk tarihinden, özellikle Memluk devletinden de bahsedilmiştir. Zaman zaman şiirlere de yer verilen bu eserin iki Türkçe tercümesi vardır (Göksu, 2007:43). Eserin yazanı Ali b. Salim ed-Dimyati olup hakkında bilgi bulunamamıştır. “Hüsnu'l-Muhâdara fî Ahbâri'l-Mısır ve'l-Kâhire” adlı eserin katalog bilgileri Tablo 15’te verilmiştir.

Tablo 15: “Hüsnu'l-Muhâdara fî Ahbâri'l-Mısır ve'l-Kâhire” adlı eser hakkında kütüphane bilgisi (KYEBMKK).

1143	Kayıt no. 7	Konu no. 956	K.Nüsha	32 Hk 205
Kitap Adı: Hüsnu'l-muhâdara fî ahbâri'l-Mısır ve'l-Kâhire				
Yazarı: Celâl ed-dîn Abd er-Rahmân b. Ebî Bekr es-Suyûtî (849-911/1445-1505)				
Yazanı: Ali b. Salim ed-Dimyati				
Dili Arapça	Yazı Nesih	Ölçü 307x210-214x118 mm	Satır 31	Yaprak 247
Kâğıt Çeşidi: Filigranlı		Tarihi: 1138/1725 (18. yy.)		
Tezhip, Cilt Özelliği, Resim vb. Mihrabiye nefis tezhipli, serlevha cetvelleri altın yaldızlı, diğer cetveller konu başlıkları kırmızı mürekkepledir. Kahverengi, gömme şemseli, köşebentli, zencirekli, cilt içerisinde. Kırmızı deri kaplı mahfazası vardır.				
Eserin Durum Bilgisi Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi vakıf mühürleri vardır. Mürekkep yanıkları mevcuttur.				

Şekil 20.’ de “Hüsnu'l-muhâdara fî ahbâri'l-Mısır ve'l-Kâhire” adlı eserin fasıl başında yer alan tezhip ve çizimi görülmektedir. Buradaki kubbeli fasıl başı; ayırma rumilerle ½ simetrik paftalar şeklinde oluşturulmuştur. Kubbe kısmında pafta içleri koyu yeşil ile sıvanmıştır. Bu kısmı çevreleyen gülkurusu renkte ince arasuyu üzerine artı ile işlenmiştir. Rumilerin oluşturduğu paftada ise zemin altın ile doldurulmuş ve bitkisel motifle bezenmiştir.

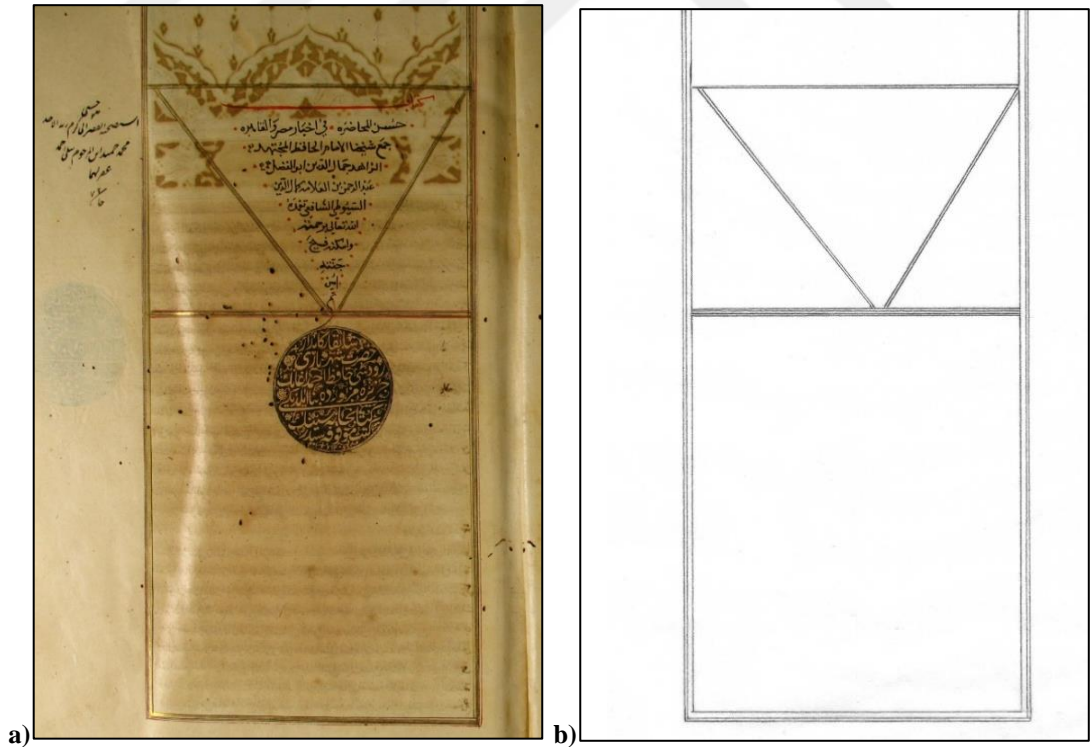

Şekil 20: “*Hüsnü'l-muhâdara fî ahbâri'l-Mısr ve'l-Kâhire*” adlı eserin fasıl başında yer alan tezhip (a) ve çizimi (b)

Orta dikdörtgen başlıkta ise $\frac{1}{4}$ simetri formu bitkisel motifler ile bezenmiş olup, ortası altın ile sıvanmıştır. Bu kısmı çevreleyen gülkurusu renkli ince arasuyu üzerine tek şerit işlenmiştir. Cedveller altın ile çekilmiş olup, kubbe dendanları gülkurusu iplik ve yeşil kuzu ile çevrenmiştir. Tığlarda yeşil ve gülkurusu renk kullanılmış ve desen tamamlanmıştır.

Altında görülen matlaşma ve yeşil altın kullanımı, yeşil renk seçiminin yanında motiflerde incelikten uzaklaşma seçilmektedir. 18. yy. geçiş ile batı etkisi motiflerde kabalaşma ile etkisini göstermeye başlamıştır. Bu bakımdan eser 18. yy. döneme ait olabilir. Tığlarda kullanılan turuncu renk te dönem özelliklerini yansıtmaktadır.

Şekil 21.' de "Hüsni'l-muhâdara fî ahbâri'l-Mısr ve'l-Kâhire" adlı eserin hatime sayfasında yer alan tezhip ve çizimi görülmektedir. Burada kitap sonu hatime sayfası, altın cedvel ve tahrir ile kapatılmıştır. Sayfanın üst kısmındaki üçgen formunda cedvel yazıyı sınırlamıştır. Sayfada mürekkep yanıkları ve karşı sayfanın desen izleri görülmektedir. Motif ve renk içermediği için dönemi ile ilgili yorum yapılamamaktadır.

Şekil 21: "Hüsni'l-muhâdara fî ahbâri'l-Mısr ve'l-Kâhire" adlı eserin hatime sayfasında yer alan tezhip (a) ve çizimi (b)

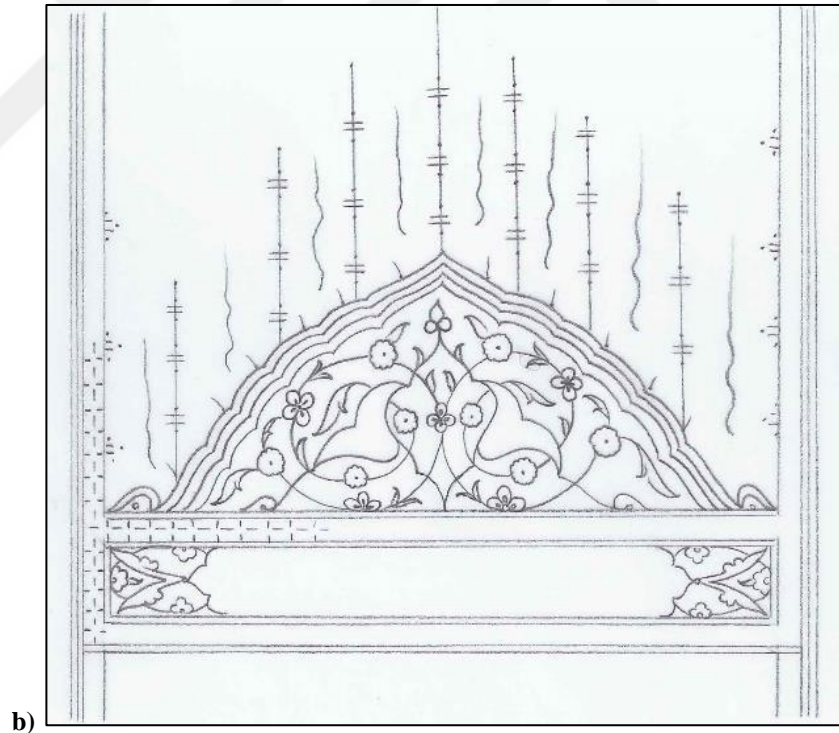
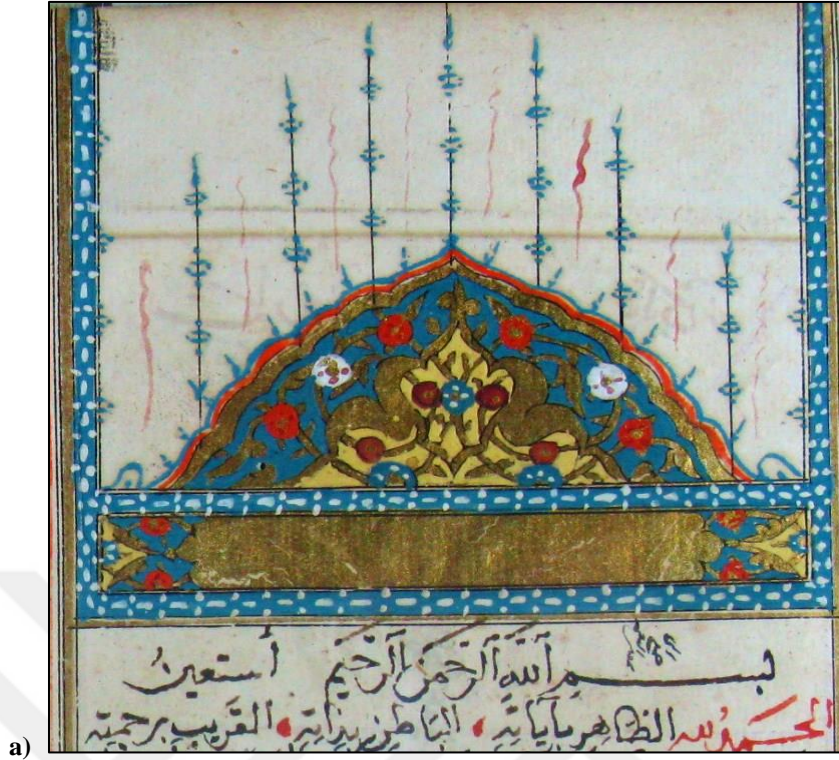
3.4.3 “el-Yemîni fî Târîhi'l-Yemîni'd-Devle (Târîhu'l-Utbi)” Adlı Eserin Tezhibi

Utbi tarihi'nin yazarı İranlı kâtiplerin ileri gelenlerinden Ebû Nasr Muhammed el-Cebbar Utbi'dir. Fasih Arapça ile yazılmış olması nedeniyle Arap edebiyatı metinleri arasında sayılır. Sultan Mahmûd'un Yeminü'd-Devle olan lakabı nedeniyle Tarih-i Yemînî olarak da bilinir. Kitabın asıl konusu Gaznelilerin işbaşına geçişi, özellikle de Sultan Yemînü'd-Devle Mahmûd ve dönemi savaşlarıdır. Sultan Mahmut'un seferlerini ağdalı bir dille ve abartılı övgülerle anlatmıştır. Saltanatın etrafında bulunan Samanîler, Sistân emirleri, Al-i Ziyâr, Simcurîler, Âl-i Ferigun, Gurîler, Gürcistan padişahları, Deylemîler, Harezmsâhlar ve Afganlılardan ve aralarında olup bitenlerden söz etmiştir (Savi, 2011:669).

Tablo 16: “Yemini fi Tarihi'l-Yemini'd-Devle (Târîhu'l-Utbi)” adlı eser hakkında kütüphane bilgisi (KYEBMKK).

1175	Kayıt no. 40	Konu no. 956	K.Nüsha 34 Fa 1049	
Kitap Adı: Yemini fi Tarihi'l-Yemini'd-Devle (Târîhu'l-Utbi)				
Yazarı: Ebû Nasr Muhammed b. Amd el-Cabbar el-Utbi (öl. 413/1022)				
Yazanı: Abdullah b. Abdullah el-Müezzîn				
Dili Arapça	Yazı Nesih	Ölçü 210x150-160x80 mm	Satır 23	Yaprak 179
Kâğıt Çeşidi: Filigranlı		Tarihi: 1156/1743 (18. yy.)		
Tezhip, Cilt Özelliği, Resim vb. Mihrabiye tezhipli, serlevha cedvelleri yaldız, diğer cedveller, sözbaşları ve duraklar kırmızı mürekkepledir. Mıklepli, üzeri yeşil bez kaplı deri cilt içerisindedir. Kırmızı deri üzeri ebru kaplı mahfazası vardır.				
Eserin Durum Bilgisi Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi vakıf mühürleri ve mürekkep yanıkları vardır.				

Şekil 22.' de “Yemini fi Tarihi'l-Yemini'd-Devle (Târîhu'l-Utbi)” adlı eserin fasıl başında yer alan tezhip ve çizimi görülmektedir. Buradaki serlevha kubbeli fasıl başında ½ simetri kullanılmış olup, klasik tezhip ve zer-ender-zer tekniği ile bezenmiştir. Ayırma rumiler ile pafta oluşturulmuştur. Desende genel olarak motifler büyük işlenmiştir. Deseni çevreleyen ince arasuyu mavi renk ile doldurulmuş ve üzerine beyaz nota ve şeritler yerleştirilmiştir. Kubbe etrafı, altın dandan turuncu iplik ve mavi kuzu üzerine tığlar ile bezenmiştir. Mavi renkle geometrik motifle oluşturulan tığlar arasına kırmızı tirfil çekilmiştir. Orta dikdörtgen desen ¼ simetricali olup klasik tezhip tekniği kullanılarak bitkisel motifler ile bezenmiştir. Her iki tarafta ipliğe dayalı rumiler ile küçük paftalar oluşturulmuştur. Eseri etrafı altın cedvele yapışık beyaz iplik ve turuncu renkte kuzu ile çevrelenmiştir.

Şekil 22: “*Yemini fi Tarihi'l-Yemini'd-Devle (Târîhu'l-Utbi)*” adlı eserin fasıl başında yer alan tezhip (a) ve çizimi (b)

Rumilerde görülen incelikten uzaklaşma, renk olarak; lal, beyaz ve mavi seçimi dönem özelliklerini taşımaktadır. Tığlarda ise mavi renk kullanımı tığ aralarının lal ile doldurulması 18.yy dönemini yansıtmaktadır.

3.5 Dönemi Belirsiz Eserler

3.5.1 “Tâcü't-Terâcim fî Tabakâti'l-Hanefiyye” Adlı Eserin Tezhibi

802 yılının Muharrem ayında (Eylül 1399) Kahire’de doğan Allâme Kasım ve Kasım el-Hanefî diye de bilinen Hanefî fakihî ve hadis âlimi İbn Kutluboğa tarafından yazılmıştır. Hocası Makrîzî’nin Hanefî âlimlerine dair et-Tezkire adlı eserindeki bilgileri tashih etmek ve zenginleştirmek amacıyla yazdığı bu eserinde 350 civarında Hanefî âliminin isimlerine göre alfabetik sırayla yer vermiş ve özet halinde biyografileri verilip telif ettikleri eserler belirtilmiştir (Sakallı, 2013:153).

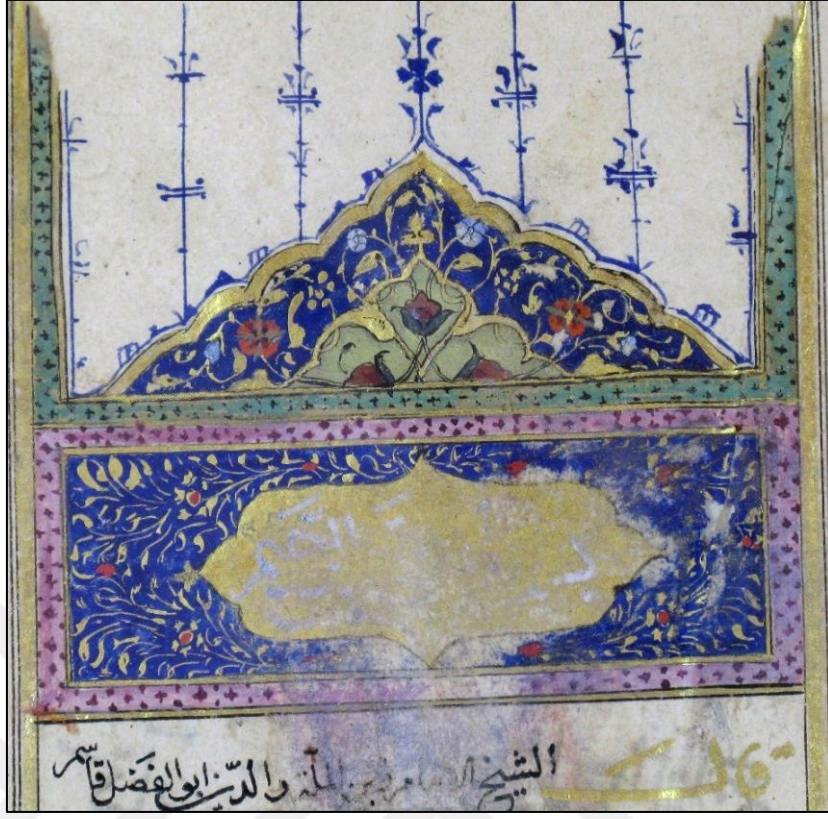
Tablo 17: “Tâcü't-Terâcim fî Tabakâti'l-Hanefiyye” adlı eser hakkında kütüphane bilgisi (KYEBMKK).

1181	Kayıt no. 46	Konu no. 956	K.Nüsha	34 Sü-Hü 358
Kitap Adı: Tâcü't-Terâcim fî Tabakâti'l-Hanefiyye				
Yazarı: İbn Kutluboğa Zeyn ed-dîn Kâsım el-Hanefî (802-879/1399-1474)				
Yazanı: Ahmed b. Ali es-Salihi				
Dili Arapça	Yazı Nestalik	Ölçü 210x125-155x65 mm	Satır 19	Yaprak 51
Kâğıt Çeşidi: Filigranlı		Tarihi: ... -... (?15.yy)		
Tezhip, Cilt Özelliği, Resim vb. Mihrabiye nefis tezhipli, söz başları ve cedveller altın yaldızlıdır. Mıklepli, kahverengi üzeri yeşil bez kaplı cilt içinde. Kırmızı deri üzeri ebru kaplı mahfazası vardır.				
Eserin Durum Bilgisi Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi vakıf mühürleri vardır. Kurt yeniği ve mürekkep yanıkları mevcut.				

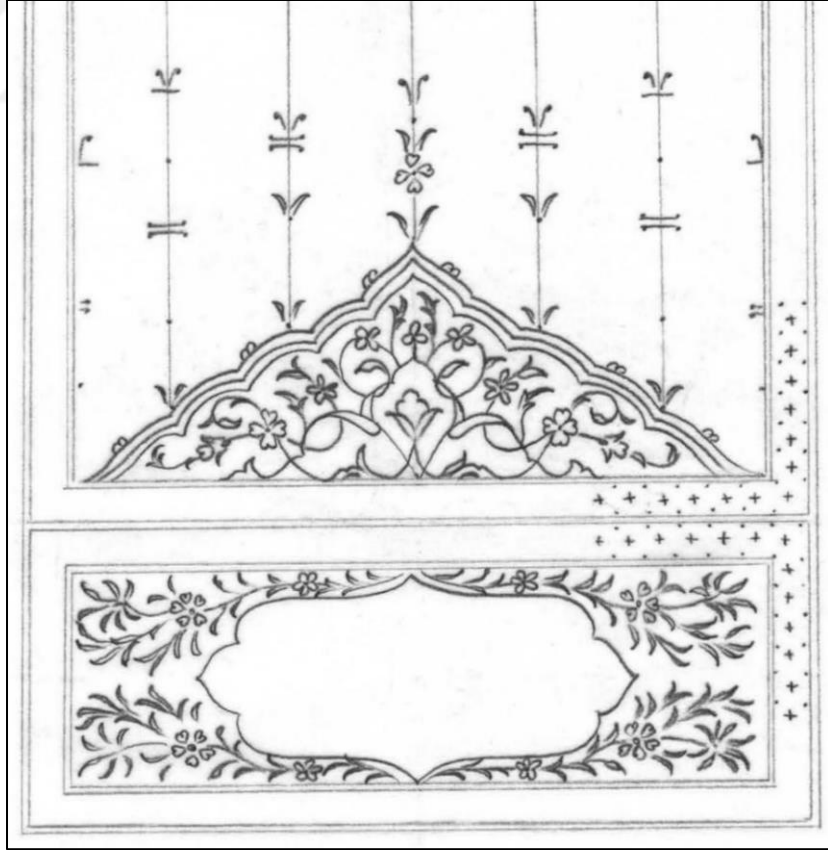
Şekil 23.’de “Tâcü't-Terâcim fî Tabakâti'l-Hanefiyye” adlı eserin fasıl başında yer alan tezhip ve çizimi görülmektedir. Bu ½ simetrik kubbeli fasıl başı eserinde, ayırma rumilerle oluşturulmuş pafta içi zer-ender-zer tekniği ile işlenmiştir. Bedahşi lacivert renk ile doldurulan zemin üzerine bitkisel motif ile bezenmiştir. Kubbe çevresinde, altın iplik ve yeşil renkte ince arasuyu üzerinde siyah noktalar ile işlenmiştir. Cedveller altın ile çekilmiş, lacivert renkte kuzu ile çevrelenmiştir. Çift tahrir tekniği kullanılan tığlar yine lacivert renkte ve geometrik desenler ile işlenmiştir.

¼ simetri ile tasarlanan orta dikdörtgen paftanın zemini lacivert renk ile sıvanmış, üzerine ince dallar serbest fırça ile işlenmiştir. Orta paftada yazı kâğıt renginde bırakılıp etrafı altın ile doldurulmuştur.

Eserde zamanla meydana gelen yıpranmaya rağmen lacivert renkteki canlılık dikkat çekmektedir. Eserde kullanılan renkler için; yeşil, kahverengi, açık mavi ve turuncu tercih edilmiş ve çift tahrir tekniğinin kullanılmış olması nedeniyle 15. ve 16. yy. özelliklerini taşımaktadır.

a)

b)

Şekil 23: “Tâcü't-Terâcim fî Tabakâti't-Hanefiye” adlı eserin fasıl başında yer alan tezhip (a) ve çizimi (b)

3.5.2 “Keşfü'z-Zünun an Esâmi'l-Kütüb ve'l-Fünûn (1. Cilt)” Adlı Eserin Tezhipleri

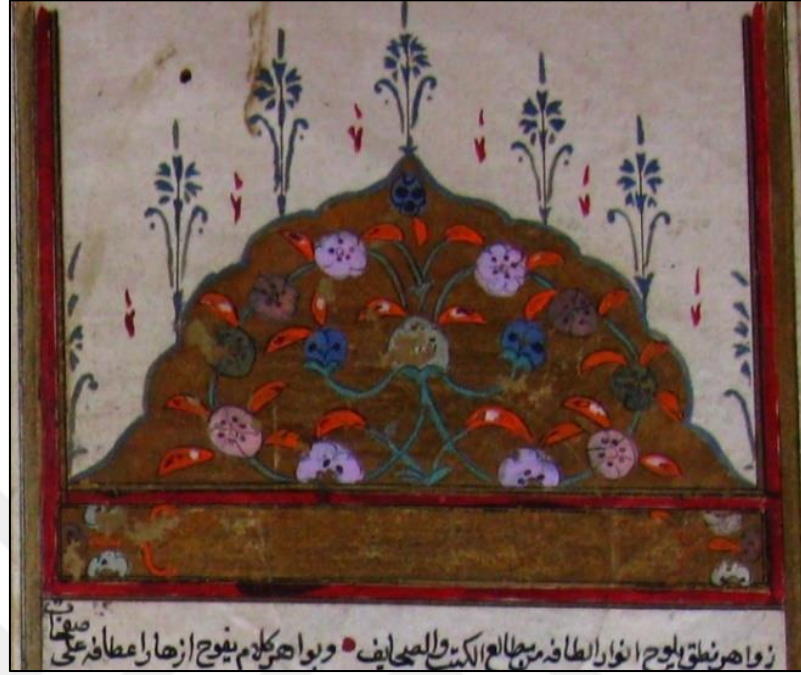
Çok yönlü kişiliğiyle XVII. yüzyıl Osmanlı bilim ve düşünce hayatında önemli bir yeri olan Kâtib Çelebi'nin (ö. 1067/1657) Arapça yazdığı bu eser kapsamlı bir bibliyografya ve ilimler ansiklopedisidir. Küşfü'z-Zunûn Kâtip Çelebi'nin en önemli eseridir. Bu eserde 9.000'den fazla yazar ve 15.000 civarındaki bilim dalı hakkında bilgi verilmiştir. Keşfü'z-Zünun'un yazımı yirmi yılda gerçekleşmiş ve bu zaman zarfında eserini, Halep sahaflarında başladığı (1043/1633) araştırma ve incelemelerini çeşitli şehirlerin sahaf ve kütüphanelerinde sürdürerek tamamlamıştır. Baş tarafına bilim felsefesi hakkındaki bir başlangıç kısmı ilave edilmiştir. Beş bölümlü mukaddimesinde bilginin tanımı, ilimlerin İslâm dünyasında ortaya çıkışı ve gelişimi, alanlarıyla sınırları ve medeniyetle olan ilişkileri, kitap telif biçimleri ve şerh geleneğinin çeşitli tarzları gibi konular işlenmiştir. Keşfü'z-Zünun'a çeşitli zamanlarda birçok zeyil yazılmış, içeriği yeni bilgiler ışığında tamamlanmaya çalışılmıştır (Kutluer, 2013:322). “Keşfü'z-Zünun an Esâmî'l-Kütüb ve'l-Fünûn 1. Cilt” adlı eserin katalog bilgileri Tablo 18’de verilmiştir.

Tablo 18: “Keşfü'z-Zünun an Esâmî'l-Kütüb ve'l-Fünûn 1. Cilt” adlı eser hakkında kütüphane bilgisi (KYEBMKK).

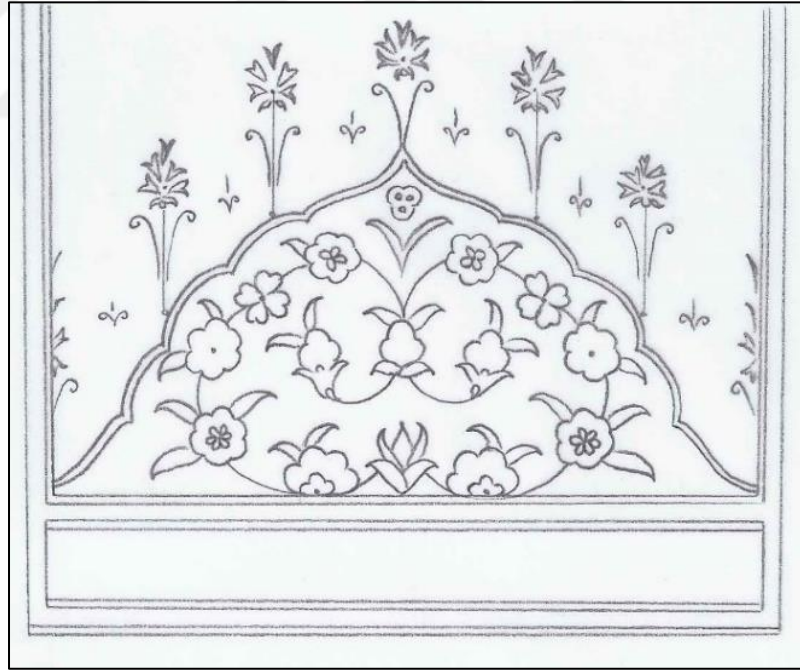
1141	Kayıt no. 1	Konu no. 015	K.Nüsha	34 Ma 471
Kitap Adı: Keşfü'z-Zünun an Esâmî'l-Kütüb ve'l-Fünûn 1. Cilt				
Yazarı: Kâtib Çelebî Mustafâ b. Abd-Allâh Hâci Halife (1017-1067/1609-1657)				
Yazanı: -				
Dili Arapça	Yazı Nesih	Ölçü 297x167-225x100 mm	Satır 37	Yaprak 384
Kâğıt Çeşidi: Filigranlı		Tarihi: (? 17. yy.)		
Tezhip, Cilt Özelliği, Resim vb. Mihrabiye tezhipli, serlevha altın varak süslemelidir, duraklar ve tüm başlıkları kırmızı mürekkepledir. Cildi koyu kahverengi, gömme şemseli, salbekli, zencirekli miklepli, kapaklar kopuk, dağınık bir cilt içerisindedir. Kırmızı deri üzeri ebru kaplı yırtık mahfazası vardır.				
Eserin Durum Bilgisi Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi vakıf mühürleri ve mürekkep yanıkları vardır.				

Şekil 24.’te “Keşfü'z-Zünun an Esâmî'l-Kütüb ve'l-Fünûn 1. Cilt” adlı eserin zahriye sayfasında fasıl başında yer alan tezhip ve çizimi görülmektedir. Burada kubbeli fasıl başı ½ simetriye sahiptir. Zemin altın ile doldurulmuş olup saplarda yeşil renk kullanılmış, yapraklarda turuncu renk tercih edilmiş hatâi ve motiflerle bezenmiştir. İplik rengi kırmızı renktedir ve cedveller altın ile çekilmiştir. Tığlar koyu

lacivert renkte çift tahrir tekniği ile hatayi grubu bezenmiştir. Eserdeki deformasyon nedeniyle orta dikdörtgendeki tasarım belirlenememiştir.

a)

b)

Şekil 24: “Keşfü’z-Zünun an Esâmî'l-Kütüb ve'l-Fünûn 1. Cilt” adlı eserin zahriye sayfasında fasıl başında yer alan tezhip (a) ve çizimi (b)

Eserde çintemani motifinin kullanımı dikkat çekmektedir. Altın zeminde matlık gözlenmesi ile beraber değerlendirildiğinde bu eserin 16. ve 17. yy dönemlerine ait olabileceğine işaret eder. Tığlarda çift tahrir tekniği kullanılıp koyu lacivert renk

seçilmiş ve tığ ara boşlukları kırmızı ile doldurulmuş olması yine bu dönemlere ait özelliklerdir.

Şekil 25.'te “Keşfü'z-Zünun an Esâmî'l-Kütüb ve'l-Fünûn 1. Cilt” adlı eserin zahriye sayfasında yer alan kenar suyu tezhip ve çizimi görülmektedir. Burada serlevha kenar suyu; hatai grubu ile bezenmiş ve altın halkar ile işlenmiştir. Desen her iki sayfada simetrik ve etrafı altın kuzu ile çevrilmiştir. Yazı kenarı altın cedveller ile sınırlandırılmıştır. Yaprakların kendi içine dönmesi ve hatai grubunun bolca kullanılmış olması ile 16. yy. özelliklerini taşımaktadır.

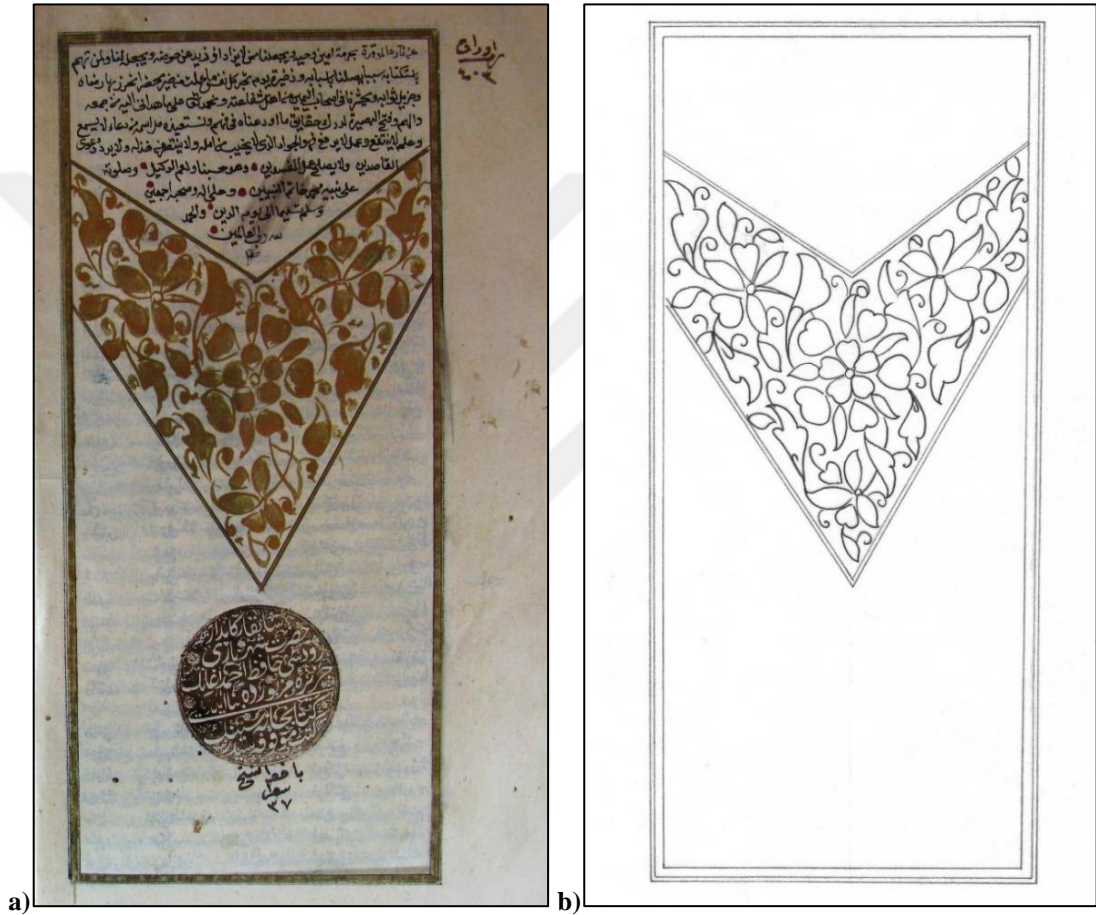
a)

b)

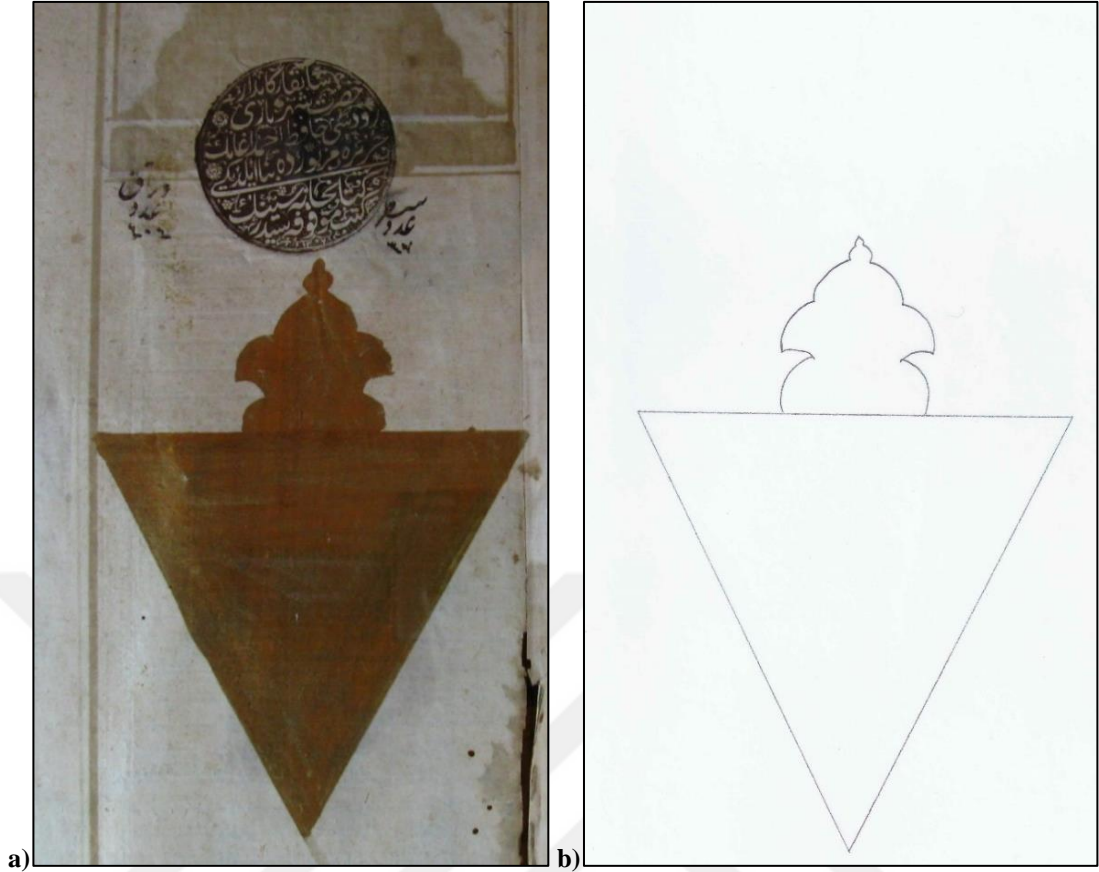
Şekil 25: “Keşfü'z-Zünun an Esâmî'l-Kütüb ve'l-Fünûn 1. Cilt” adlı eserin zahriye sayfasında yer alan kenar suyu tezhip (a) ve çizimi (b)

Şekil 26.'da “Keşfü'z-Zünun an Esâmî'l-Kütüb ve'l-Fünûn 1. Cilt” adlı eserin hatime sayfasında yer alan tezhip ve çizimi görülmektedir. Buradaki kitap sonu hatime sayfası ½ simetriye sahiptir. Halkar tekniği ile oluşturulmuş hatai grubu motifler ile bezenmiştir. Oldukça büyük tutulan motifler altın ile işlenmiştir. Desen kenarı ince altın cedvel ve tahrir ile çevrilmiştir. Yazı kenarı ve sayfa kenarı altın cedvel ile sınırlanmıştır. Bu eserde de yaprakların kendi içine dönerek boyut kazandırıldığı gözlenmektedir. Bu nedenle dönem özelliklerini taşımaktadır.

Şekil 26: “Keşfü'z-Zünun an Esâmî'l-Kütüb ve'l-Fünûn 1. Cilt” adlı eserin hatime sayfasında yer alan tezhip (a) ve çizimi (b)

Şekil 27.'de “Keşfü'z-Zünun an Esâmî'l-Kütüb ve'l-Fünûn 1. Cilt” adlı eserde yer alan tezhip ve çizimi görülmektedir. Buradaki desenin yeri ve konumu hakkında bilgi bulunmamakla beraber, sayfada görülen serlevha yansıması, desenin başlangıç sayfası olabileceğini göstermektedir. ½ simetrik geometrik formda çizilmiş desenin içi altın ile doldurulmuştur. Sayfada mürekkep yanıkları ve yırtık deformasyonları görülmektedir.

Şekil 27: “*Keşfü’z-Zünun an Esâmî’l-Kütüb ve’l-Fünûn 1. Cilt*” adlı eserde yer alan tezhip (a) ve çizimi (b)

3.5.3 “*Ravzatü’l-Ebrâr*” Adlı Eserin Tezhipleri

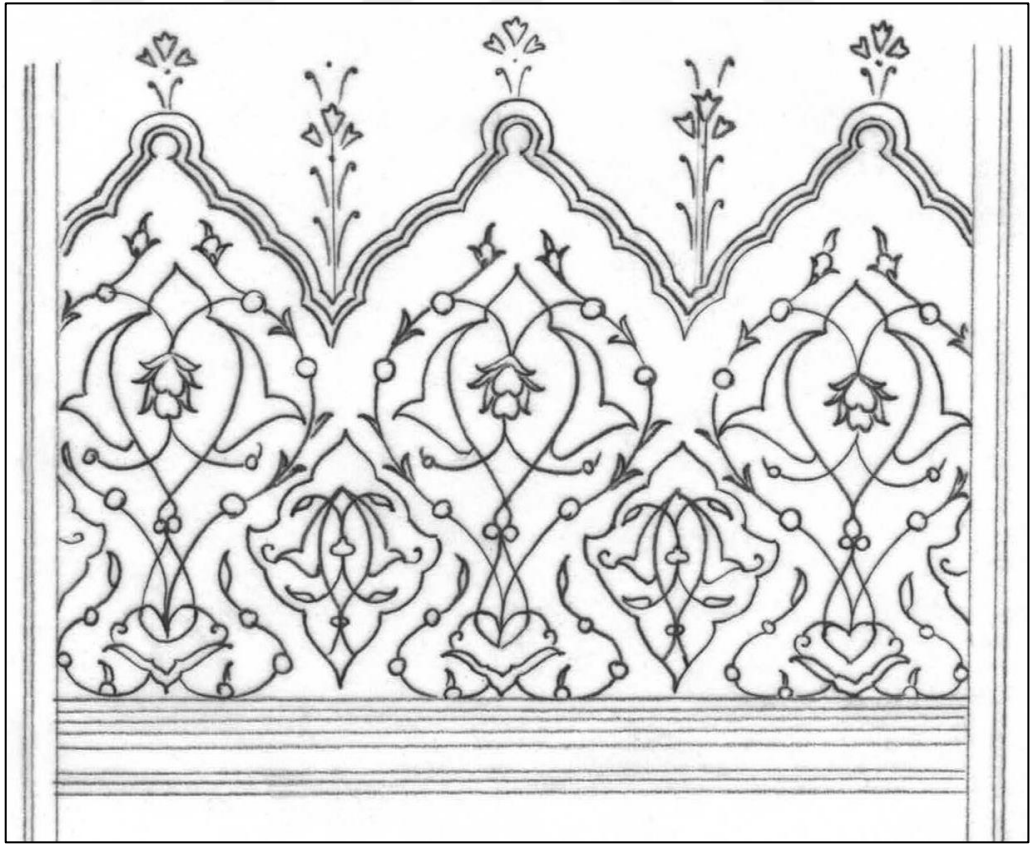
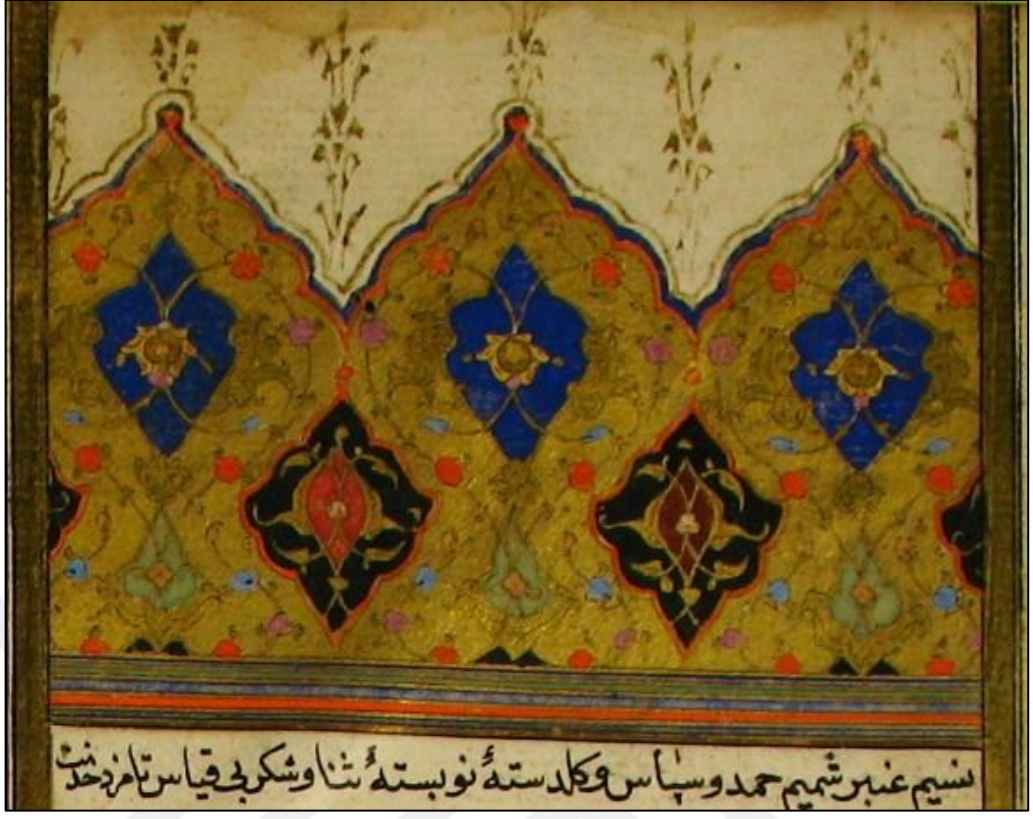
Eserin yazarı; 1000 (1592) yılı sonlarına doğru Bursa’da doğan, köklü Osmanlı ulemâ ailelerinden biri olan Karaçelebizâdeler’e mensup Karaçelebizâde Abdülaziz Efendi bir Osmanlı şeyhülislâmı ve tarihçisidir. Karaçelebizâde Abdülaziz Efendi, içinde yer aldığı siyasî olaylar yanında edebî ve tarihî eserleriyle de şöhret kazanmıştır. Eserin tam adı “*Ravzatü’l-ibrârî’l-mübîn bi-vekâyii selefii mâziyye ve’l-ahbâr*” olup Hz. Âdem’den 1058 (1648) yılına kadar gelen olayları içine alan genel bir tarih kitabıdır. Rumeli kazaskeri olduğu sırada 1059’da (1649) bitirdiği ve IV. Mehmed’e sunduğu eser basılmış olup (Bulak 1248) bir kısmı Avrupa kütüphanelerinde olmak üzere otuzun üzerinde yazma nüshasının bulunması o devirde çok okunduğunu göstermektedir (Kaya, 2013:382). “*Ravzatü’l-Ebrâr*” adlı eserin katalog bilgileri Tablo 19’da verilmiştir.

Tablo 19: “Ravzatü'l-Ebrâr” adlı eser hakkında kütüphane bilgisi (KYEBMKK).

1149	Kayıt no. 14	Konu no. 956	K.Nüsha 19 Hk 1138	
Kitap Adı: Ravzatü'l-Ebrâr				
Yazarı: Karaçelebî-zâde Abd el-Azîz b. Hüsâm ed-dîn (1000-1068/1599-1658)				
Yazarı: -				
Dili Türkçe	Yazı Nesih	Ölçü 270x157-185x90 mm	Satır 25	Yaprak 279
Kâğıt Çeşidi: Filigranlı		Tarihi: ...-... (17. yy.)		
Tezhip, Cilt Özelliği, Resim vb. Mihrabiye nefis tezhipli, cetveller altın yaldızlıdır. Söz başları, durak ve keşideler kırmızı mürekkepledir. Sağ kapak yok, sırtı ve kenarları yeşil bez kaplı çeharkuşe mukavva cilt içerisindedir. Kırmızı deri kaplı mahfazası vardır.				
Eserin Durum Bilgisi Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi vakıf mühürleri vardır. Mürekkep yanıkları mevcut.				

Şekil 28.'de “Ravzatü'l-Ebrâr” adlı eserde fasıl başında yer alan tezhip ve çizimi görülmektedir. Bu eserdeki kubbeli fasıl başı ½ simetridir. Sarılma rumiler ve ayırma rumilerden oluşan pafta içlerinde klasik tezhip ve zer-ender-zer tekniği kullanılarak doldurulmuş ve hatai grubu motifler kullanılmıştır. Alt iki paftada zeminde siyah kullanılmış, orta bağ iç kısımları farklı renkle sıvanmıştır. İplikler yeşil, mavi ve turuncu renkler ile çekilmiştir. Desen kenarı cedveller altın ile doldurulup tahrirlenmiştir. Kubbede turuncu ve lacivert iplik üzerine altın ile çekilmiş kuzu ve hatai grubu ile işlenmiş tığlar bulunmaktadır.

Dönemi tam belli olmayan bu eserde yıpranmadan dolayı desendeki renkler ve motifler tam olarak seçilememektedir. Renklerde; yeşil, turuncu, lacivert, siyah ve kırmızı tercih edilmiş olması ve altın yaldızdaki matlık 17. yy. dönemi özelliklerini yansıtabilir. Tığlarda kullanılan çift tahrir tekniği yine 17. yy. dönemi özelliklerindedir.

Şekil 28: “*Ravzatü'l-Ebrâr*” adlı eserde fasıl başında yer alan tezhip (a) ve çizimi (b)

Şekil 29.'da “Ravzatü'l-Ebrâr” adlı eserde hatime sayfasında yer alan tezhip ve çizimi görülmektedir. Burada sayfa sonu hatime sayfası altın doldurulmuş cedvel ve tahrir ile kapatılmıştır. Cedvellerin tahrir ile sınırlandırılması dışında dönemi hakkında bilgisi verebilecek renk veya motif içermemektedir.

Şekil 29: “Ravzatü'l-Ebrâr” adlı eserde hatime sayfasında yer alan tezhip (a) ve çizimi (b)

3.5.4 “Zeyl-i Ravzati'l-Ebrâr” Adlı Eserin Tezhipleri

Yine Karaçelebizâde Abdülaziz Efendi'nin yazdığı bu eser Bursa'da kaleme alınmıştır. IV. Mehmed'in cülûsundan Abdülaziz Efendi'nin ölüm tarihine kadar geçen karışık dönemdeki on yıllık olayları ihtiva eder. Bu zaman içerisinde önemli olayların yakın şahidi olmuş veya hadiseleri güvenilir şahıslardan dinlemiş ve bir devlet adamının ağır bir dille, akıcı ve sanatkârane bir üslûpla yazdığı bir nevi hâtıra niteliği taşır. Sakız adasına sürgün edilmesi ve bir türlü İstanbul'a tekrar kavuşamamasının verdiği ağırlıkla ve kendini savunan bir üslûp ile yazılmıştır (Kaya, 2013:382). “Zeyl-i Ravzati'l-Ebrâr” adlı eserin katalog bilgileri Tablo 20'de verilmiştir.

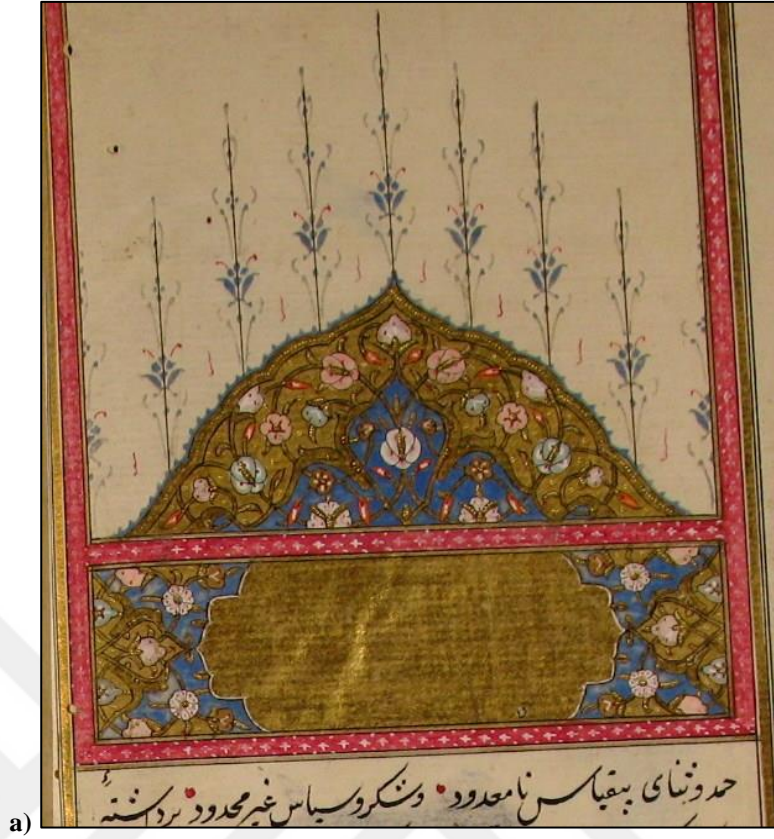
Tablo 20: “Zeyl-i Ravzatü'l-Ebrâr” adlı eser hakkında kütüphane bilgisi (KYEBMKK).

1150	Kayıt no. 15	Konu no. 956	K.Nüsha 37 Hk 207	
Kitap Adı: Zeyl-i Ravzatü'l-Ebrâr				
Yazarı: Karaçelebî-zâde Abd el-Azîz b. Hüsâm ed-dîn (1000-1068/1599-1658)				
Yazanı: -				
Dili Türkçe	Yazı Tâlik	Ölçü 282x156-204x83 mm	Satır 25	Yaprak 159
Kâğıt Çeşidi: Filigranlı		Tarihi: ...-... (17. yy.)		
Tezhip, Cilt Özelliği, Resim vb. Mihrabîye nefis tezhipli, cedveller altın yaldızlıdır. Sözbaşları ve duraklar kırmızı. Kahverengi gömme şemseli, salbekli, zencirekli cilt içerisinde. Kırmızı deri kaplı mahfazası vardır.				
Eserin Durum Bilgisi Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi vakıf mühürleri ve mürekkep yanıkları mevcuttur.				

Şekil 30.'da “Zeyl-i Ravzatü'l-Ebrâr” adlı eserde fasıl başında yer alan tezhip ve çizimi görülmektedir. Buradaki ½ simetrik tasarıma sahip kubbeli fasıl başında ayırma rumiler ile paftalar oluşturulmuştur. Zer-ender-zer ve klasik tezhip tekniği kullanılarak hatâi grubu motifler ince işlenmiştir. Detaylı çalışılmış olan bu eserde, yer yer iğne perdahı yapılarak desen daha canlı hale getirilmiştir. Pembe renkte ince arasuyu üzeri artı ile işlenmiş ve cedveller altın ile çekilmiştir. Kubbe etrafını çevreleyen tığlar açık mavi renkte ve çift tahrir tekniği ile ince işlenmiştir. Tığ araları kırmızı tirfil ile doldurulmuştur.

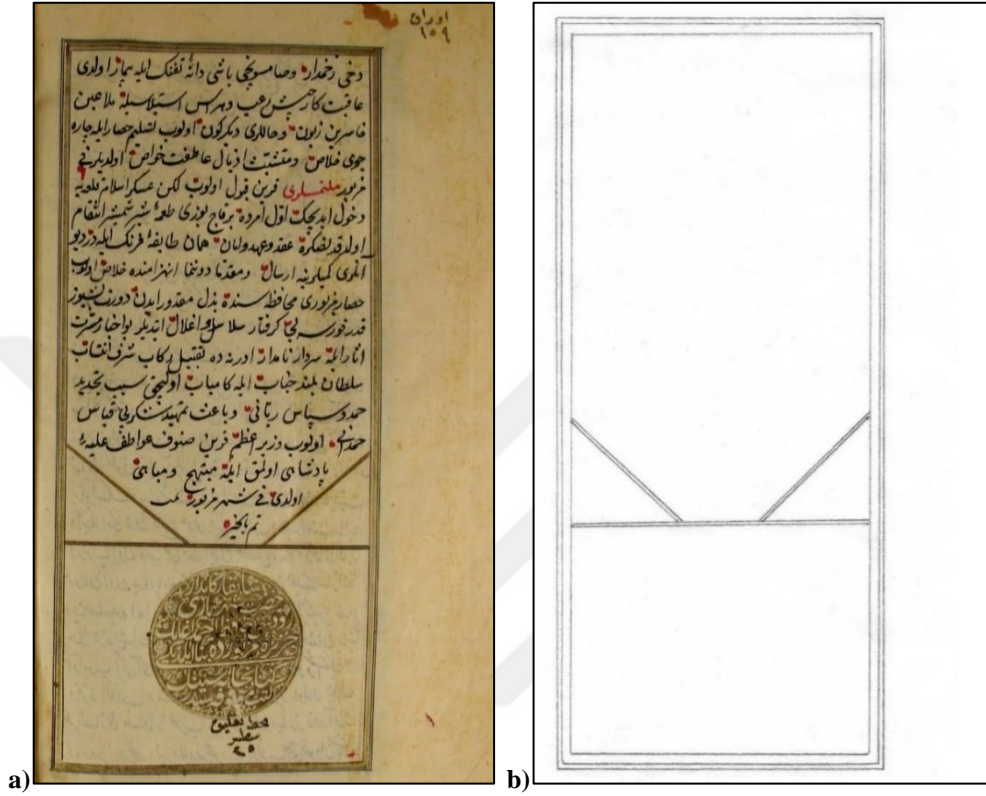
Orta dikdörtgen bölgede ¼ simetrik çalışılmış, ipliklere dayalı rumiler ile paftalar oluşturulmuştur. Ortası altın ile sıvanmış, beyaz iplik ile sınırlandırılmıştır. Zer-ender-zer tekniği ile yekpare bitkisel motif ile bezenmiştir.

Eserde kullanılan motiflerin ince ve zarif çalışılması ve kullanılan renklerde; turuncu, lal, beyaz, pembe ve açık mavi tercih edilmesi, tığlarda soluk mavi renk kullanılması ve “İğne perdahı” tekniğinin uygulanmış olması 17. yy. dönemine ait özelliklerdendir. Desenlerde kabalık görülmemesi 18. yy. dan önce çalışıldığına dair bir işarettir.

Şekil 30: “Zeyl-i Ravzatü'l-Ebrâr” adlı eserde fasıl başında yer alan tezhip (a) ve çizimi (b)

Şekil 31.'de “Zeyl-i Ravzatü'l-Ebrâr” adlı eserde hatime sayfasında yer alan tezhip ve çizimi görülmektedir. Bu kitap sonu hatime sayfasında yazı ince altın ile cedvelenmiş ve sayfa kenarı altın doldurulmuş cedvel ve tahrir çekilerek çevrelenmiştir.

Şekil 31: “Zeyl-i Ravzatü'l-Ebrâr” adlı eserde hatime sayfasında yer alan tezhip (a) ve çizimi (b)

3.5.5 “Cihâd-ı Sadrazam Köprülü Fazıl Ahmed Paşa” Adlı Eserin Tezhibi

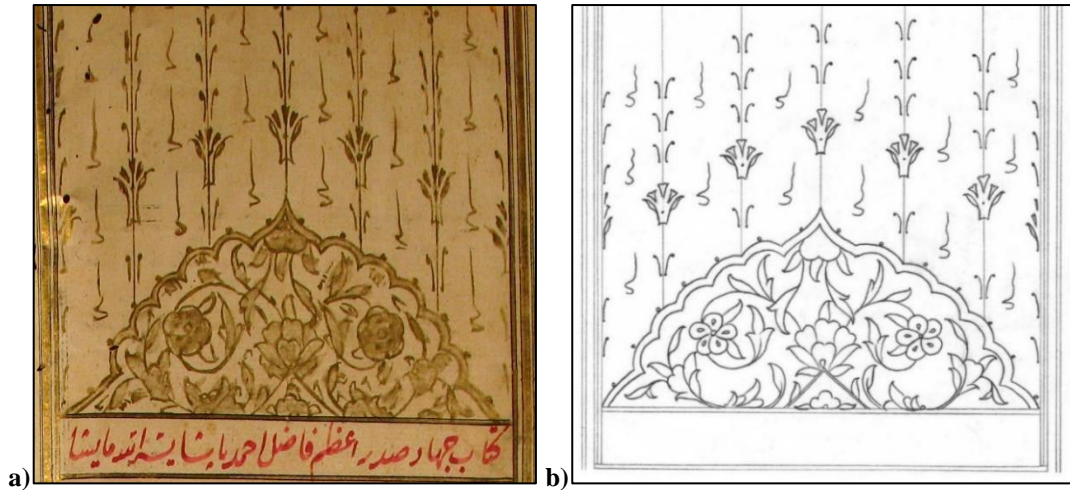
“Cevâhirü't-Tevârîh” adlı eser Köprülüzâde Fâzıl Ahmed Paşa'nın seferlerini ve özellikle Girit'in (Kandiye) fethini anlatır. Mevcut nüshaların bazısında müellifinin Fâzıl Ahmed Paşa'nın mühürdarı Hasan Ağa, bazısında ise Erzurumlu Osman Dede olduğu belirtilmektedir. Süleymaniye Kütüphanesi'nde kayıtlı başka bir nüshada ise yazar adı geçmemektedir. Cevâhirü't-tevârîh'in bazı parçaları da değişik adlar altında kütüphane kataloglarına girmiş ve müstakil eserler gibi tavsif edilmiştir. Meselâ Beyazıt Devlet Kütüphanesi'nde kayıtlı, 1066 (1655-56) yılı olaylarından bahseden Târîh-i Mühürdâr, Köprülü Kütüphanesi'ndeki 1080 (1669-70) yılı olaylarından bahseden Târîh-i Mu'teber ve Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde kayıtlı Târîh-i Fâzıl Ahmed Paşa ve Feth-i Kandiye adlı eserler büyük bir ihtimalle Cevâhirü't-

tevârîh'in parçalarıdır. İncelenen bu eserde bahsi geçe Cevâhirü't-tevârîh'in bir parçasıdır. Sadrazam Mühürdarı, Divân-ı Hümâyün Kâtibi, şair ve tarihçi olarak gördüğümüz, Hasan Vecihî Efendi'nin yazdığı bu eser özellikle Girit Adasının fethini anlatır (Erbay, 2013:434). “Cihad-ı Sadr-ı Azam Köprülü Fazıl Ahmed Paşa” adlı eserin katalog bilgileri Tablo 21’de verilmiştir.

Tablo 21: “Cihad-ı Sadr-ı Azam Köprülü Fazıl Ahmed Paşa” adlı eser hakkında kütüphane bilgisi (KYEBMKK).

1163	Kayıt no. 31	Konu no. 956	K.Nüsha	Os Mü III 159
Kitap Adı: Cihad-ı Sadr-ı Azam Köprülü Fazıl Ahmed Paşa				
Yazarı: Vecihi, Mühürdar Hasan Efendi (1081/1670)				
Yazanı: -				
Dili Türkçe	Yazı Tâlik	Ölçü 290x160-250x90 mm	Satır 19	Yaprak 274
Kâğıt Çeşidi: Filigranlı		Tarihi: (? 17.yy)		
Tezhip, Cilt Özelliği, Resim vb. Mihrabiyesi altın tezhipli, cetveller ve keşideler kırmızı mürekkepledir. Kahverengi gömme, salbekli, şemseli, mıkplepli deri cilt içerisindedir. Kırmızı deri üzeri ebru kaplı mahfazası vardır.				
Eserin Durum Bilgisi Eser ve müellif adı hatimeden alınmıştır. Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi vakıf mühürleri vardır. Mürekkep yanıkları mevcuttur.				

Şekil 32.’de “Cihad-ı Sadr-ı Azam Köprülü Fazıl Ahmed Paşa” adlı eserde fasıl başında yer alan tezhip ve çizimi görülmektedir. Buradaki kubbeli fasıl başı ½ simetriye sahiptir. Zemin kâğıt renginde bırakılıp üzerine serbest hatlı grubu motifleri altın ile halkar tekniğinde işlenmiştir. Tığlar altın ile çift tahrir tekniğinde işlenmiş olup, tığ araları altın tirfil ile cedveller altın ile doldurulup tahrir ile sınırlandırılmıştır.

Şekil 32: “Cihad-ı Sadr-ı Azam Köprülü Fazıl Ahmed Paşa” adlı eserde fasıl başında yer alan tezhip (a) ve çizimi (b)

Altının bol kullanıldığı bu eserde motiflerde görülen kabalaşma batı etkisinin bir işaretidir. 17.yy sonu 18. yy. başı özelliklerini yansıtmaktadır.

3.5.6 “Terceme-i Târîh-i Feth-i Kal’a-i Eğri” Adlı Eserin Tezhibi

Yazarı “Uşûlü’l-hikem” adlı eseriyle tanınan 951’de (1544) Bosna-Hersek’teki Akhisar kasabasında doğumlu Osmanlı âlim ve müellifi Hasan el-Kafî Akhisârî Bosnavî’dir. Kadılık görevlerinde de bulunmuş olan Hasan Kâfî Akhisârî, Eğri Kalesinin fethi ve Haçova zaferinden sonra kaleme alır. Dönemin içerisinde bulunduğu buhranları ve bunlardan kurtuluş yollarını, ilk dönem İslam tarihinden ve daha çok Sasani ve Yunan devrinde yaşamış olan önemli şahsiyetlerin hayatlarından veya özlü sözlerinden yola çıkarak yöneticilere nasihatlerde bulunmuş ve döneminin sosyal ve siyasal hastalıklarına çözüm yolları önermiştir (Aruçi, 2013:326). İncelenen eser büyük ihtimalle Arapça asıllı bu eserin tercüme nüshalarından biridir.

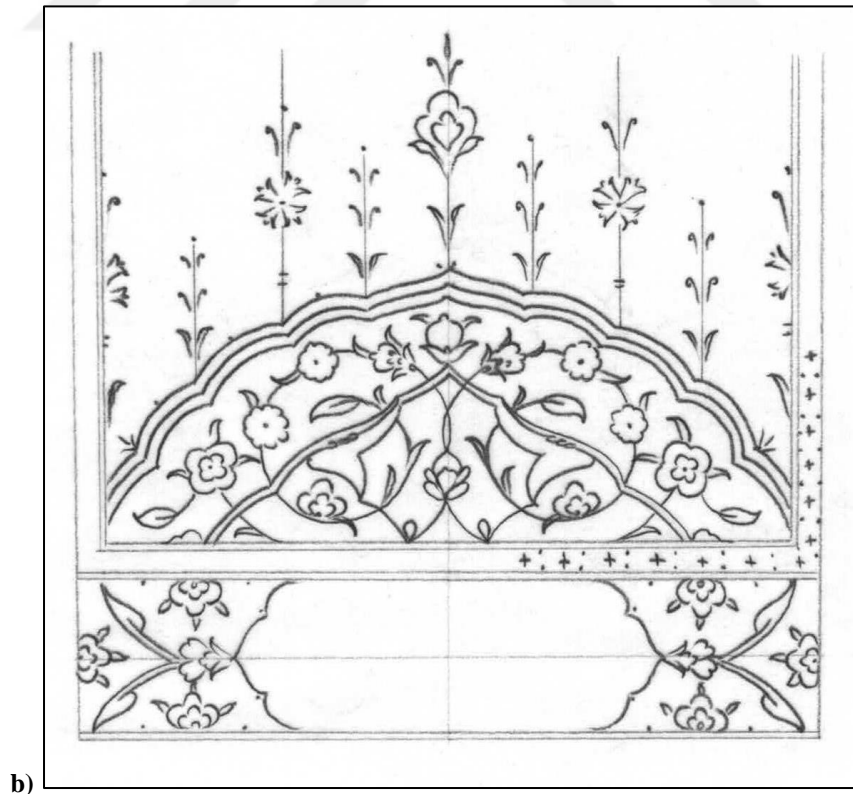
Tablo 22: “Terceme-i Tarihi Fethi Kal’a-i Eğri” adlı eser hakkında kütüphane bilgisi (KYEBMKK).

1179	Kayıt no. 44	Konu no. 956	K.Nüsha	21 Hk 566
Kitap Adı: Terceme-i Tarihi Fethi Kal’a-i Eğri				
Yazarı: Hasan el-Kafî Akhisârî Bosnavî (öl. 1025/1616)				
Yazarı: -				
Dili	Yazı	Ölçü	Satır	Yaprak
Arapça-Türkçe	Nesih	195x125-140x105 mm	13	86
Kâğıt Çeşidi: Filigranlı		Tarihi: ...-... (? 17. yy.)		
Tezhip, Cilt Özelliği, Resim vb. Mihrabiye nefis tezhipli, söz başları ve keşideler kırmızı mürekkepledir. Cetvel ve duraklar altın yaldızlıdır. Miklepli, şemseli, salbekli, bordo deri cilt içinde. Kırmızı deri üzeri ebru kaplı mahfazası vardır.				
Eserin Durum Bilgisi Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi vakıf mühürleri ve mürekkep yanıkları vardır.				

Şekil 33.’te “Terceme-i Tarihi Fethi Kal’a-i Eğri” adlı eserde fasıl başında yer alan tezhip ve çizimi görülmektedir. Bu ½ simetrikli kubbeli fasıl başı ayrıma rumiler ile paftalara ayrılmıştır. Klasik tezhip ve zer-ender-zer tekniği kullanılarak bitkisel motifler ile bezenmiştir. Motifler turuncu, mavi, beyaz, sarı ve bordo ile renklendirilmiştir. Bordo renkli ince arasuyu üzerinde beyaz artılar ile işlenip kubbeyi sınırlamıştır.

Orta dikdörtgen bölmede ise ¼ simetri hâkim olup, yapraklar ile pafta oluşturulmuştur. Yekpare bitkisel motif ile doldurulmuştur. Orta pafta altın ile sıvanmıştır. Cedveller altın ile çekilmiş ve çift tahrir ile tamamlanmıştır. Duraklar tek nokta altın ile gösterilmiştir. Lapis rengindeki tığlar, çift tahrir tekniği ile yapılmış olup, desen sonlandırılmıştır. Altının bol kullanılması, renklerde; sarı, pembe, turuncu, beyaz ve kırmızının tercih edilmesi ve motiflerdeki hafif irileşme 17. yy. dönemi

özelliğini göstermektedir. Tığlarda ise çift tahrir tekniği ve mavi renk seçimi yine bu döneme ait bir özelliktir.

Şekil 33: “Terceme-i Tarihi Fethi Kal’-a-i Eğri” adlı eserde fasıl başında yer alan tezhip (a) ve çizimi (b)

3.5.7 “Nesayihü'l-Mülûk” Adlı Eserin Tezhibi

Krallara tavsiyeler anlamına gelen “Nesayihü'l-Mülûk” adının geçtiği pek çok eser tespit edilmiştir. Bunlarda biri divan şairi Alay Beyizâde Mekkî Mehmed Emin Efendinin olup Türkçe bir eserdir ama bilinen bir kopyası yoktur (Aksoyak, 2014:1). Tarih grubu kitapları içerisinde olduğundan ihtimalle incelenen eser bu değildir. Bir diğeri; kaynaklarda hakkında bilgiye rastlanamayan ama katalog çalışmalarında Nesayihü'l-mülûk Tercemesi adlı eserin yazarı olarak Mehmed Lutfiel-Ürgübî Said adının yer aldığı görüldüğü bir eserdir (Bülbül, 2011: 26). Bir diğeri ise Canikli Ali paşanın (1750 - 1799) eserleri arasında gösterilir. İncelenen eserin pek çok savaşa katılıp tarihi Osmanlı âyan ailesine mensup bir kişilik olan Canikli Ali Paşa'ya ait olma olasılığı yüksektir (Mert, 2013:151). “Nesayihü'l-Mülûk” adlı eserin katalog bilgileri Tablo 23’te verilmiştir.

Tablo 23: “Nesayihü'l-Mülûk” adlı eser hakkında kütüphane bilgisi (KYEBMKK).

1160	Kayıt no. 27/2	Konu no. 956	K.Nüsha	
Kitap Adı: Nesayihü'l-Mülûk				
Yazarı: -				
Yazanı: -				
Dili Türkçe	Yazı Nesih	Ölçü 256x178-227x130 mm	Satır 13	Yaprak 97b-147b
Kâğıt Çeşidi: Filigranlı		Tarihi: ...-... (?)		
Tezhip, Cilt Özelliği, Resim vb. Mihrabiye tezhipli, serlevha cedvelleri yaldız, diğer cedveller ve duraklar kırmızı mürekkepledir. Kahverengi deri üzeri yeşil bez kaplı cilt içerisinde. Kırmızı deri üzeri ebru kaplı mahfazası vardır.				
Eserin Durum Bilgisi Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi vakıf mühürleri vardır. Mürekkep yanıkları mevcuttur.				

Şekil 34.’te “Nesayihü'l-Mülûk” adlı eserde yer alan tezhip ve çizimi görülmektedir. Buradaki ¼ simetrikli bu fasıl başında, klasik tezhip ve zer-ender-zer tekniği ile bezenmiştir. Paftalar ayırma rumileri ile oluşturulup, çiçek renklerinde beyaz ve açık mavi, pembe, yapraklarda ise turuncu renk kullanılmıştır. Bordo renkli ince arasuyu ile desen etrafı sınırlandırılmış, altın cedvel ve tahrir ile son bulmuştur. Kullanılan renkler ve hatai grubunun yanında rumi kullanımı da göz önüne alındığında eserin 17. yy. veya 18. yy.’ a ait olabileceği yorumlanmıştır.

Şekil 34: “Nesayihü'l-Mülûk” adlı eserde yer alan tezhip (a) ve çizimi (b)

3.5.8 “İskender-nâme” Adlı Eserin Tezhibi

14. yüzyıl divan şiirinin önemli şairlerinden biri olan Ahmedî (Taceddin İbrahim b. Hızır el-Germiyani el-Amasi Ahmedi), muhtemelen 735/1334-35 yılında doğdu. Eserlerinden anlaşıldığına göre tasavvufî ve dinî ilimlerin yanında tıp, astronomi, astroloji, geometri, felsefe, tarih, mitoloji, belagat, dilbilgisi gibi ilimlere de hâkimdir. Osmanlı hükümdarı Yıldırım Bâyezîd’in hizmetine girmiş, onun mağlubiyeti üzerine Timur’un yanında kalmıştır. İskender-nâme, XIV. asırda yazılan divan edebiyatında mesnevîlerin ilk ve en başarılı örneğidir. 1390’da bitirilen esere, çeşitli nüshalarındaki farklılıklardan anlaşıldığı üzere, 1410 yılına kadar bazı ilavelerin yapılmıştır. Giriş bölümünden sonra dâstân başlıkları altında İskender’den önceki tarihten başlayarak, doğu edebiyatının ortak konularından Makedonyalı Büyük İskender’in ölümüne kadar süren savaşlarını, yolculuklarını ve başka etkinliklerini anlatmaktadır. Ahmedî eserine edebî bir görünüm kazandırabilmek için İskender’in gönül maceralarına da anlatmıştır. Eserde yer yer sanatkârane tasvirler, aşk hikâyeleri

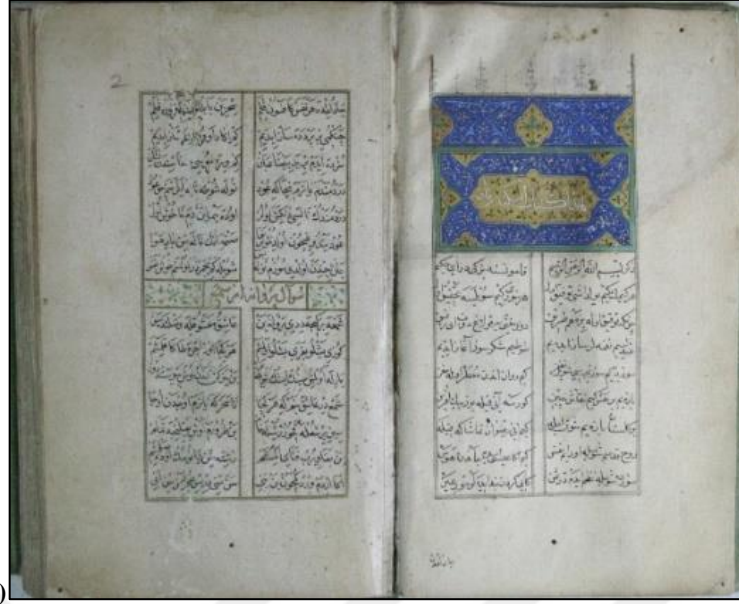
ve şiir parçaları da bulunmakla beraber, şiir ve sanat heyecanından ziyade, bilgi ve kültür anlamında göze çarpmaktadır. Türkiye’de otuz iki kadar yazma nüshası bilinen İskender-nâme’nin yurt dışında da pek çok yazmasının bulunmaktadır ve bu eserin ne kadar beğenilip önemsendiğinin bir göstergesidir. Bölümlerinde Osmanlı Devleti’nin kuruluşuna ait önemli bilgiler içermesi, hem Türkçe yazılmış ilk Osmanlı tarihi olması, hem de manzum Osmanlı tarihi yazma geleneğini başlatması bakımından oldukça önemlidir (Kartal, 2015:1). Eserin yazanı hakkında bilgi yoktur. “İskender-nâme” adlı eserin katalog bilgileri Tablo 24’te verilmiştir.

Tablo 24: “İskender-nâme” adlı eser hakkında kütüphane bilgisi (KYEBMKK).

1182	Kayıt no. 47	Konu no. T810	K.Nüsha 06 Mil Yz A 2303
Kitap Adı: İskender-nâme			
Yazarı: Taceddin İbrahim b. Hızır el-Germiyani el-Amasi Ahmedi			
Yazanı: -			
Dili Türkçe	Yazı Nesih	Ölçü 187x114-126x70 mm	Satır 15
Kâğıt Çeşidi: Filigranlı		Tarihi: ...-... (?)	
Tezhip, Cilt Özelliği, Resim vb. Mihrabiye nefis tezhipli, söz başları ve cetveller altın yaldızlıdır. Miklepli, kahverengi, üzeri yeşil bez kaplı cilt içerisinde. Kırmızı deri üzeri ebru kaplı mahfazası vardır.			
Eserin Durum Bilgisi Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi vakıf mühürleri vardır. Mürekkep yanıkları mevcuttur.			

Şekil 35.’te “İskender-nâme” adlı eserde yer alan tezhiplerin genel görünüşü, fasıl başı tezhibi ve çizimi görülmektedir. Burada ikilil fasıl başında zemin lacivert ile sıvanmış olup beyaz renkte ince ayırma rumiler ile paftaları oluşturulmuştur. İpliklere dayalı zemini altın ile doldurulmuş pafta içinde bulut çıkışlı hatai grubu motif yeşil renkte işlenmiştir.

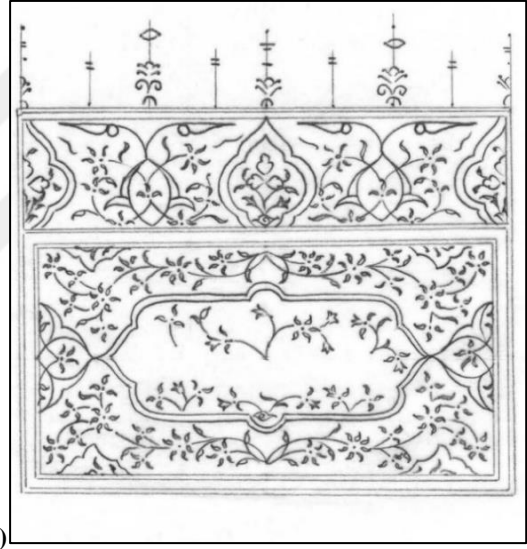
¼ simetrikli orta dikdörtgen bölme yeşil renkli ince arasuyu ile çevrelenmiştir. Sarı ipliklere dayalı rumiler ile oluşturulmuş paftaların içi altın ile sıvanmış, çift tahrir tekniğinde hatai grubu motif ile işlenmiştir. Orta paftada yazı zemin rengine bırakılıp bulut çıkışlı siyah bitkisel desen ile sıvama altın üzerine işlenmiştir. Bütün desenin zemini bedahşi lacivert ile sıvanmış olup serbest fırça ile ince dallar altın ile işlenmiştir. Siyah renkteki tığlar geometrik desen ile çok ince çalışılmış ve desen sonlandırılmıştır.

a)

b)

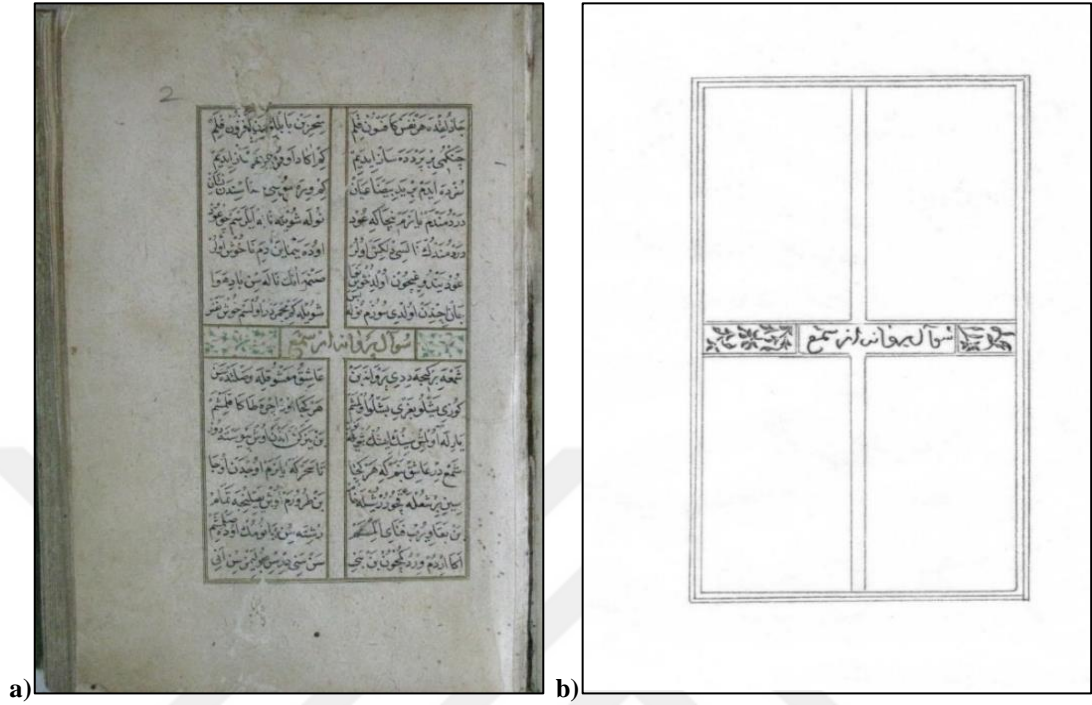
c)

Şekil 35: “İskender-nâme” adlı eserde yer alan tezhiplerin genel görünüşü (a) fasıl başı tezhibi (b) ve çizimi (c)

Tarihi belirli olmayan bu eserin işçiliğindeki zarafeti ve inceliği, titiz çalışıldığını göstermektedir. Zeminde lacivert rengin yoğunlukla kullanımı, siyah ve yeşil renk tercihi, altın yıldız kullanımı, hatai grubu yanında rumi motiflerin kullanımı, çift tahrir tekniğinin tercih edilmesi, dallardaki incelik ve bulut motifi ile çıkış yapılması 16. yy. tezhip özelliklerini yansıtmaktadır.

Şekil 36.’da “İskender-nâme” adlı eserde yer alan satır arası tezhip ve çizimi görülmektedir. Bu fasıl başını takip eden sayfada yazı araları ince altın cedveller ile bölmelere ayrılmıştır. Ortadaki yazı altın ile doldurulup parlatılmıştır. Bu yazı kenarındaki paftalar da zemin, kâğıt renginde bırakılıp, üzeri yeşil renkte ince

çalışılmış hatai grubu motif ile işlenmiştir. Bütün yazı kenarı altın cedvel ve tahrir ile sınırlandırılmıştır.

Şekil 36: “İskender-nâme” adlı eserde yer alan satır arası tezhip (a) ve çizimi (b)

Satır arası tezhibi uygulanmış olan bu eserde motiflerin ince çalışılmış olması, renk olarak yeşil tercihi ve yazının altın ile doldurulmuş olması 16. yy. örnekleri ile benzeşmektedir.

IV. BÖLÜM

4. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Rodos Adası Fethi Paşa Vakfı Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesinden bulunan tarih kitaplarındaki tezhip örneklerinin incelendiği bu çalışmada, eserler yazar/yazan bilgileri ve kütüphane kayıtları göz önünde bulundurularak ait oldukları yüzyıllara göre sıralanmıştır. Varaklarda bulunan tezhip örnekleri teknik, motif, renk ve simetri özellikleri bakımından incelenmiştir.

Rodos adası Osmanlı dönemindeki önemine binaen pek çok kıymetli sanat eserini barındırmaktadır. Bunların içinde Hafız Ahmed Ağa kütüphanesinde bulunan ve kültürel mirasımıza ait genellikle Türkçe ve Arapça dillerinde yazılmış nadir el yazması eserler de bulunmaktadır. Bu eserlerin muhafaza şartları iyileştirilmiş ve kalıcılığını arttırmak için bilgisayar ortamına aktarma çalışmaları yapılmıştır.

Tarih konulu kitaplar seçilmeden önce Konya Yazma Eserler Bölge Müdürlüğü Kütüphanesinde Rodos Hafız Ahmed Ağa kütüphanesinde bulunan eserlerin bilgisayar ortamına aktarılmış taramalarının tamamı incelenmiş ve Kur'an ı Kerim el yazmaları dışında tezhip sanatının en yaygın uygulanmış olduğu kitapların tarih konulu kitaplarda olduğu görülmüştür.

Bazı taramalardan da görüleceği üzere eserlerdeki zaman ve muhafaza şartlarının vermiş olduğu zararlar nedeniyle uygulanan tezhip teknikleri ve motifler tam seçilememektedir. Bilgisayar ortamına aktarma sırasında tarama sisteminden kaynaklanan çarpıklıklar ve/veya eserin tezhip çalışmasının özensiz yapılması simetriyi pek çok eserde bozmuştur. Pek çok eserdeki mürekkep yanıkları ve karşı/arka sayfanın mürekkep izlerinin zamanla kâğıt tarafından soğrulması neticesinde desenler seçilemez hale gelmiştir. Yine bazı eserlerde su ve nemden kaynaklı mürekkep bozulmaları görülmüştür.

Dönemlerine göre tezhipler incelendiğinde kullanılan renk ve bazı temel motiflerin uygulanış tekniği açısından ait olduğu dönemini yansıtsa da, ortaya çıkan tezhibin hassaslığı/inceliği ve grifliği tamamen eseri üreten sanatçının tezhibi oluştururken ki hassasiyetine ve el yazması eserin önemine göre değişmektedir. Bu nedenle yazarı ve/veya yazanı belirli olmayan eserlerin yorumlanmasında ait olabileceği dönem ile ilgili kesin yargılar vermekten kaçınılmıştır.

Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi Kur'an ı Kerim ve Tarih kitapları yanında; tefsir, hadis, kelam, tasavvuf, siyer, fıkıh, edebiyat, lügat, astronomi ve tıp gibi pek çok konu başlığında yaklaşık 2187 eser içermektedir. Bu eserlerin bilgisayar ortamına aktarma çalışmaları yapılıyor olsa da içerdiği süsleme sanatlarının da çalışılıp yorumlanması ve literatüre kazandırılması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- AKAR, A. ve C. KESKİNER. (1978). **Türk Süsleme Sanatlarında Desen ve Motif**, 1. Baskı, Tercüman Sanat ve Kültür Yayınları, İstanbul.
- AKBAŞ, M., V. ÖZTEKİN, Ü. TANSI ve M. TAŞKAPILIOĞLU. (1991). **Tezhip Sanatında Tığ**, 1. Baskı, Milli Kütüphane Yayınları Katalog Dizisi:1, Ankara.
- AKÜN, Ö. F. (2013). “Alaeddin Ali Çelebi”, **TDV İslam Ansiklopedisi**, C.02, S.317, TDV Yayınları, Türkiye.
- ARUÇI, M. (2013). “Hasan Kâfi Akhisârî”, **TDV İslam Ansiklopedisi**, C.16, S.326, TDV Yayınları, Türkiye.
- AŞICI, S. (1995). **İstanbul Üniversitesi Kütüphanesindeki Yazma Mushafların Zahriye Sayfaları**, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, Marmara Üniversitesi SBE.
- AVCI, C. (2013). “Takvimü’l Büldan”, **TDV İslam Ansiklopedisi**, C.39, S.492, TDV Yayınları, Türkiye.
- BİROL, İ. A. ve Ç. DERMAN. (2004). **Türk Tezyini Sanatlarında Motifler**, 4. Baskı, Kubbealtı Neşriyatı, İstanbul.
- BİROL, İ. A. (2008). **Türk Tezyini sanatlarında Desen Tasarımı Çizim Tekniği Çeşitleri**, 1. Baskı, Kubbealtı Akademisi Kültür ve Sanat Vakfı, İstanbul.
- BİROL, İ. A. (2013). “Tezhip”, **TDV İslam Ansiklopedisi**, C.41, S.61, TDV Yayınları, Türkiye.
- BEKTAŞOĞLU, M. (2009). **Anadolu’da Türk İslam Sanatı**, 1. Baskı, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- BÜLBÜL, T. (16-19 Kasım 2011). “Biyografik Kaynaklara Göre Osmanlı Yönetim Ve Aydınlanmasında Nevşehir”, **1. Uluslararası Nevşehir Tarih ve Kültür Sempozyumu**, Nevşehir, Nevşehir Üniversitesi Yayınları:2, 26.
- CAN, Y. ve R. GÜN. (2009). **İslam Sanatına Giriş**, 1. Basım, Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları, İstanbul.
- ÇAM, N. (1997). **İslamda Sanat Sanatta İslam**, 2. Basım, Akçağ Yayınları, Ankara.
- ÇELİKKOL, Z. (1992). **Rodos’taki Türk Eserleri ve Tarihçe**, 2. Baskı, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- DAŞ, A. (2003). "Hoca Saadeddin Efendi'nin Hayatı ve Eserleri", **Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi** C.1.14 S: 165-207.
- DERMAN, Ç. (2010). Tarihimizde Mushafların Bezenmesi. **Diyanet İlmî Dergi**, C.46, 137-144.
- ERBAY, C. (2013). “Cevâhirü’t-Tevârîh”, **TDV İslam Ansiklopedisi**, C.07, S.434, TDV Yayınları, Türkiye.
- FAYDA, M. (2013). “Tarihu’l-Ümem ve’l-Mülük”, **TDV İslam Ansiklopedisi**, C.40, S.93, TDV Yayınları, Türkiye.
- GEDİK, S., H. Özdemir ve B. Göbekli (2015). “Çağatay Taberi Tarihi”, **Turkish Studies**, Vol 10, Sayı 12, P. 387-410.

- GÖKSU, E. (2007). “Celâleddin es-Süyûtî ve Tarihçiliği”, **Nüsha Şarkiyat Araştırmaları Dergisi**, C. 2007/II, S.37-54.
- KALELİ, Z. Ç. (1999). **Süleymaniye Kütüphanesi’nde Bulunan Mushaflar Dışındaki Yazma Eserlerin Tezyinatı (15. ve 16. Yüzyıl Divanları)**, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, Marmara Üniversitesi GSE.
- KAYA, N. (2013). “Karaçelebizâde Abdülaziz Efendi”, **TDV İslam Ansiklopedisi**, C.24, S.382, TDV Yayınları, Türkiye.
- KUNERALP, S. (1999). **Son Dönem Osmanlı Erkan ve Ricali (1839 - 1922) Prosopografik Rehber**, 1. Baskı, İSİS Yayınları, İstanbul.
- KUTLUER, İ. (2013). “Keşfü’z-Zunûn”, **TDV İslam Ansiklopedisi**, C.25, S.322, TDV Yayınları, Türkiye.
- KOŞİK, H. S. (2014). Bâkî’nin Arapçadan Tercüme Mensur Bir Eseri: Fezâ’il-i Mekke Yahut el-İ’lâm bi-A’lâmi Beledillâhi’lHarâm Tercümesi, **Dil ve Edebiyat Araştırmaları**, Sayı 10, P.131-148.
- MERÇİL, E. (2013). “Utbi”, **TDV İslam Ansiklopedisi**, C.42, S.237, TDV Yayınları, Türkiye.
- MERT, Ö. (2013). “Canikli Hacı Ali Paşa Ailesi”, **TDV İslam Ansiklopedisi**, C.07, S.151, TDV Yayınları, Türkiye.
- ÖZKEÇECİ, İ. (2006). **Doğu Işığı VII - XIII. Yüzyıllarda İslam Sanatı**, 1.Baskı, Graphis Matbaa, İstanbul.
- ÖZKEÇECİ, İ. ve Ş. B. ÖZKEÇECİ. (2007). **Türk Sanatında Tezhip**, 1. Baskı, Seçil, İstanbul.
- SAĞIRLI, M. (2013). “Mehmed B. Mehmed Edirnevî”, **TDV İslam Ansiklopedisi**, C.28, S.495, TDV Yayınları, Türkiye.
- SAKALLI, T. (2013). “İbn Kutluboğa”, **TDV İslam Ansiklopedisi**, C.20, S.153, TDV Yayınları, Türkiye.
- SAVİ, S. İ. (2011). “Gazneliler Tarihine Dair İki Kaynak: Tarih-İ Beyhaki ve Tarih-İ Yemini”, **Kastamonu Eğitim Dergisi**, C.19, No.2, S.653-657.
- ŞAHİN, B. (2013). **Rodos Fethi Paşa Vakfı Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi Yazma Eserler Kataloğu**, 1. Baskı, İSAR Vakfı Yayınları, İstanbul.
- TURGUT, T. Y. (2005). **Darende Sadrazam Mehmet Paşa İlçe Halk Kütüphanesindeki El Yazmalarındaki Tezhip Örnekleri**, Yüksek Lisans Tezi, Konya, Selçuk Üniversitesi SBE.
- TUNCEL, M. (2013). “Diyarbakri”, **TDV İslam Ansiklopedisi**, C.09, S.472, TDV Yayınları, Türkiye.
- YAVUZ, Y. Ş. (2013). “Meâricü’n-Nübüvve”, **TDV İslam Ansiklopedisi**, C.28, S.210, TDV Yayınları, Türkiye.

İnternet Kaynakları:

AKSOYAK, İ. H. (2014). “Emînî, Alay Beyizâde Mekkî Mehmed Emin Efendi”, <http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1994>, (Erişim Tarihi: 09.05.2018).

ENDER, M. (2015). “Şarani Abdulvehhab b. Ahmed b. Ali”, <http://www.eskieserler.com/Eski/Eserler/Yazar/4797/Sarani-Abdulvehhab-b.-Ahmed-b.-Ali.asp>, (Erişim Tarihi: 09.05.2018).

KARTAL, A. (2015). “Ahmedî, Tâceddîn İbrâhîm bin Hızır”, <http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?detay=6551&sayfa=detay>, (Erişim Tarihi: 09.05.2018).

Rodos Hafız Ahmed Ağa Kütüphanesi, <https://www.google.com/maps>, (Erişim Tarihi: 07.05.2018).

Tablolar İçin Başvurulan Kaynaklar:

Konya Yazma Eserler Bölge Müdürlüğü Kütüphanesi Kataloğu (KYEBMKK)

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Nesibe KALELİ

Doğum Yeri ve Yılı : Konya, 1981

Medeni Hali : Evli

Yabancı Dili : İngilizce

E-posta : nesibekaleli@gmail.com.tr

Eğitim Durumu

Lise : Konya İHL, 2000

Lisans : Selçuk Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Geleneksel Türk Sanatları Tezhip Anasanat Dalı, 2009